

ESIKUNTARAKENNUS

SÄKYLÄ JA KAJAANI

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

ARKKITEHTITOIMISTO ARTO MATTILA OY

2024

Esikuntarakennus
Säkylä ja Kajaani
Rakennushistoriaselvitys

Tilaaaja: Puolustuskiinteistöt

Tekijä: Arkkitehtitoimisto Arto Mattila Oy

Työryhmä:
Eeva Martikainen, FM
Arto Mattila, arkkitehti SAFA
Markus Niskasaari, arkkitehti

Julkaisija: Puolustuskiinteistöt, Helsinki, 2024

Paino: Grano, Helsinki

ISBN:
978-952-368-162-0 (painettu)
978-952-368-163-7 (pdf)

SISÄLTÖ

JOHDANTO

Tehtävän kuvaus ja selvityksen sisältö

Käytetyt lähteet

Uudet korpivaruskunnat: Säkylän Huovinrinne ja Kajaanin Hoikankangas

Väljään maisemaan

Varuskuntien sijoituspaikat päätetään vuonna 1959

Yhteistyö yksityisten arkkitehtien kanssa

Arkkitehti Osmo Lapon varuskunta-arkkitehtuurista

Lapon toimiston arkkitehteja 1960-luvulla

ESIKUNTARAKENNUKSEN ALKUPERÄINEN ARKKITEHTUURI

Esikuntarakennuksen suunnittelusta

Suunnitelma Kajaania varten

Piirrustussarja

Luonnospiirustukset

Alkuperäisen arkkitehtuurin kuvaus

Julkisivut

Sisätilat

Rakenteet

Talotekniikka

Säkylän erot verrattuna Kajaaniin

SÄKYLÄN ESIKUNTARAKENNUS

Sijainti alueella ja perustietoja

Kaavatiedot ja inventoinnit

Hankkeen suunnittelu- ja rakennusvaiheen kuvaus

Muutosvaiheiden kuvaus

Ajoituskaaviot muutosvaiheista

Arkkitehtuurin nykytilanne

Yleisesti

Julkisivut

Sisätilat

4 KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS 84

5 Sijainti alueella ja perustietoja 85

6 Kaavat ja inventoinnit 86

7 Hankkeen suunnittelu- ja rakennusvaiheen kuvaus 87

7 Muutosvaiheiden kuvaus 88

8 Ajoituskaaviot muutosvaiheista 89

9 Arkkitehtuurin nykytilanne 94

10 Yleisesti 94

11 Julkisivut 95

11 Sisätilat 110

12

13 ESIKUNTARAKENNUS OSANA KESKUSRAKENNUSTEN RYHMÄÄ 128

13 Asemakaavallinen sijainti 129

13 Arkkitehtoninen yhteys keskusrakennuksiin 132

14

17 ESIKUNTARAKENNUSTEN SÄILYNEISYYDEN VERTAILU 134

19

24 Säilyneisyyskaaviot, Säkylä 136

33 Säilyneisyyskaaviot, Kajaani 141

39

40 LÄHTEET 146

44

45

46

47

48

49

54

54

56

70

JOHDANTO

TEHTÄVÄN KUVAUS JA SELVITYKSEN SISÄLTÖ

Tämä rakennushistoriaselvitys koskee kahta arkkitehti Osmo Lapon suunnittelemaa esikuntarakennusta, jotka tehtiin pääosin samoilla piirustuksilla. Ensimmäinen valmistui Säskylän Huovinrinteen varuskuntaan vuonna 1966 ja toinen Kajaanin Hoikankankaan varuskuntaan vuonna 1969. Esikuntarakennukset kuuluvat Lapon suunnittelemiin niin sanottujen keskusrakennusten eli ruokalan, sotilaskodin ja kuntotalon ryhmään, vaikka ne onkin sijoitettu käyttötarkoituksensa vuoksi hieman eril- leen varuskuntien keskuksista.

Selvityksessä esitellään alkuperäisen esikuntarakennuk- sen arkkitehtuuri, kummankin esikuntarakennuksen ra- kentaminen, muutosvaiheet ja nykytilanne. Lisäksi selvi- tyksessä vertaillaan esikuntarakennusten arkkitehtuuria ja säilyneisyyttä. Selvitys pohjautuu arkisto- ja kirjalli- suuslähteisiin sekä paikan päällä tehtyyn dokumentaa- tioon. Rakennusten dokumentointi tehtiin tammikuus- sa 2024 ja arkistotyöt kevään 2024 aikana. Rakennusten muutosvaiheita ja säilyneisyyttä havainnollistetaan kaa- vioiden ja kuvien avulla.

Selvityksen on laatinut Arkkitehtitoimisto Arto Mattila Oy. Sisällön selvitykseen ovat tuottaneet FM Eeva Mar- tikainen ja arkkitehdit Arto Mattila sekä Markus Niska- saari. Selvitys tehtiin Puolustuskiinteistöjen tilauksesta ja tilaajan puolesta työtä ohjasi analyytikko Tapani Aalto. Museoviraston edustajana työtä ohjasi yliarkkitehti Mik- ko Mannberg.

HOIKANKANGAS,
KAJAANI

HUOVINRINNE,
SÄKYLÄ

Kajaanin Hoikankangas sijaitsee Kainuussa ja Säskylän Huovinrinne Satakunnassa. MML.

Esikunnan ja keskusrakennusten sijainti Kajaanin Hoikankankaalla. MML.
Huom. kartta ei mittakaavassa.

Esikunnan ja keskusrakennusten sijainti Säskylän Huovinrinteellä. MML.
Huom. kartta ei mittakaavassa.

KÄYTETYT LÄHTEET

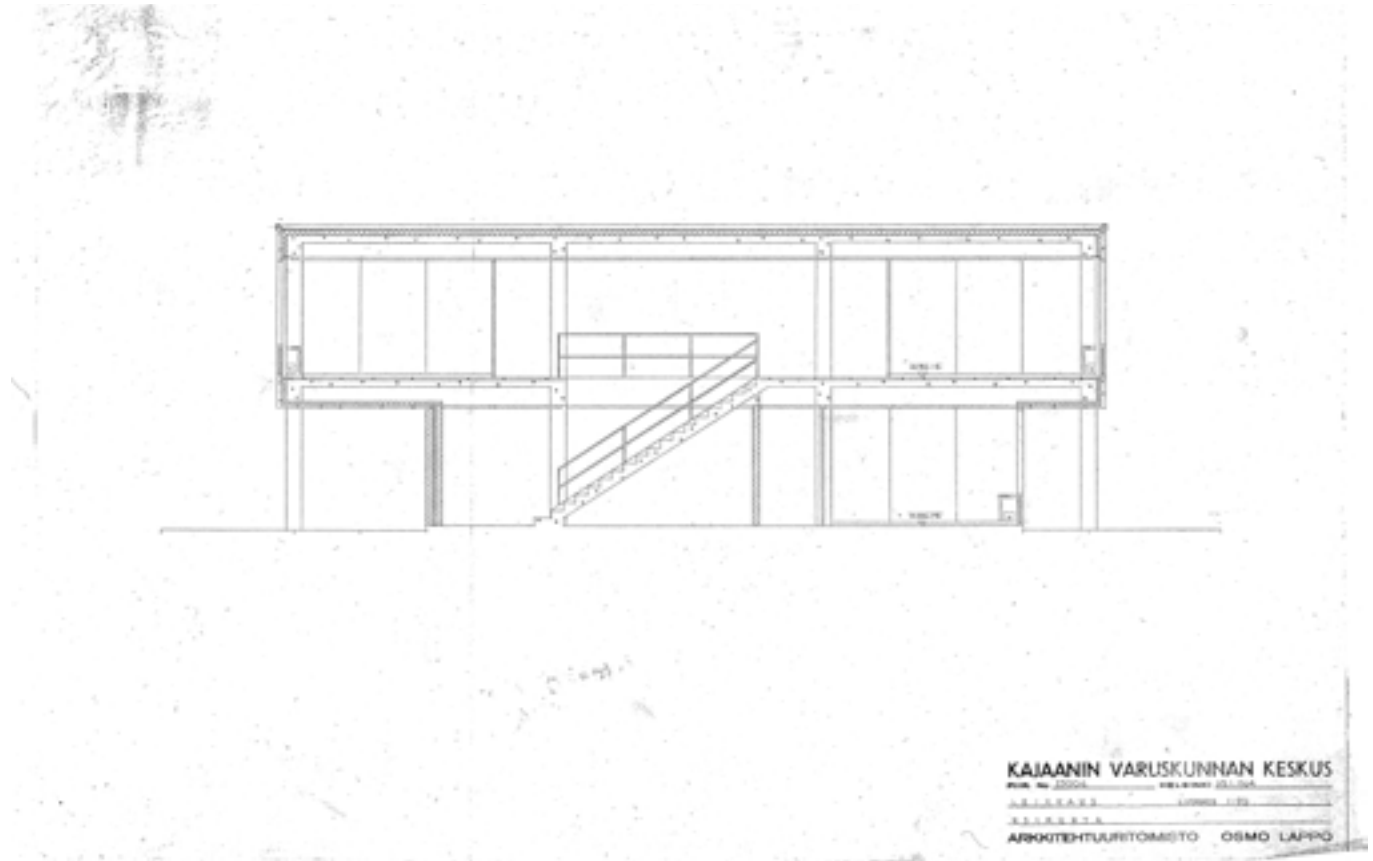
ARKISTOLÄHTEET

Tärkeimmät arkistot selvityksen kannalta ovat olleet Puolustuskiinteistöjen ja Kansallisarkistossa säilytettävät Puolustusministeriön arkistot. Puolustuskiinteistöjen arkistosta on saatu tutkittavaksi kummankin rakennuksen piirustussarjat skannattuina. Kansallisarkiston kokoelmista on tutkittu Puolustusministeriön arkistoaineistoja erityisesti 1960-luvulta. Pääasiassa on tutkittu pääesikunnan tai prikaatin esikunnan huolto-osastojen arkistoaineistoa. Kyseisestä aineistosta selviää melko yleisellä tasolla kummankin varuskunnan rakentamiseen liittyviä asioita. Puolustusministeriön rakennusosaston arkistoa ei voitu tämän selvityksen puitteissa tutkia, koska se vaatii käyttöluvan ja aineisto on hyvin laaja. Rakennusosaston arkistossa saattaisi olla esimerkiksi pöytäkirjoja neuvotteluista sekä kirjeenvaihtoa arkkitehtien kanssa. Aineiston laajuutta kuvaa se, että 1960-luvulta kirjeenvaihtoa on noin 30 arkistoyksikköä vuosittain.

Arkkitehtuurimuseon arkistosta on saatu tutkittavaksi kaksi Osmo Lapon haastattelua (vuosilta 1987 ja 2001). Lisäksi selvityksen tekijöillä on ollut käytössä erityisesti varuskuntarakentamista koskeva Lapon haastattelun litterointi, joka on tehty Museovirastossa vuonna 2005. Lisäksi on saatu tutkittavaksi erilaisia valokuvia kummastakin varuskunnasta. Sotamuseon arkistosta on saatu valokuvia Säkylästä ja Kajaanista eri vuosilta, mutta valitettavasti kuvissa ei ole esikuntarakennusta. Kainuun prikaatista on saatu muutama ilmakuva Kajaanin varuskunnan alueesta.

KIRJALLISET LÄHTEET

Tärkeimpinä kirjallisina lähteinä on ollut kummastakin varuskunnasta kirjoitetut tarinat. Säkylän varuskunnan rakentamista käsitellään teoksessa Kunnia, velvollisuus, tahto, Porin prikaatin historia 1626-1985 (Sutela

Luonnos esikuntarakennuksen leikkauksesta. PKA.

& Mikkola, 1986). Kajaanin varuskunnan rakentamista käsitellään teoksessa Kainuun prikaatin historia 1626-2012 (Iskanus, 2012). Lisäksi lähteenä on käytetty erilaisia Puolustusministeriön historiaa kuvaavia teoksia kuten Puolustushallinto sodan ja rauhan aikana 1939-1978 (Tervasmäki, 1978) tai Suomen puolustusvoimat 1944-1974, Puolustusvoimien rauhan ajan historia, osa 2 (Syrjö, Karjalainen & Elfvengren, 2006). Yleisesti puo-

lustusvoimien rakennushankkeita eri aikoina kuvataan Markus Mannisen Suomen puolustusvoimien varuskunnat, rakennushistorian yleisselvitys -julkaisussa (2023).

UUDET KORPIVARUSKUNNAT: SÄKYLÄN HUOVINRINNE JA KAJAANIN HOIKANKANGAS

VÄLJÄÄN MAISEMAAN

Puolustusministeriössä alettiin 1950-luvulla suunnitella uusien varuskuntien rakentamista asutuskeskusten ulkopuolelle. Kaupunkikasarmien läheisyydessä ei ollut tilaa uudisrakentamiselle tai leiri- ja harjoitusalueille. Kaupunkiasutuksesta erillään olevat mäntykankaiset harju- ja maastot soveltuivat hyvin varuskuntarakentamiseen ja harjoitusalueiksi. Hoikankankaan varuskunta Kajaanissa ja Huovinrinteen varuskunta Säkylässä ovat kumpikin niin sanottuja korpivaruskuntia, joita rakennettiin 1960-luvulla. Varuskunnan perussuunnitelma laadittiin puolustusministeriön rakennusosastolla. Sen mukaisesti varuskunnan eri toiminnot jaettiin eri alueille. Liikenne järjestettiin niin, etteivät eri ryhmien jäsenet liikkuisi toistensa alueilla. Perussuunnitelmaan kuului myös se, että eri varuskuntien osat ja rakennukset voivat olla samaa tyyppiä. Siten samaa yleissuunnitelmaa pystyttiin soveltamaan useissa uusissa varuskuntarakennushankkeissa eri puolilla maata. Säkylän Huovinrinteen ja Kajaanin Hoikankankaan lisäksi uusiin korpivaruskuntiin kuului muun muassa Keski-Suomen Pioneeri- ja Viestipataljoonalle rakennettu Keuruun varuskunta, Karjalan Prikaatille rakennettu varuskunta Valkealan Vekarajärvellä ja Lapin Jääkäripataljoonalle rakennettu varuskunta Sodankylässä. Kaupunkikeskustojen ulkopuolelle rakentaminen vaikutti varuskuntien arkkitehtuuriin. Korpivaruskunnat rakennettiin paikalliset tilanteet huomioiden. Niiden arkkitehtuuriin vaikutti se, mitä materiaaleja saatiin läheltä ja mitä paikallisesti osattiin. Käsiyövaltaisia työtapoja suosittiin ja työmailla oli esimerkiksi omat betoniasemat.¹

¹ Tervasmäki 1978, 437-444; Lappo 2001, 18-19; 2005, 5-6.

Arkkitehti Osmo Lappo suunnitteli Säkylän Huovinrinteen keskusrakennukset eli ruokalan, kuntotalon ja sotilaskodin. Kuvassa oikealla kuntotalo ja vasemmalla sotilaskoti. Sotamuseo / Puolustusvoimat.

Arkkitehti Osmo Lapon suunnittelemat Kajaanin varuskunnan keskusrakennukset. Kuvassa oikealla kuntotalo ja vasemmalla sotilaskoti. Ruokalarakennus ei näy kuvassa. Sotamuseo / Puolustusvoimat.

VARUSKUNTIEN SIIJOITUSPAIKAT PÄÄTETÄÄN VUONNA 1959

Kuopion kasarmialueen tiedettiin jo sotien jälkeen olevan liian pieni sinne sijoitetun Jalkaväkirykmentti 2:n tulevaisuuden tarpeisiin. Määrärahojen puutteen vuoksi uuden varuskunnan rakentamista ei kuitenkaan aloitettu vielä 1950-luvullakaan. Kajaani esiintyi jo suunnittelun varhaisessa vaiheessa uuden varuskunnan mahdollisena paikkana. Keskusteluja käytiin usean kunnan kanssa, ja varuskunnalle tarjottiin eri maa-alueita lähes 30 paikkaa. Monivaiheisen prosessin päätteeksi Kajaani varmistui varuskunnan sijoituspaikaksi keväällä 1959. Työt aloitettiin saman vuoden marraskuussa.²

Porin prikaati oli sijoitettuna usealle eri alueelle 1960-luvun alussa. Joukot olivat pääasiassa Turun kaupungin alueella. Prikaatin esikunta, II pataljoona ja Aliupseerikoulu olivat Vähä-Heikkilän alueella. I Pataljoona, Esikuntakomppania ja prikaatin sairaala ja talli olivat Turun kasarmilla eli nykyisessä I kaupunginosassa Aurajoen läheisyydessä. Viestikomppania oli Sirkkalan kasarmilla ja Pioneerikomppania Ispoisen kaupunginosassa. Prikaatin patteristo oli Satakunnan puolella Kankaanpään Niinisalossa. Lisäksi Tyrvään varikolla eli nykyisen Pirkkanmaan Sastamalassa oli noin komppanian kokoinen vartio-osasto. Hajasijoitus häiritsi prikaatin toimintaa. Myös Porin prikaatin kohdalla uuden varuskunnan sijoituspaikaksi oli useita kuntia ehdolla. Viimeisessä vaiheessa oli mukana enää Yläne ja Säskylä. Vuoden 1958 kesällä näytti siltä, että varuskunta rakennettaisiin Yläneelle, mutta lopulta päätös varuskunnan rakentamisesta Säskylään tehtiin alkusyksystä 1959. Rakennustyöt alkoivat saman vuoden marraskuussa.³

Komppania marssi kuntotalon edustalla elokuun alussa vuonna 1976, jolloin venäläinen kenraaliversti Gribkov vieraili Porin prikaatissa. Sotamuseo / Puolustusvoimat.

² Iskanius 2012, 221-228.

³ Sutela & Mikkola 1986, 366, 384-387.

YHTEISTYÖ YKSITYISTEN ARKKITEHTIEN KANSSA

Varuskuntien rakentamista puolustusministeriön rakennusosastolla 1950-luvun lopulta lähtien johti arkkitehti Vilho Noko. Hän oli sotakorkeakoulun käynyt majuri, joka arkkitehdiksi valmistuttuaan työskenteli ensin puolustusministeriön rakennusosastolla ja yleni sen päälliköksi. Noko opiskeli Helsingin teknillisessä korkeakoulussa arkkitehdiksi samaan aikaan kuin esimerkiksi Osmo Lappo. Lappo kertoi haastattelussa myöhemmin, että nuorempi arkkitehtiopiskelijoiden joukko auttoi yli 40-vuotiaasta Nokoa opinnoissa ja kun Noko yleni vuonna 1957 puolustusministeriön rakennusosaston päälliköksi, hän kokosi nuoremmista arkkitehdeistä joukon, joilta tilasi suunnittelua. Työtapa muotoutui sellaiseksi, että kukin arkkitehtitoimisto erikoistui tiettyihin rakennustyyppeihin. Varuskuntien rakentaminen tehtiin työllisyystöinä ja työllisyysmäärärahoja jaettiin nopealla aikataululla. Työllisyysmäärärahoilla rakentaminen vähensi maassa esiintyvää työttömyyttä, mutta se myös pidenisi rakennusaikojia. Töitä tehtiin vain talvikausina ja useita varuskuntia rakennettiin lähes vuosikymmenen ajan. Noko kehitti toimintatavan, jossa hän teetti yksityisillä arkkitehdeillä pääpiirustustyyppiset luonnokset, jotka hyväksyttiin ministeriössä. Lisäksi käytiin alustavia neuvotteluja Nokon ja maankäyttösuunnitelmia laatineen Pentti Viljasen johdolla esimerkiksi rakennusmateriaaleista. Sen jälkeen arkkitehtitoimiston oli itse arvioitava kuinka paljon tekivät työpiirustuksia etukäteen tai neuvottelivat insinöörien kanssa. Myös rakenne-, lvi,- ja sähkötöiden suunnittelufirmat olivat valmiudessa aloittaa työt nopealla aikataululla. Kun tilaus tuli, töistä maksettiin arkkitehtiliiton määrittelemän hinnan mukaan. Jos samoilla piirustuksilla tehtiin useampaan kohteeseen, niin arkkitehdin piti laskea piirustuksista toistu-

vuusalennus. Esimerkiksi rakentamispaikkakunnista ei arkkitehteja etukäteen informoitu, vaan tieto saattoi tulla vain muutamia viikkoja ennen rakentamisen aloittamista. Lappo muistelee haastattelussaan vuonna 2005, että Viljasen rakennusosastolla laatimat asemakaavat eivät olleet kovin tarkkoja. Esimerkiksi Kajaanin varuskunnan rakennusten sommittelusta hän kertoo, että ”*Hän [Viljanen] oli Kajaaniin tehnyt peruskonseptin, että ympärillä on kasarmirengas ja tuossa keskusta kuin vastaiskuna*”. Ainakin Vekaranjärven osalta Lappo laati varsinaisen keskusrakennusten asemakaavan.⁴

Lappo sai suunniteltavakseen varuskuntien keskusrakennukset, mikä tarkoitti ruokalaa, sotilaskotia, kuntotalo ja mahdollisesti elokuvaluokkarakennusta, mutta myös esikuntarakennusta. Säkylässä ja Kajaanissa keskusrakennusten ryhmään kuuluivat ruokala, sotilaskoti, kuntotalo ja esikunta. Muiden rakennusten osalta Säkylän ja Kajaanin varuskunnissa työt jaettiin niin, että kasarmirakennukset suunnitteli arkkitehti Pekka Rajala ja sairaalarakennukset Timo ja Tuomo Suomalainen. Henkilökunnan asuinalueen suunnitteli Hoikankankaalla arkkitehti Pentti Ahola ja Huovinrinteellä arkkitehti Reino Lammin-Soila. Arkkitehti Pentti Pajarinen suunnitteli kumpaankin varuskuntaan lämpökeskukset sekä erilaisia huoltorakennuksia. Osmo Lappo muisteli asemaakaan suunnitteluun liittyen haastattelussa vuonna 2005, että ”*Kajaanissa ja Säkylässä käytiin porukalla helikopterilla katsomassa. Rakennustyö oli merkinnyt maastoon yksi yhteen suurilla valkoisilla pahveilla kasarmit ja keskusrakennusten paikat, ja lennettiin helikopterilla päällä ja katsottiin sitä yleisnäkymää. En muista tuliko paljon tarkennusta, mutta ainakin operaatio oli hyvin näyttävä*”. Vaikka tietoa rakennussuunnitelmista kerrottiin rajoite-

tusti yksityisille arkkitehdeille, heidän oli tärkeää ymmärtää puolustusvoimien tarpeita erilaisten tilojen suhteen. Puolustusvoimille oli tärkeää, että rakennettavat tilat olisivat tehokkaasti suunniteltuja ja rakennettuja, ja arkkitehdit olivat mukana suunnittelun eri vaiheissa. Lappo oli mukana ainakin yhdellä Puolustusministeriön matkalla Ruotsiin rakennusosaston nimeämänä edustajana. Lokakuussa vuonna 1960 tehdyllä matkalla tutustuttiin kahden ruotsalaisen varuskunnan ruokalarakennuksiin, niiden keittiöihin ja itsepalveluruokailun toimivuuteen.⁵

⁴ Tervasmäki 1978, 439; Sutela & Mikkola 1986, 389-390; Pääesikunnan huolto-osasto, T-21261/9, KA, Helsinki.

⁵ Diplomi-insinöörit ja arkkitehdit, 1965, 390; Lappo 2005, 2-3; Tervasmäki 1978, 437-444; Manninen 2023, 5.

ARKKITEHTI OSMO LAPON VARUSKUNTA-ARKKITEHTUURISTA

Osmo Lappo (ent. Lehtonen) syntyi vuonna 1927 Helsingissä. Hän kirjoitti ylioppilaaksi Kallion yhtenäiskoulusta vuonna 1946 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1953. Lappo työskenteli arkkitehti Heikki Sirénin toimistossa (1950-53) ja arkkitehti Viljo Revellin (1953-56) toimistolla sekä hetken aikaa arkkitehti Väinö Vähäkallion toimistolla ennen kuin perusti oman arkkitehtitoimiston vuonna 1957. Lapon tuotanto käsittää monenlaisia rakennuksia. Puolustusvoimille suunnittelemiensa rakennusten lisäksi hän suunnitteli asuin-, liike- ja koulurakennuksia. Hänen arkkitehtuurinsa katsotaan edustavan kansainvälistä betonikonstruktivismia tai betonibrutalismia, jolla tarkoitetaan 1950-luvun lopulla syntynyttä rakennusmateriaaleja- ja tekniikoita korostavaa suuntausta. Kaikista suunnittelemistaan kohteista Lappo kertoo itse käyttäneensä betonia eniten juuri varuskuntarakentamisessa.

Betonikonstruktivismi palveli hyvin puolustusvoimien tarpeita, koska kustannusten karsimiseksi varuskuntarakentamisessa tuli käyttää yksinkertaisia rakentamistapoja, paikallista työvoimaa, ja rakennusten tuli kestää hyvin kulutusta. Betonikonstruktivismiin selviäpiirteisyys ja hienostelemattomuus sopi lisäksi erittäin hyvin suomalaiseen mäntymetsikköön eli maisemaan, johon korpi-varuskuntia 1960-luvulla alettiin rakentaa. Kuten Lappo itse asian ilmaisi haastattelussa vuonna 2005 *”armeijan olemukseen sattui istumaan tämä eräänlainen brutalismi aika hyvin.”* Yksi Lapon tunnetuimmista töistä on Valkealan Vekaranjärven kasarmialue (1966-1975), joka valittu myös kansainvälisen Docomomo-järjestön kohteisiin. Säkylän ja Kajaanin keskusrakennuksissa Lappo käytti julkisivumuurauksissa kalkkihiekka- ja punatiiltä, mutta Vekarajärvellä teräsbetonista paikalla valetut keskusrakennusten julkisivut jätettiin paljaksi. Käsitte-

lemättömän seinäpinnan ja karujen yksityiskohtien on katsottu korostavan arkkitehtuurin selkeyttä.⁶ Varsinaisia kansainvälisiä armeijarakentamisen esikuvia ei 1950- ja 1960 -luvuilla ollut, koska varuskuntien rakentamista ei juuri käsitelty arkkitehtuurijulkaisuissa. Lappo mainitsee Louis Kahnin arkkitehtuurin vaikuttaneen Kajaanin varuskunnan suunnitteluun. Kahnilta oli juuri valmistunut Medical Research Building (Philadelphia, Pennsylvania). Lappo kuvailee itse, että *”hänellä [Kahnilla] oli tämä palvelevat ja palveltavat rakenteet ja se upposi kyllä täysin.”* Lappo kertoo lisäksi, että sveitsiläisen Le Corbusierin veistoksellista arkkitehtuuria ihailtiin yleisesti Suomessa siihen aikaan.

⁶ Arkkitehtuurimuseo, Osmo Lapon esittely; Standertskjöld 2011, 56; Lappo 2005, 3-4.

Arkkitehti Le Corbusierin suunnittelema Villa Savoye (Poissy, Ranska). Kuvat: Eeva Martikainen.

LAPON TOIMISTON ARKKITEHTEJA 1960-LUVULLA

Vuonna 2005 antamassaan haastattelussa arkkitehti Osmo Lappo mainitsee joitain arkkitehteja, jotka olivat mukana varuskuntien suunnittelussa. Kajaanin ja Säkylän kanssa työskennelleiksi hän mainitsee Martti Tiulan, Jussi Suomalan ja Jaakko Rantasen, joista on tälle sivulle koottu tietoja eri arkkitehtimatrikkeleista. Lapon toimistossa tehtiin paljon suunnittelua puolustusvoimille, yhteensä lähes 70 kohdetta.⁷

7

Lappo 2005, 10.

Arkkitehti Martti Tiula

- syntyi vuonna 1932 Helsingissä
- valmistui arkkitehdiksi Helsingin teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1960
- Arkkitehtitoimisto Osmo Lappo Oy:ssä toimistoarkkitehtina 1957-60 ja projektijohtajana 1961-67
- toimi myöhemmin Asemakaava- ja standardisoimislaitoksen teknisenä johtajana ja Rakennustietosäätiön standardisoimislaitoksen johtajana.
- sivutoimi Helsingin teknillisen koulun assistenttina ja erikoisopettajana.⁸

Arkkitehti Jaakko Rantanen

- syntyi vuonna 1934 Turussa
- Valmistui arkkitehdiksi Helsingin teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1960
- Arkkitehtitoimisto Osmo Lappo Oyssa töissä vuosina 1957-1970
- Sivutoimena oma toimisto Arkkitehtitoimisto Eeva-Marja ja Jaakko Rantanen vuodesta 1962 alkaen.⁹

8

Diplomi-insinöörit ja arkkitehdit, 1973, s. 685.

9

Diplomi-insinöörit ja arkkitehdit, 1973, s. 538

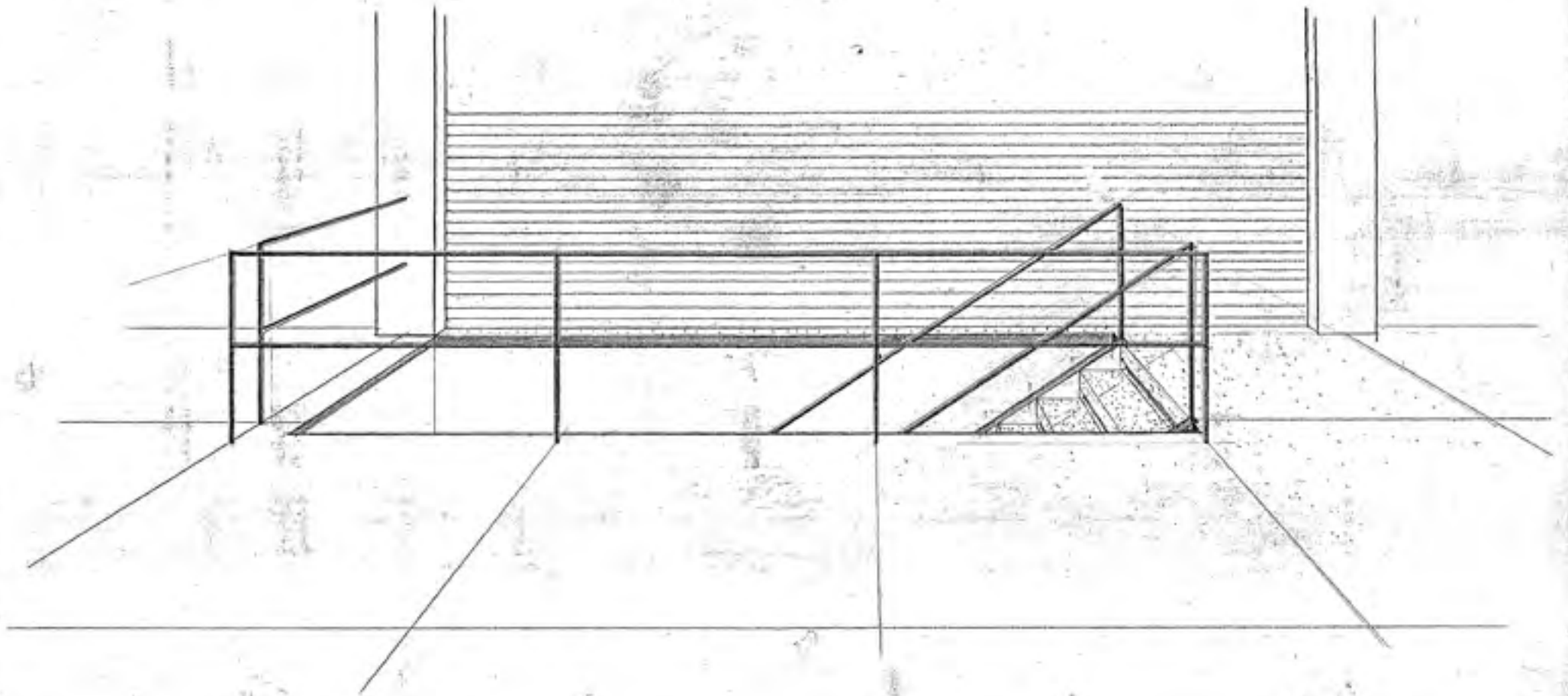
Arkkitehti Jussi Suomala

- syntyi vuonna 1942 Helsingissä
- valmistui Teknillisestä korkeakoulusta arkkitehdiksi vuonna 1970
- työskenteli Osmo Lapon toimistossa
- sivutoimi Teknillisen korkeakoulun tuntiopettajana sekä Arkkitehtitoimisto Pohjanpelto & Suomala.¹⁰

10

Diplomi-insinöörit ja arkkitehdit 1982, s. 946.

ESIKUNTARAKENNUKSEN ALKUPERÄINEN ARKKITEHTUURI

ESIKUNTARAKENNUKSEN SUUNNITTELUSTA

SUUNNITELMA KAJAANIA VARTEN

Suunnitteluprosessi vaikuttaa menneen niin, että Lappo suunnitteli esikuntarakennuksen alun perin Kajaanin varuskuntaan, ja myöhemmin tehtiin päätös siitä, että samoilla piirustuksilla tehdään myös Säkylän esikuntarakennus. Lappo kertoo haastattelussa vuonna 2005, että ”Kajaaniin sovittiin, että tehdään punatiileistä. Sama versio piti tehdä Säkylään valkoisesta tiilestä. -- Harmittaa vielä, kun Kajaani oli suunniteltu nimenomaan punatiiliarkkitehtuurille ja harmitti, kun se meni kaikkihiekkatiilille.”¹¹ Kummankin varuskunnan kohdalla sijoituspaikkakunta varmistui vuonna 1959, Kajaanin keväällä ja Säkylän syksyllä. Piirustussarja esikuntarakennuksesta on tehty vuosina 1964-1965. Säkylän esikuntarakennus valmistui vuonna 1966 ja Kajaanin vuonna 1969. Todennäköisesti päätös Kajaanin varuskunnan materiaalivalinnoista on tehty jo 1950-luvun puolella, kun puolustusministeriössä on laadittu laskelmia uuden varuskunnan rakentamisen kustantannuksista. Jos näin on tehty, rakennusosaston arkistossa voi olla varhaisia eli 1950-luvulla laadittuja luonnoksia Kajaanin varuskunnan rakennuksista.

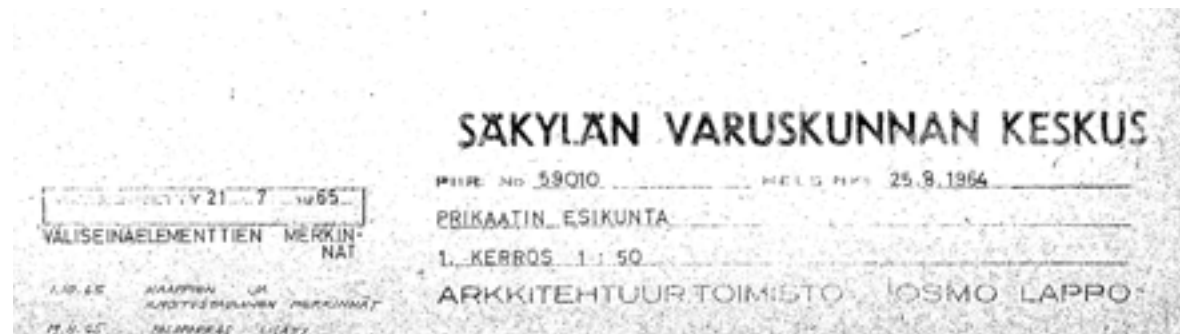
PIIRUSTUSSARJA

Selvitystä varten saatiin tutkittavaksi Puolustuskiinteistöjen arkistosta kaksi piirustussarjaa: Säkylän esikuntarakennukset piirustukset ja Kajaanin esikuntarakennuksen piirustukset. Sarjoja vertailemalla selviää, että piirustukset ovat osittain täysin samoja. Osassa piirustustusten nimiössä on mainittu kumpikin varuskunta ja esimerkiksi vuoden 1964 aikana laaditussa Säkylän esikuntarakennuksen piirustusten sarjassa olevien piirustusten nimiössä on mainittu vain Kajaani. Sarjoja tutkimalla voidaan päätellä, että rakennukset tehtiin samoilla piirustuksilla. Rakennus oli alun perin suunniteltu Kajaaniin, mutta

koska se tehtiin ensin Säkylään, Kajaanin esikuntarakennukseen tehtiin joitain muutoksia sillä kokemuksella mitä Säkylään rakentamisesta oli saatu.

Nimiöitä Säkylän ja Kajaanin esikuntarakennuksen piirustuksista.

11 Lappo 2005, 3.

LUONNOSPIIRUSTUKSET

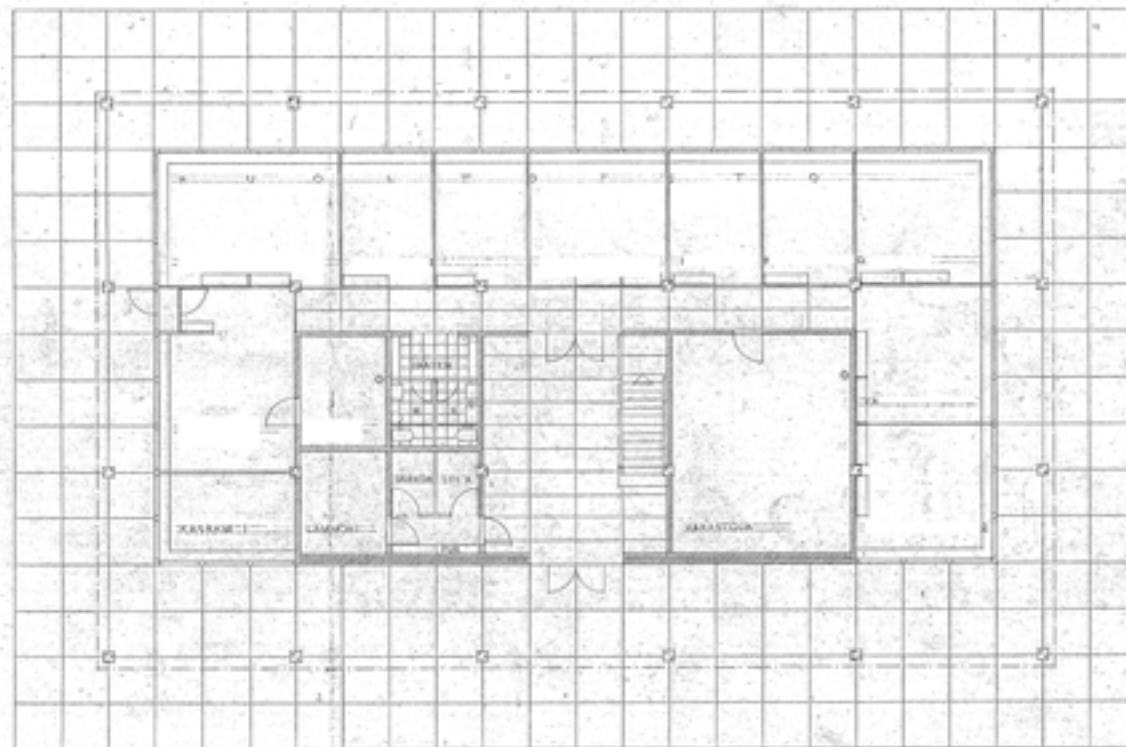
Esikuntarakennuksen 23.1.1964 päivätyssä luonnosjulkisivupiirustuksessa toisen kerroksen ikkunanauha on piirretty koko julkisivun leveydellä jatkuvana. Muun muassa funktionalismissa käytettyyn tapaan kantava rakenne jää ikkunanauhan taakse. Toisen kerroksen hahmo ulottuu luonnoksessa ensimmäistä kerrosta leveämmälle, jotta ikkunanauha ja kulmien betonipinnat pystyvät kiertämään kantavat betonipilarit.

Pohjaratkaisut 23.1.1964 päivätyissä luonnospohjapiirustuksissa on suunniteltu peilikuvana, mutta muuten ne ovat hyvin lähellä toteutunutta. Kellaria ei ole tässä luonnossarjassa, eikä sille myöskään ole luonnoksissa porrasta. Merkittävimmät muutokset luonnospiirustusten ja toteutuneen välillä ovat päivystäjän tilan lisäys, suurempi ensimmäiseen kerrokseen sijoitettu ilmastointikonehuone ja kellari sekä sinne johtava porrashuone.

Luonnoksen arkkitehtuurissa on selkeitä yhtymäkohtia Villa Savoyen arkkitehtuuriin, ja rakennus noudattaa Le Corbusierin viidestä periaatteesta neljää: pilareita kantavina rakenteina, avointa pohjakerrosta, pitkiä ikkunoiden ketjuja ja ulkoseinän taakse jäävien rakenteiden mahdollistamaa vapaamuotoista julkisivua. Periaatteista jää käyttämättä vain kattopuutarha.

Kajaanin esikuntarakennuksen julkisivun luonnospiirustus. Luonnoksen rationalistinen julkisivu on vahvasti funktionalistinen ja kansainvälistä tyyliä edustava ikkunanauhoineen, pilarikäytävineen ja sisäänvedettyine pohjakerroksineen. Toteutuneen rakennuksen arkkitehtuurin pääperiaatteet ovat kuitenkin luonnoksessa selkeästi näkyvissä. PKA.

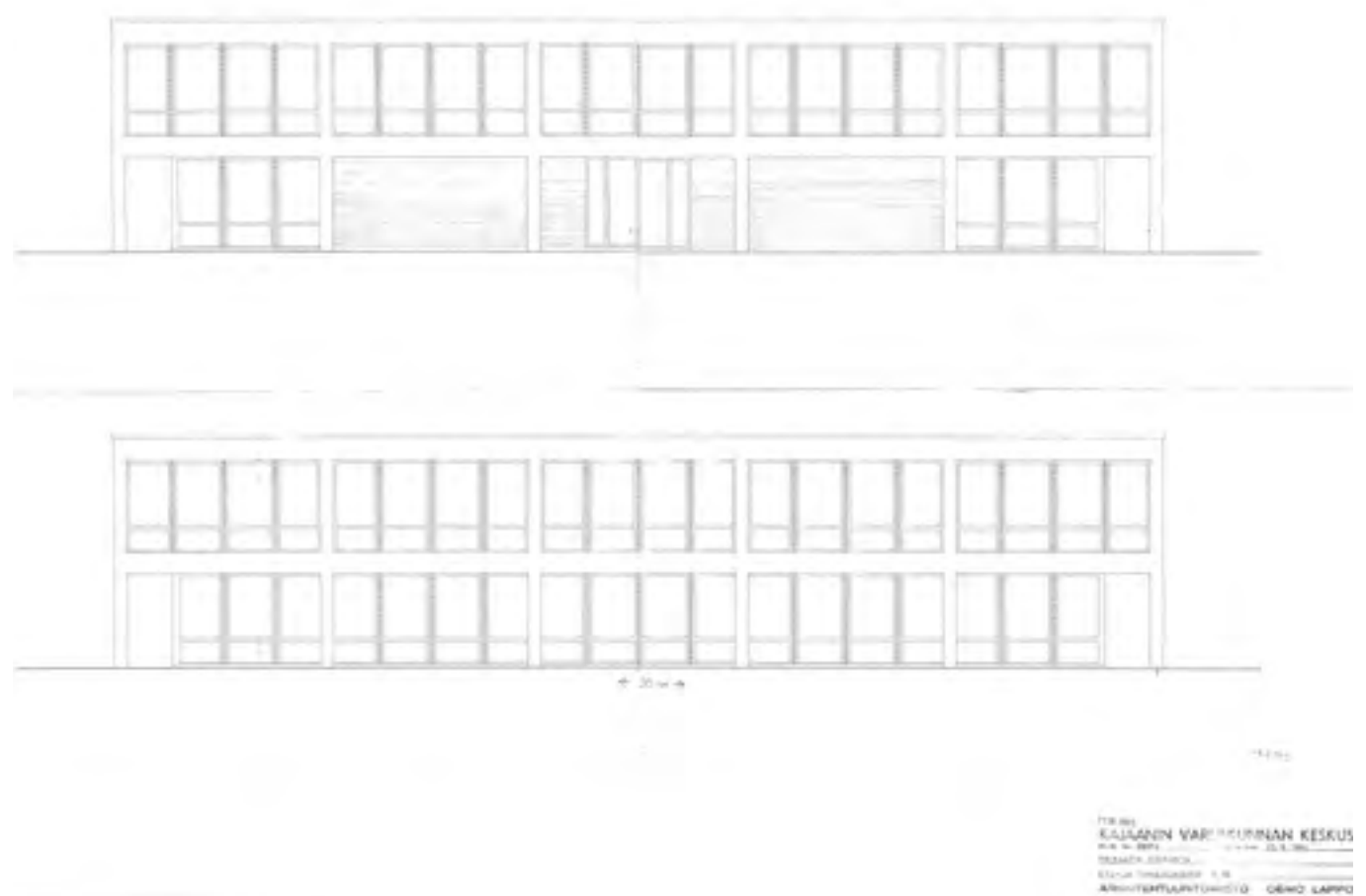
KAJAANIN VARUSKUNNAN KESKUS
 PIIR. NO 11002 HIELOINKI 11.11.1964
 J. Y. L. P. O. S. L. O. N. K. O. S. 11.11.1964
 E. I. K. O. S. T. A.
 ARKKITEHTUURITOIMISTO OSMO LAPPO

Kajaanin esikuntarakennuksen ensimmäisen kerroksen luonnospiirustus. Pohjaratkaisu on jo tässä luonnospiirustuksessa hyvin lähellä toteutunutta. Tekniset tilat siirrettiin kellariin ja korvattiin kellariportaalla. PKA.

ALKUPERÄISEN ARKKITEHTUURIN KUVAUS

Esikuntarakennukset tehtiin pitkälti samoilla piirustuksilla. Tässä luvussa esitellään alkuperäisen esikuntarakennuksen arkkitehtuuri Kajaaniin piirustusten avulla, koska Lappo suunnitteli rakennuksen nimenomaan Kajaaniin. Lisäksi vain Kajaaniin toteutuu Lapon alkuperäinen ajatus siitä, että rakennuksessa ensimmäisen kerroksen umpiseinissä käytettiin punatiiltä. Säkylässä punatiili vaihdettiin kalkkihiekkatiileen. Luvun lopuksi käsitellään Säkylän esikuntarakennuksen alkuperäisen toteutuksen eroja Kajaaniin verrattuna.

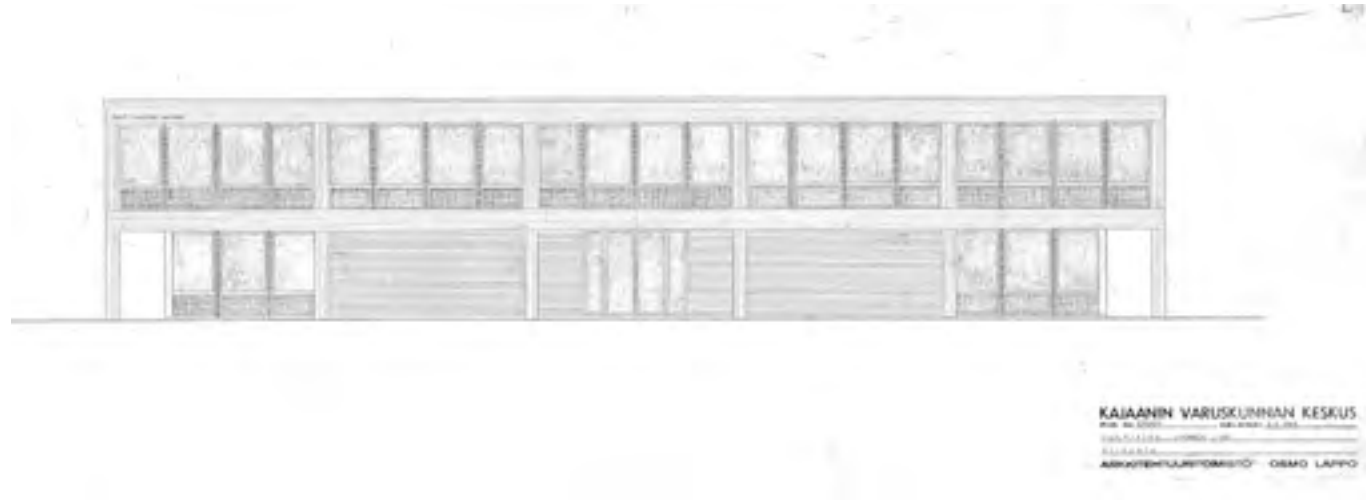
Arkkitehtuuriltaan esikuntarakennus edustaa 1960-luvun rationalistista modernismia, jossa on jo vahvoja viitteitä betonikonstruktivismiin. Rakennuksen voidaan katsoa edustavan 1960- ja 1970-lukujen toimistorationalismia. Esikuntarakennuksessa pystyy havaitsemaan rakennusaikansa ihanteita, kuten matalan rakennushahmon, korostetut vaaka- ja pystysuuntaiset linjat, selkeälinjaiset yksinkertaistetut piirteet sekä rakennusmassan sisäänvedot. Rakennuksen modernistisessa arkkitehtuurissa on funktionalismin piirteiden lisäksi viitteitä klassismiin. Rakennusta kiertävät klassisessa arkkitehtuurissa käytetyt pilarikäytävät, ja julkisivut ovat klassismin tyyliin erittäin symmetriset.

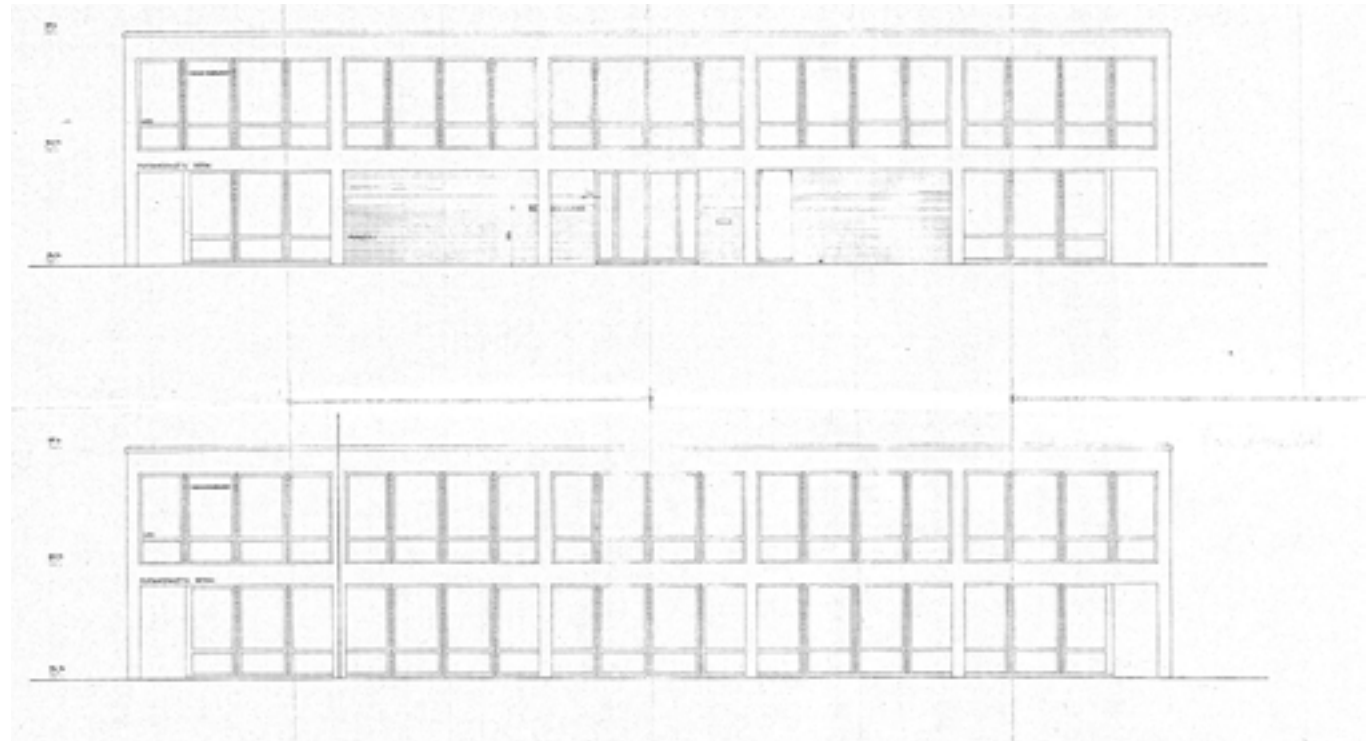
Lounais- ja koillissivujen julkisivupiirustus. Palkkimaiset betonipinnat, rakennuksen leveys ja mataluus sekä ikkunakentät luovat rakennukseen vahvat vaakalinjat, joita taas pilarit ja tuuletussäleiköt rytmittävät pystysuunnassa. Kumpaankaan esikuntarakennukseen ei ilmeisesti ollut aluksi tarkoitus toteuttaa erillistä ulko-ovea kellarin porrashuoneeseen, minkä vuoksi sitä ei tässä piirustuksessa näy. PKA.

JULKISIVUT

Rakennuksen symmetrisesti ikkunaruudutettua yläkerrosta kannattelevat sisäänvedetyn maantasokerroksen lisäksi pilarit, jotka luovat julkisivuun rytmin ja rajaavat sen ikkunakenttiin. Sisäänveto pilareineen muodostaa maantasokerroksen ympäri kiertävät pilarikäytävät. Kaikki julkisivun betonipinnat oli toteutettu lautamuottikuvioilla betonilla. Julkisivuissa oli myös uria, joilla betonipintojen muottikuviota ja sen suunnan muutoksia oli rajattu elementtirakentamisen työsaumojen tapaan. Pääjulkisivun sisäänveto on syvämpi kuin sivu- ja takajulkisivuilla, jotta sisäänkäyntikatoksena toimiva pilarikäytävä on saatu leveämmäksi. Betoni- ja lasipintojen lisäksi pääjulkisivussa on käytetty Kajaanin varuskunta-alueen muissakin rakennuksissa käytettyä punatiiltä. Rakennuksen julkisivut ovat hahmoltaan matalat ja lähes täydellisen symmetriset. Symmetriasta poikkesivat alun perin vain pääsisäänkäynnin vieressä sijaitseva kellari-porrashuoneen ovi sekä kaakkoissivulle sijoittuva lasiovi. Toisen kerroksen lautamuottikuvioitujen seinäpinnan osiot ja ensimmäisen kerroksen pilarit rytmittävät sotilaallisen tarkasti kaikki rakennuksen ikkunakentät ja pilarivälit saman levyisiin ja korkuisiin aukkoihin. Räystäspeltti on matala ja se rajaa ääriviivamaisesti rakennuksen aikaudelle tyypillisen räystäättömän yläreunan.

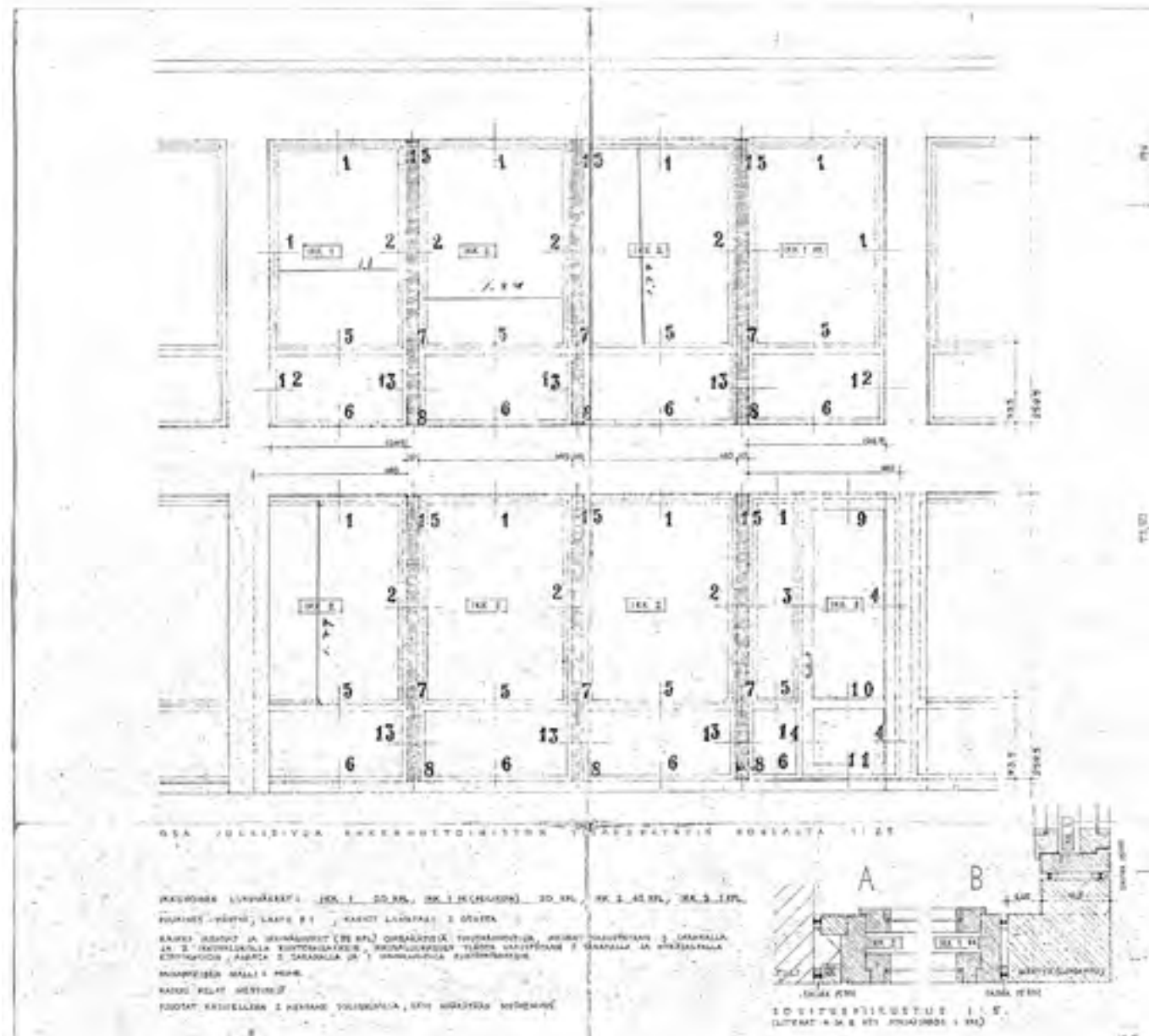
Lounais- eli pääjulkisivun luonnospiirustus. Julkisivun luonnoksessa näkyy tarkemmin rakennukseen toteutuneet julkisivumateriaalit. Lautamuottikuvioiden toteutus on suunniteltu jo luonnosvaiheessa. PKA.

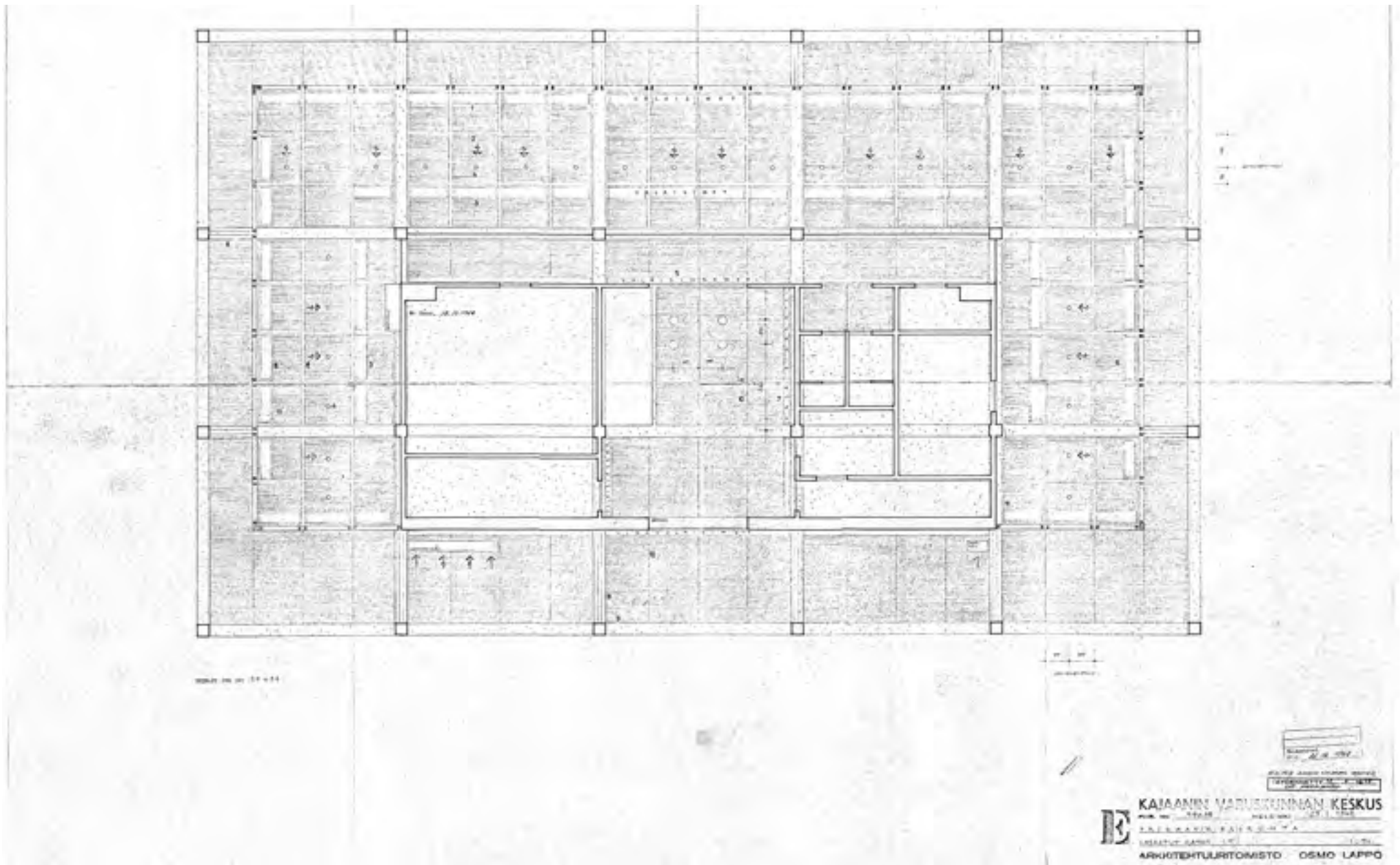
Lounais- ja koillissivujen julkisivupiirustus. Piirustukseen on luonnokseen ja aikaisempaan julkisivupiirustukseen verrattuna lisätty kellari-porrashuoneen ulko-ovi, nimikyltti ja paloporras. PKA.

Toisen kerroksen ikkunakentät on jaettu koko aukon korkuisilla säleikköosilla neljään pystysuuntaiseen ikkunaan, joiden alaosa oli toteutettu rautalankalasilla. Rautalankalasin taustalla käytettiin umpilevyä. Rautalankalasisen alaosan heijastus on lähellä ikkunalasin heijastusta, minkä vuoksi ikkuna vaikuttaa ulkoa katsottuna olevan koko aukon korkuinen.

Pilarikäytävillä alakatoissa on rakennuksen pitemmän sivun suuntainen tummanruskeaksi maalattu rimakatto, jota rytmittävät pilarien kohdalla rakennuksen kapeamman sivun suuntaiset lautaosat. Rimakatto luo sisäänkäynnin ja takasivun sisäänvetoihin vahvan käytävää pitkin johdattavan lineaarisuuden. Laskettu rimakatto on mahdollistanut listattoman toteutuksen, mikä lisää rakennuksen linjakkuutta ja kertoo suunnittelun laadukuudesta. Alakattoon upotetut ulkovalaisimet on sijoitettu seinän vierustalle punatiiliosan leveydelle. Valaisimien vieressä ovat myös ilmanotto säleiköt.

Otteita ikkunapiirustuksesta. PKA.

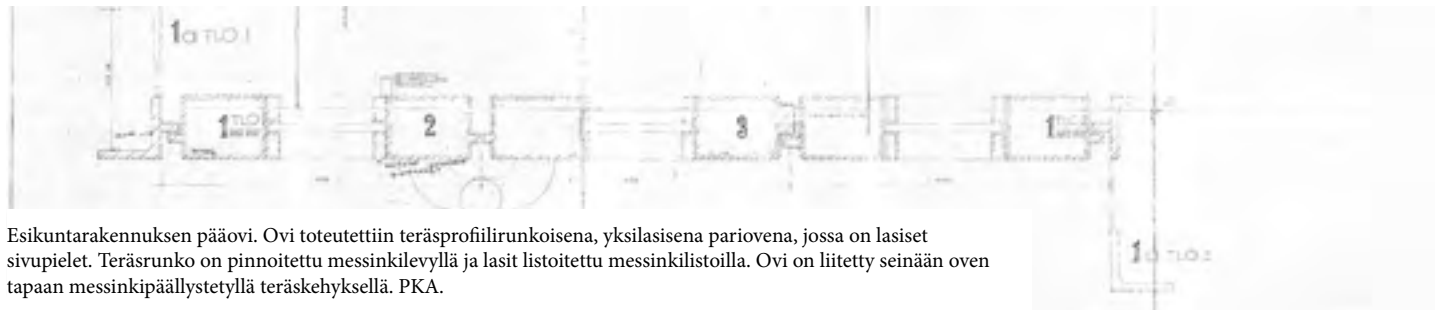
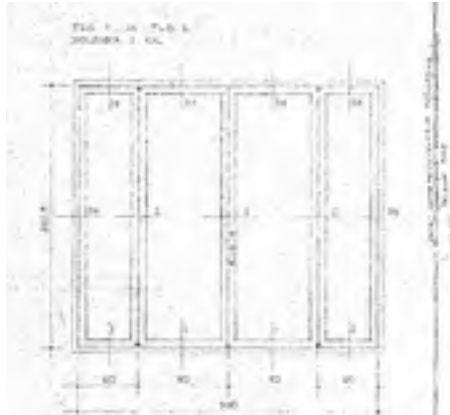

Laskettujen sisäkattojen piirustus. Lasketut katot on pilarikäytävällä toteutettu tarkasti suunnitelmien mukaan. PKA.

Lounaissivu

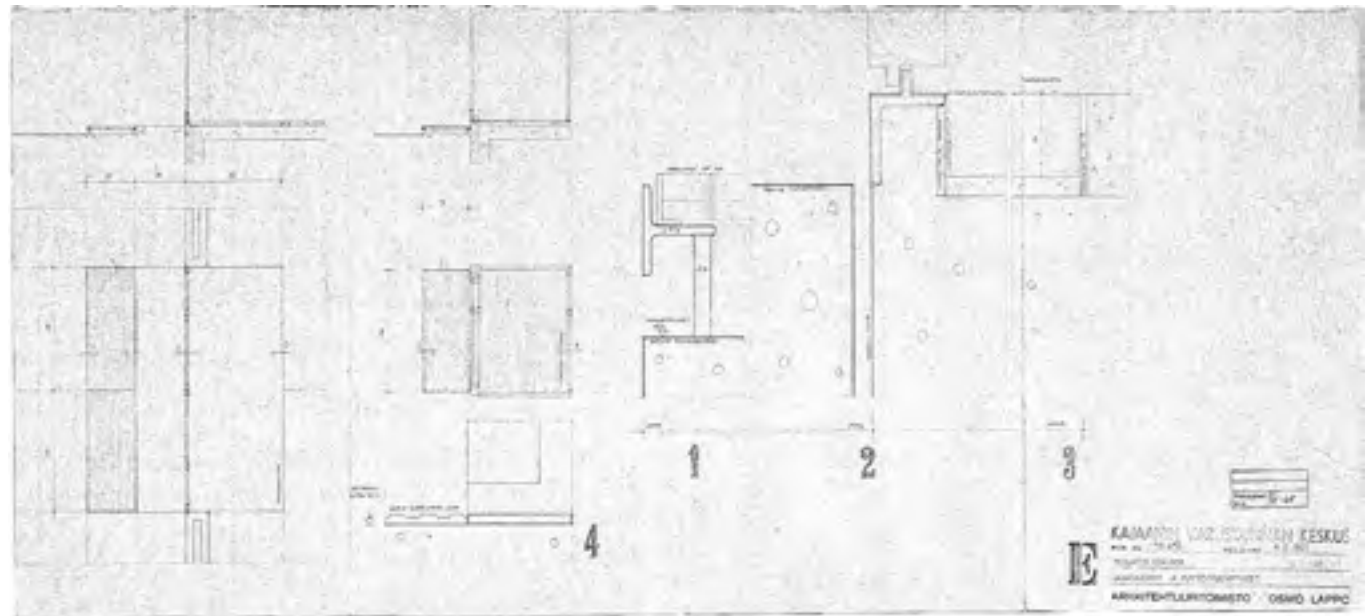
Lounais- eli pääjulkisivun sisäänvetoa ja pääsisäänkäyntiä on korostettu puhtaaksi muuratulla, harjattupintaisella punatiilellä. Tiilet on limitetty puolenkiven juoksulimityksellä ja saumattu harmaalla laastilla. Harmaaseen julkisivupintaan kontrastia luovaa punatiiltä on pääoven molemmin puolin johdattaen rakennukselle saapuvan pääovelle. Punatiilipintojen jälkeen sivuilla alkavat ikkunaseinät, jotka kiertävät rakennuksen ympäri jatkuvana nauhana. Alkuperäinen pääovi on koko seinän korkuinen messinkipellitetty teräslasiovi. Pääsisäänkäynnille ja alkuperäiselle kaakkoissivun sisäsisäänkäynnille toteutettiin erikoissuunniteltu jalkasäleikkö.

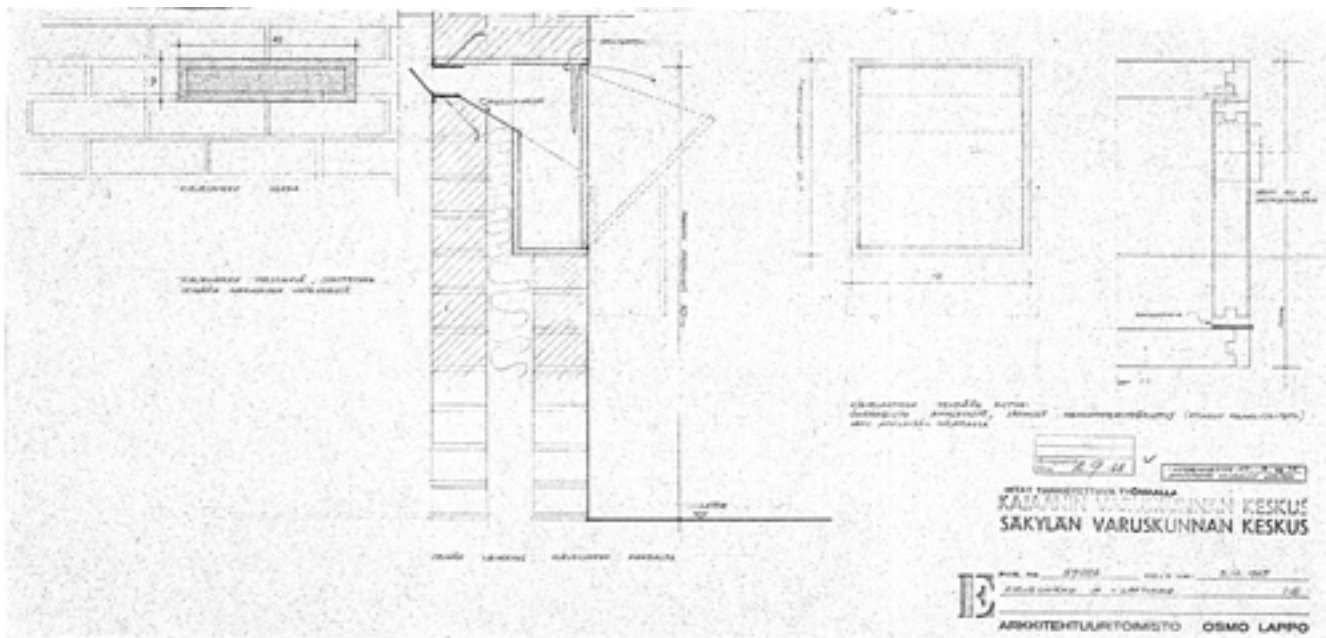
Kajaanin esikuntarakennusta varten lisättyä kellariporashuoneeseen johtava toissijainen ovi on maalattu punaisella sävyllä, millä ovea on naamioitu tiiliseinään. Listattomasti tiiliseinään asennettu teräsovi on pääoven tapaan näkyvän seinäosan korkuinen. Pää- ja teräsoven väliin toteutettiin Kajaanin esikuntarakennusta varten erikoissuunniteltu, tiiliväliin sovitettu kirjeluukku.

Esikuntarakennuksen pääovi. Ovi toteutettiin teräsprofilirunkoisena, yksilasisena pariovena, jossa on lasiset sivupielet. Teräsrunko on pinnoitettu messinkilevyllä ja lasit listoitettu messinkilistoilla. Ovi on liitetty seinään oven tapaan messinkipäällystetyllä teräskehyksellä. PKA.

Rakennuksen linjat erikoissuunnitellut jalkasäleiköt. Säleikköjen runko on toteutettu hitsattuna rakenneteräsosista ja niiden varaan on upotettu teräsriläsäleiköt. Teräsrunko on kiinnitetty puuhierrettyyn betoniseen tasoon. PKA.

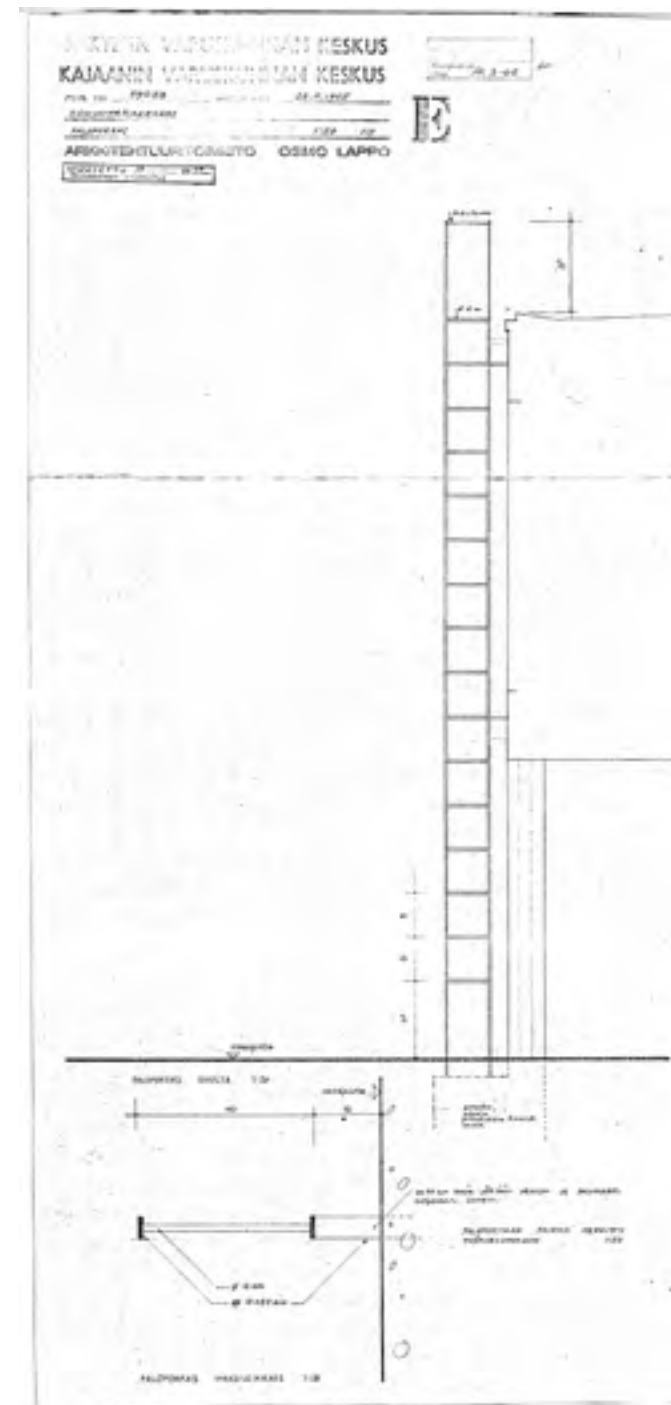

Luoteis-, koillis- ja kaakkoissivut

Luoteis-, koillis- ja kaakkoissivuilla ensimmäinen kerros on kokonaisuudessaan ikkunaseinällä toteutettu. Alkuperäisissä suunnitelmissa symmetriasta ja nauhamaisuudesta poikkesivat vain sivuovi ja paloporras. Toista kerrosta kiertävät pääjulkisivun tapaan symmetriset neljään osaan jaetut ikkunakentät, eikä yläosan hahmossa ole symmetriasta poikkeavia osia tai muotoja. Sivuovi sijaitsi kaakkoissivulle yhdessä ikkunavälissä ja ovi oli toteutettu ikkunoita vastaavalla rakenteella. Koillis- eli takasivulla oli rakennusta varten erikoissuunnitelu, malliltaan erittäin selkeälinjainen teräslatoista ja -tangoista hitsattu paloporras. Seinään kiinnittämistä varten portaan kaksi kiinnityslattaa valettiin seinään valun yhteydessä.

Kajaaniin suunniteltu ja toteutettu kirjeluukku ja -laatikko. Tiiliväliin istuva kirjeluukku on taidokkaasti suunniteltu osaksi ulkoseinää. Sisäpuolella laatikko on kokonaan upotettu tiiliseinään. Luukkuratkaisu on selvästi jalostuneempi kuin Säkylässä. Molempien luukkujen piirustukset sivulla 42. PKA.

Paloportaan piirustus. Linjakas teräslatoilla ja -tangoilla toteutettu paloporras kiinnitettiin julkisivuun jo betonivalussa. PKA.

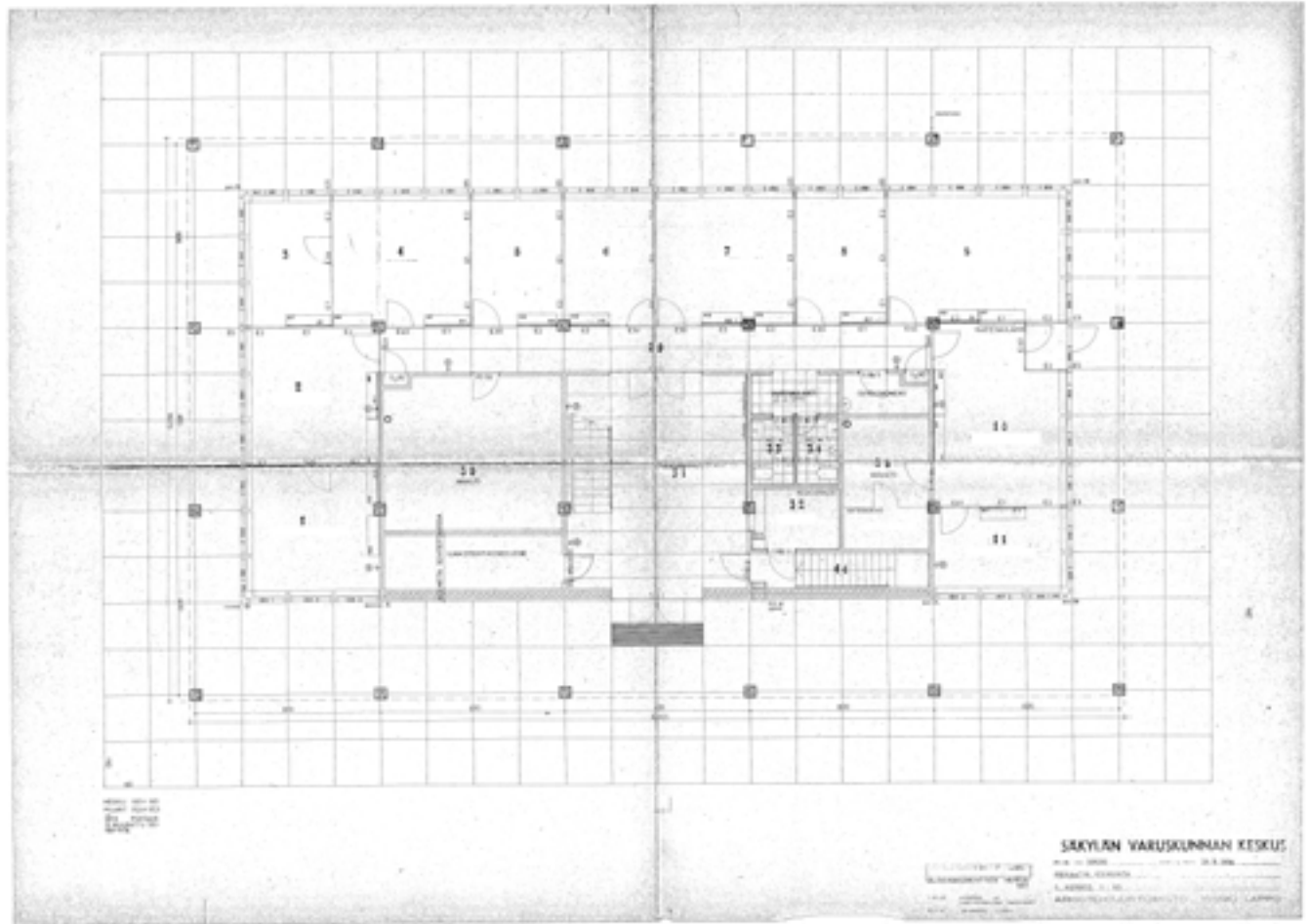

SISÄTILAT

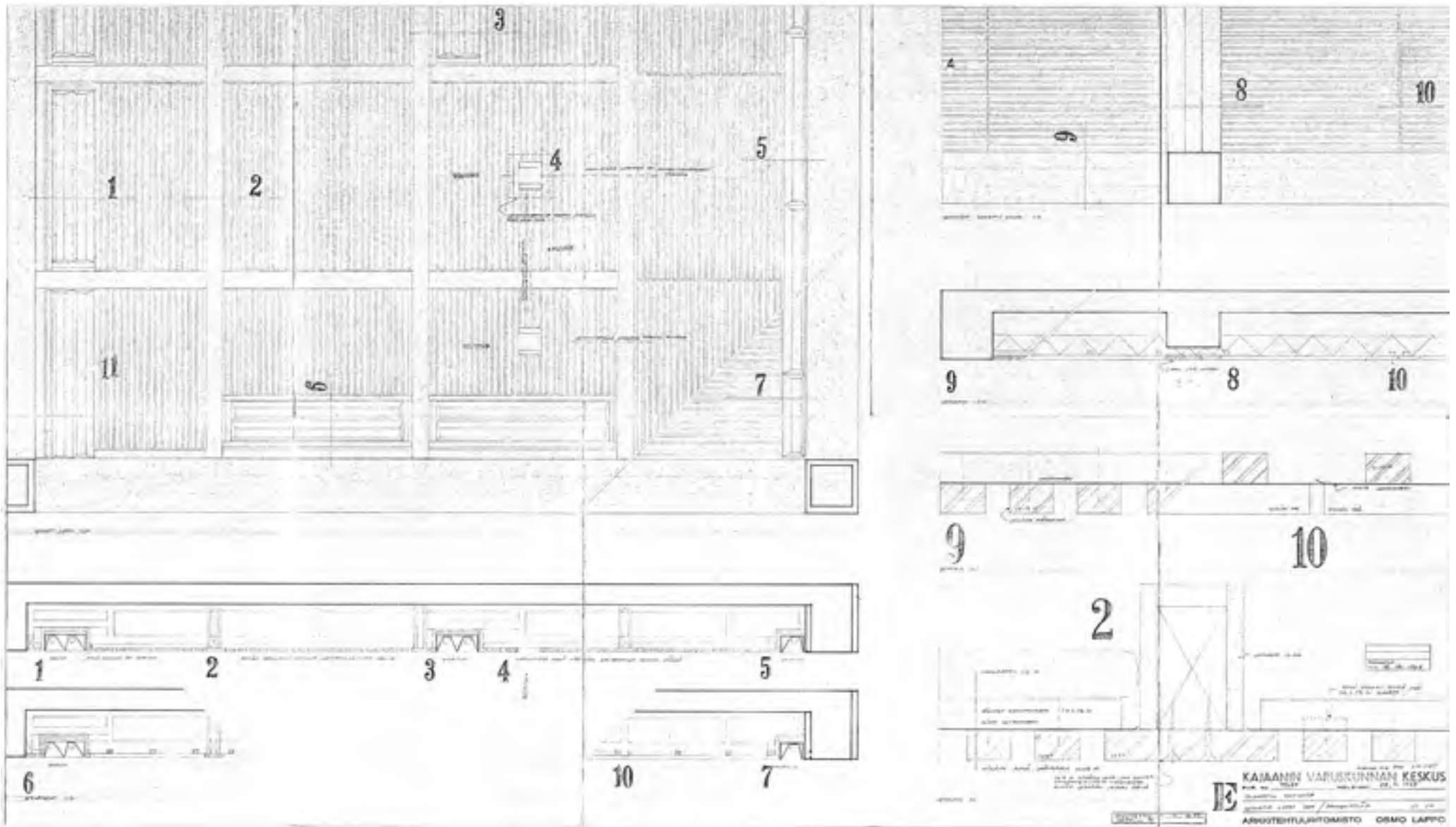
Ensimmäinen kerros

Rakennuksen pääaulaan saavuttiin korkean messinkipinnoitetun lasiparioven kautta. Selkeässä aulassa kulku oli visuaalisesti ohjattu joko avointa porrasta pitkin ylös, tai suoraan edessä näkyvien, ulko-ovien kanssa samanaisten pariovien läpi ensimmäisen kerroksen työhuoneisiin. Matalan rakennuksen sisätilojen mittakaava on inhimillinen ja sopusuhtainen ja tilat tehokkaasti suunniteltuja. Päivystäjä näki luukustaan kaikki tulijat ja pysyi valvomaan kulkua rakennukseen. Aulan sivuilla oli symmetrisesti sijoitetut teräsovet, joista toisesta kuljettiin ilmastointikonehuoneeseen ja toisesta päivystäjän tilaan ja kellariin.

Aulan arvokkaan näköinen lattia on paikallavalettua mosaiikkibetonia, joka on jaettu messinkilistoilla suuriksi suorakaiteen muotoisiksi laatoiksi. Umpiseinät ovat puhtaaksimuuratun punatiiltä. Laskettu sisäkatto on tummanruskeaksi maalattua, rakennuksen leveyssuuntaista rimaa. Lasketut katot on toteutettu niin, että ne täyttävät vain palkkivälit, jättäen lautamuottikuvioidut palkkien alapinnat näkyviin. Rakennusmateriaalien ja teknisten ratkaisujen näkyminen ja näyttäminen ovat osa betonikonstruktivismin periaatteita. Rakennusaikakaudelle tyypilliset tummat materiaalit luovat aulaan arvokkaan ja hieman hämyisän tunnelman.

Säkylin esikuntarakennuksen ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus. Kajaanin alkuperäisiä pohjapiirustuksia ei ollut saatavilla selvitystä varten, joten alkuperäisen arkkitehtuurin kuvauksessa käytetään Säkylin pohjapiirustuksia. Tähän piirustukseen verrattuna Kajaaniin toteutettiin erilainen kirjeluokku aulan puolelle sekä ulko-ovi kellariportaan (44) tasanteelle. PKA.

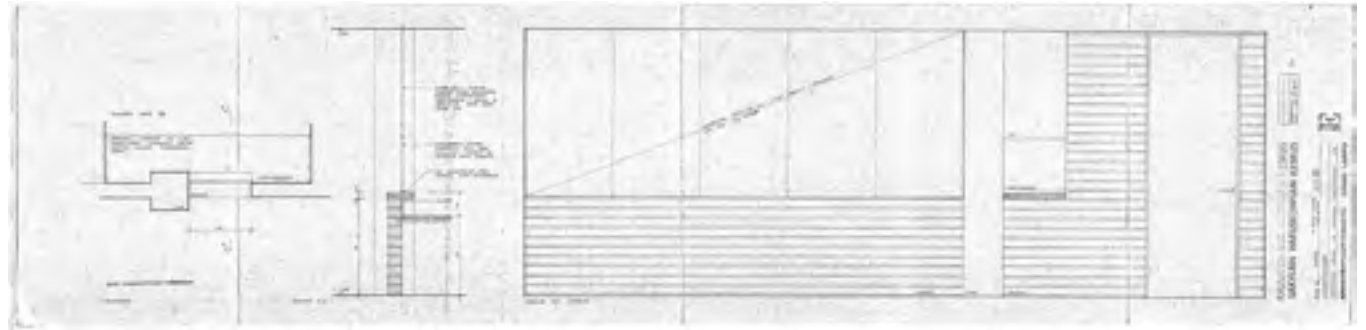

Laskettujen kattojen detailjiirustus. Palkkiväleihin upotetut lasketut rimakatot mahdollistivat uppovalaisimien ja poistoilmaventtiilien asentamisen niin, että kanavat ja johdot jäivät näkymättömiin. Rimojen ja rungon väliin asennettiin musta kreppipaperi peittämään rimaväleistä näkyvän puurungon ja rungon päälle asennettiin lasivillamattoa ääntä vaimentamaan. PKA.

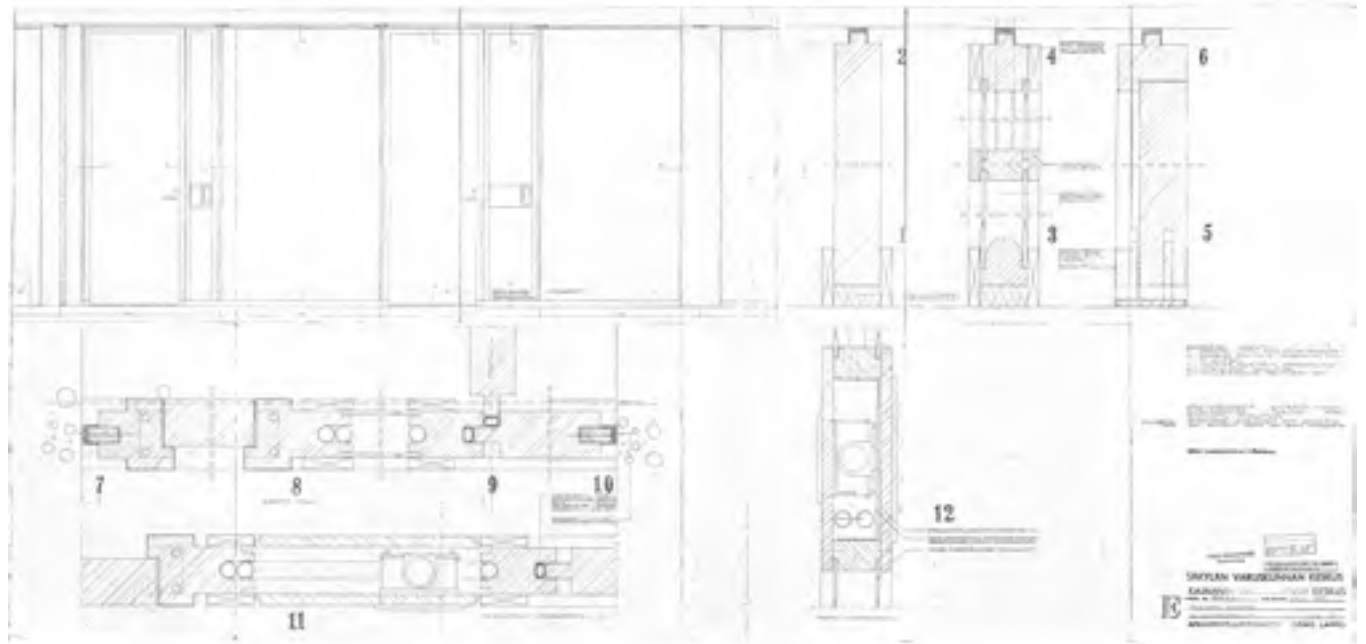
Aula on valaistu seinien vieristä kattoon upotetuilla loisteputkivalaisimilla sekä sisäparioven edestä neljällä pyöreällä uppovalaisimella. Lineaariset valaisimet ”pesevät” valolla tiiliseinäpintaa korostaen tiilen pintastruktuuria. Päivystäjän luukku on taidokkaasti erikoissuunniteltu seinään upotettuna. Päivystäjän luukun puoleinen seinä on pinnoitettu luukun alareunasta kattoon asti ilmoitus-taululla.

Aulan näyttävistä messinkipintaisista sisälasiovista kuljetaan käytävälle, jonka varrella ovat työhuoneet, vaate-aulakosyvennys ja wc-tilat. Työhuoneiden seinät on toteutettu siirrettävillä, todennäköisesti valkoisilla lastulevy-pintaisilla seinäelementeillä. Piirustuksissa elementit on määritetty ensin viilutettavaksi, mutta myöhemmin muutosmerkinnällä vaihtoehtoisesti arkkitehdin luval-la lastulevytettynä. Ovien vieressä oli lasitettu seinäosa, jonka keskelle sähköasennukset oli keskitetty. Korkeat tummanvihreät ovet ulottuivat laskettuun kattoon asti. Ovis- sa on messinkiset helat ja kynnykset. Vaatena-aulakosyvennys ja sen puoleinen käytävän seinä on puhtaak-simuurattua punatiiltä.

Aulan messinkilistoitettu mosaiikkibetonilattia jatkuu käytävälle yhtenäisenä pintana. Vaatenaaulakotilassa ja wc-tiloissa laattajakoa ei käytetty, vaan mosaiikkibetonin saumat tehtiin ovien kohdalle. Laskettu rimakatto jatkuu käytävällä aulan tapaan palkkiväleissä rimojen suunnan ollessa rakennuksen pitkittäissuuntainen. Aulan tapaan loisteputkivalaisimet sijaitsivat seinän ja katon nurkassa valaisten tiilipintaa ja käytävää.

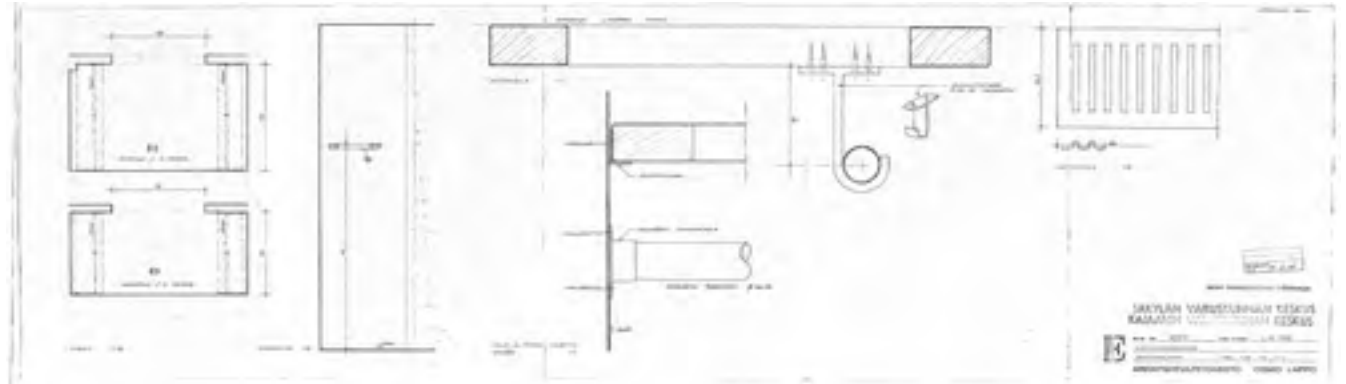
Päivystäjän luukun piirustus. Seinään tiilijaon mukaan avatussa luukussa oli sälepuutaso ja lasi, jonka alaosa liukui sivulle tiiliseinän taakse. Päivystäjän tilan puolella oli seinään kiinnitetty laminoitu pöytäta- PKA.

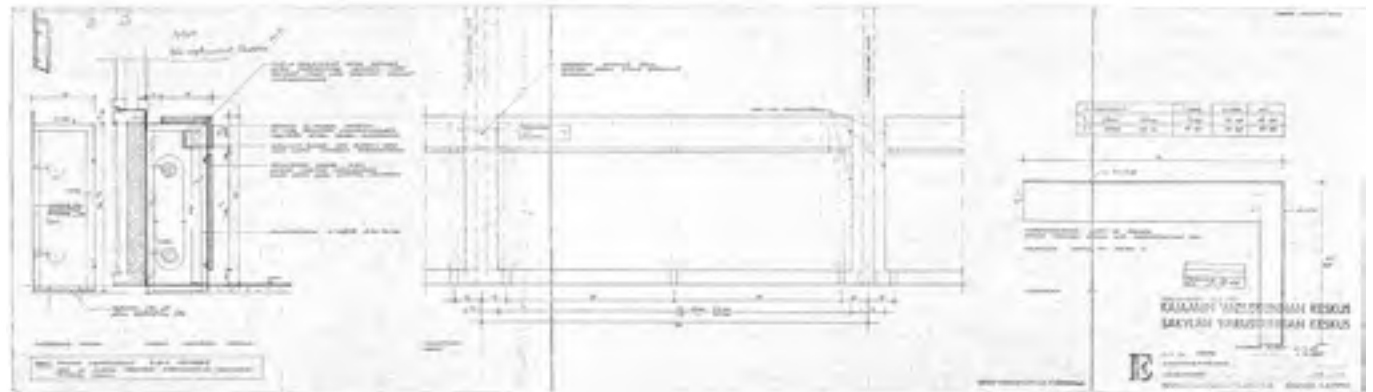
Väliseinäelementtien piirustus. Ovet ja elementtivaliseinät jatkuivat koko tilan korkuisina laskettuun kattoon asti ja ne oli suunniteltu siirrettäviksi. Elementit asennettiin niin, että yläosan neopreeninauha kiinnitettiin ensin seinän kohdalle kattoon, ja elementit kiilattiin listan kohdalle alareunasta puukiiloilla. Lopuksi alaosa tilkittiin, jalkalistat naulattiin paikoilleen ja elementtien pystysaumoihin jäävistä tyhjiöletkuista päästettiin ilma. Ovien avauspuolelle sijoitettiin lasielementti, jonka keskellä on umpiosa kytkimille. Sähköputket kuljivat elementin karmeissa upotettuina. Elementin lasi oli tiheärihlaista rihlialasia, eli uurrettua lasia, jotta siitä ei näy läpi työhuoneeseen. PKA.

Vaatenaulakkotila on syvennyksenä osa käytävää, ja punatiiliseinät sekä rimakatto jatkuvat syvennykseen. Molemmiin puolin syvennystä on erikoissuunnitellut naulakot. Vaatenaulakkotilan päädyssä on kaksi erittäin kapeaa, mutta koko tilan korkuista wc-ovea. Molemmissa wc-tiloissa on altaallinen etutila, sekä wc-istuimelle oma erillinen tila. Miesten wc:n etutilassa on lisäksi pisaari. Wc-tilojen materiaalit olivat hyvin vaatimattomat ja seinien sekä katon väristys valkoinen.

Työhuoneet kiertävät ensimmäistä kerrosta sivuilla ja takana U:n muodossa. Suurista koko tilan levyisistä ja sisäkattoon asti nousevista ikkunaseinistä tulee työhuoneisiin paljon luonnonvaloa. Ikkunoiden kohdille sijoittuvat lämpöpatterit on verhoiltu levytetyillä, teräsrunkoisilla ikkunapenkeillä. Työhuoneiden seinät olivat luultavasti valkoiseksi maalattua lastulevyä ja lattiat oli pinnoitettu vihreillä ja mustilla muovilaatoilla. Työhuoneiden tummanruskea rimakattoa on rytmitetty ja jaettu lautaosilla erillisiin rimaelementteihin. Valaistuksena työhuoneissa oli kahden loisteputken uppovalaisimia, jotka oli asennettu työhuoneisiin kahteen riviin, toinen rivi ikkunaseinän nurkassa ja toinen ensimmäisen kattoelementin reunassa. Poistoilmalautasventtiilit oli sijoitettu kaikissa työhuoneissa tilan keskilinjan tienoille riviin. Työhuoneisiin suunniteltiin myös ovien viereen kiintoalakaapit ja ilmoitustaulut.

Vaatetilojen naulakkojen piirustus.

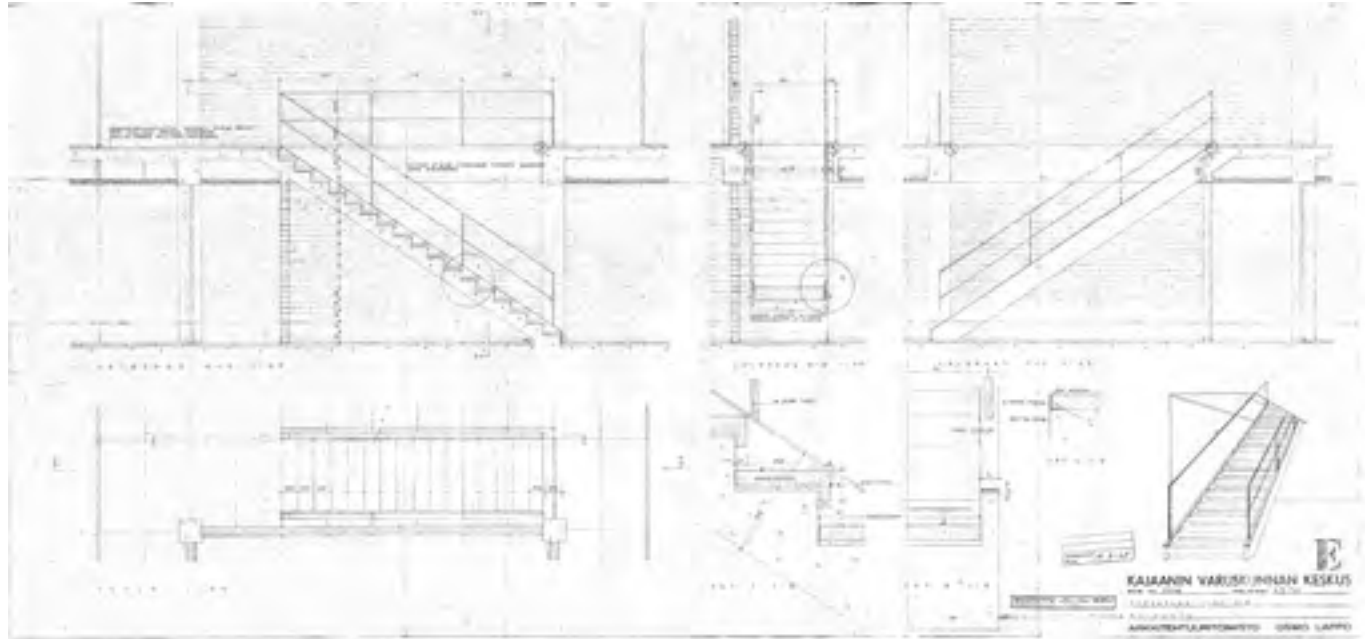
Ikkunapenkkien ja lämpöpatterien piirustus. Ikkunapenkin rakenteella peitettiin lämpöpatterien lisäksi sähköasennukset. PKA.

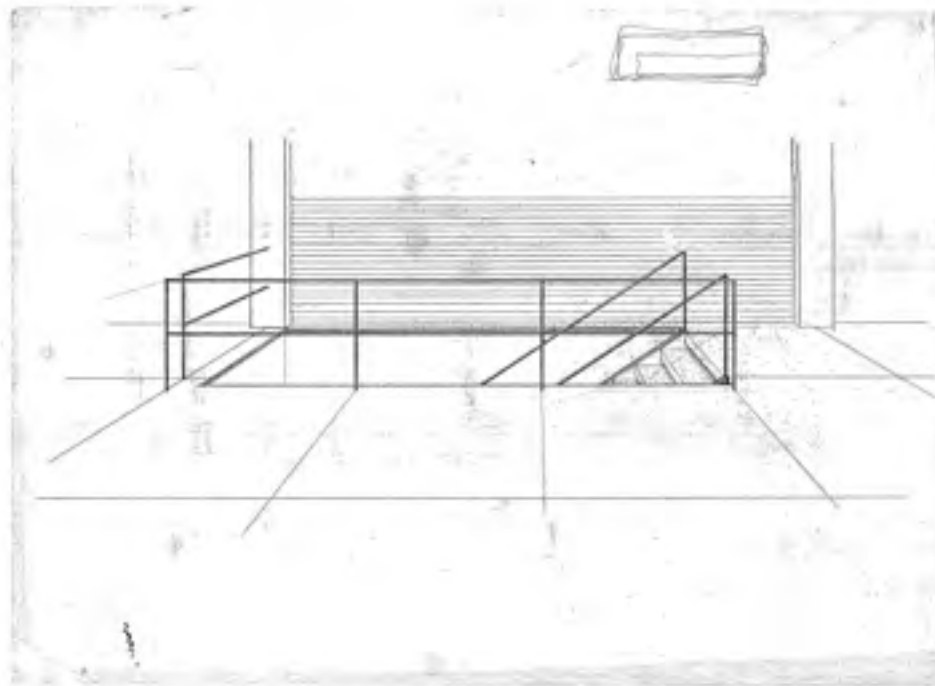
Ote laskettujen kattojen piirustuksesta. Työhuoneissa oli kahdessa rivissä upotetut loisteputkivalaisimet. Rimakattoelementtejä jakavat moduuleihin lautaosiot, joihin myös väliseinäelementit kiilattiin. PKA.

Toinen kerros

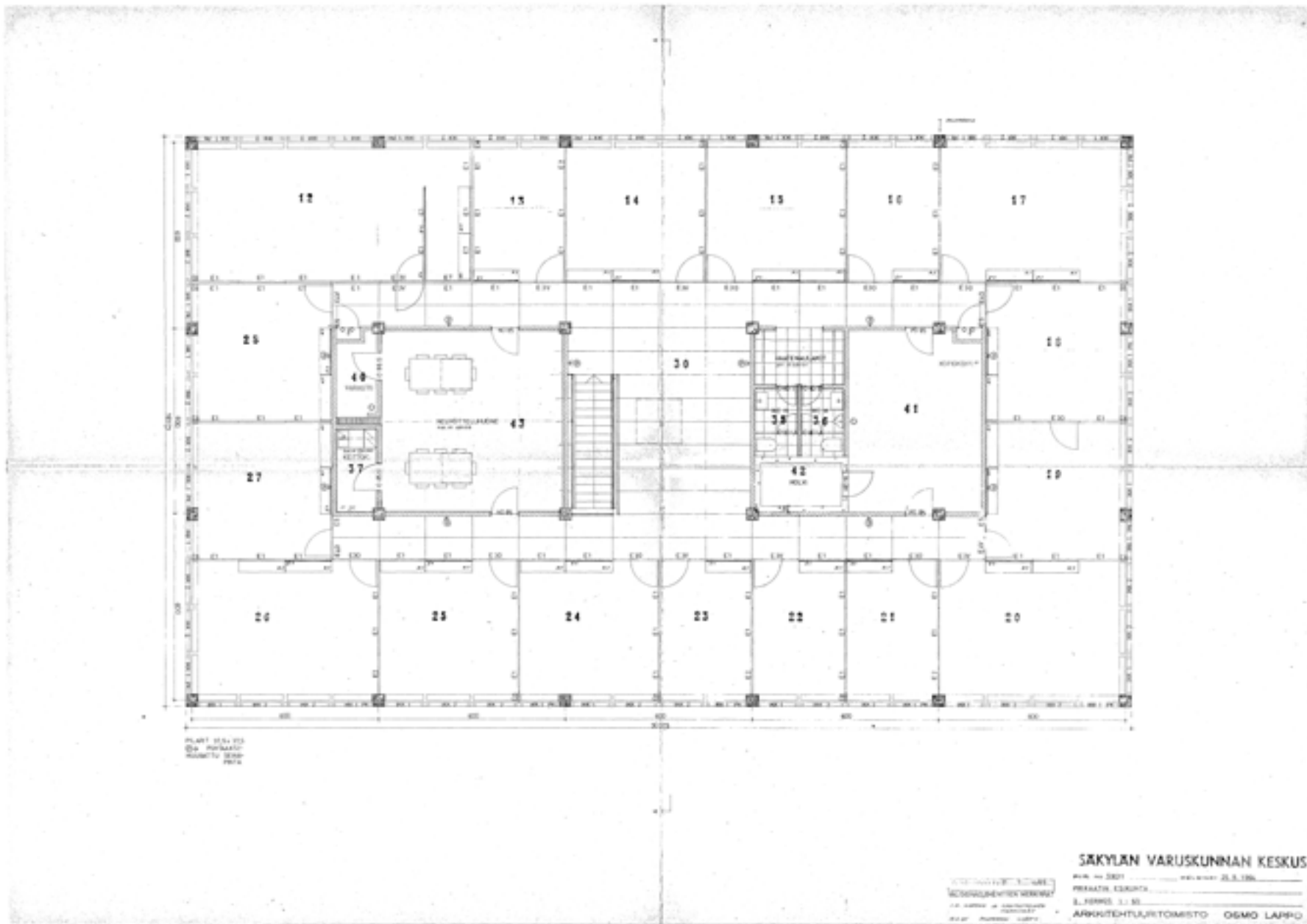
Toisessa kerroksessa sijaitsevat korkea-arvoimpien upseerien työhuoneet. Rakennuksen pääaulan avoimista portaista kuljetaan yläaulaan. Mosaiikkibetonisessa portaassa on linjakkaan tyylikkää tummanvihreät teräsneiliöputkikaiteet, joita on myös käytetty yläaulan tasanteen suojakaiteena. Porras on ollut tärkeä kohta rakennuksessa, sillä siitä on tehty piirustusten lisäksi havainnekuva. Sivukäytäviksi jatkuvassa avoimessa aulassa on kattoikkuna, josta luonnonvaloa tulee tilaan ylävalona. Aulan messinkilistoilla laataksi sommiteltu mosaiikkibetonilattia jatkuu käytäviä pitkin. Työhuoneiden puoleiset seinät ovat valkoista lastulevyä ja rakennuksen keskelle sijoittuvien tilojen seinät punatiiltä. Aulan lasketut katot ovat muiden käytävä- ja aulatilojen tapaan pilariväleihin asennettua tummanruskeaa rimakattoa. Valaisimet noudattavat ensimmäisen kerroksen periaatteita, eli upotetut loisteputkivalaisimet on sijoitettu punatiiliseinien ja katon nurkkaan.

Pääportaan piirustus. PKA.

Pääportaan suojakaiteen havainnekuva. PKA.

Säkylin esikuntarakennuksen toisen kerroksen pohjapiirustus. Kajaanin alkuperäisiä pohjapiirustuksia ei ollut saatavilla selvitystä varten, joten alkuperäisen arkkitehtuurin kuvauksessa käytetään Säkylin pohjapiirustuksia. PKA.

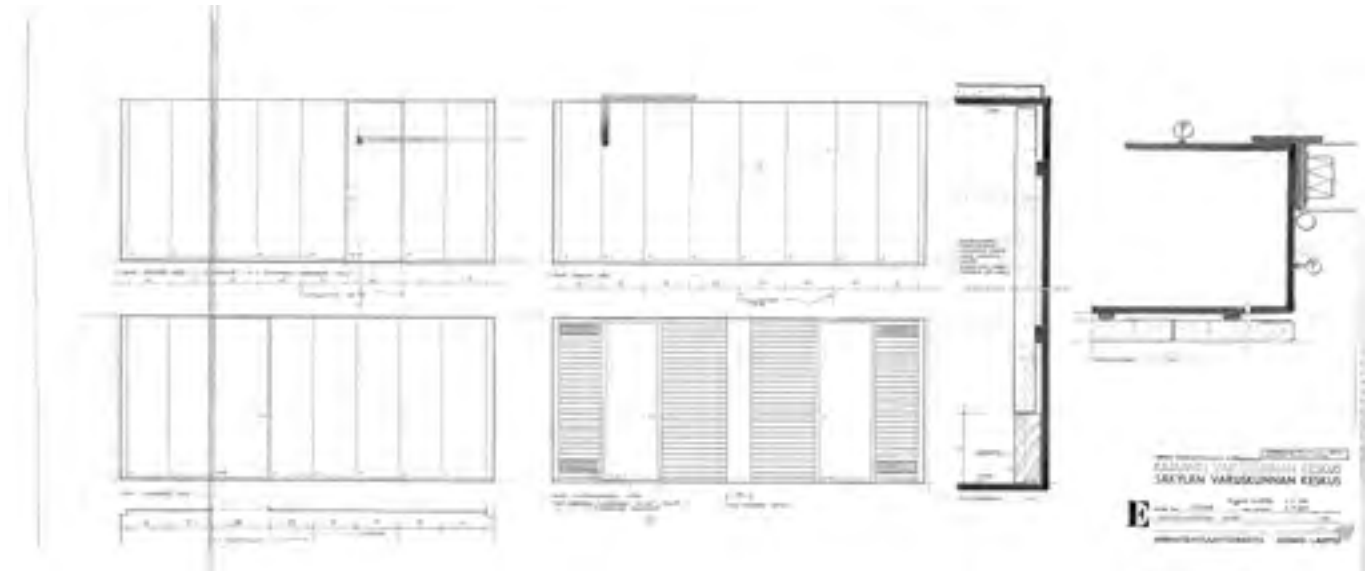
Työhuoneet kiertävät rakennuksen ympäri ulkokehällä ja ne vastaavat ratkaisuiltaan ensimmäisen kerroksen työhuoneita. Rakennuksen keskellä punatiiliseinien takana sijaitsevat toisella puolella vaatenaulakkotila, wc-tilat, varasto ja holvi, toisella puolella neuvotteluhuone aputiloineen. Toisen kerroksen vaatenaulakkotila on hieman syvempi kuin ensimmäisen kerroksen, wc-tilat ovat kerroksien välillä samanlaiset.

Neuvotteluhuoneessa oli työhuoneiden kanssa samantyyppiset rimakatot ja muovilaattalattiat. Tilan sivu- ja takaseinänä oli pinnoitettu kangaspäälysteisillä elementeillä, aputilojen puoleinen etuseinä oli rapattu, luultavasti valkoiseksi. Tilassa on kaksi kattoikkunaa, joilla saadaan jonkin verran luonnonvaloa rakennusrungon keskellä sijaitsevaan neuvotteluhuoneeseen. Huone oli jaettavissa paljeovella kahteen osaan. Neuvotteluhuoneen päädyssä oli tilan käyttöä tukeva keittokomero ja varasto.

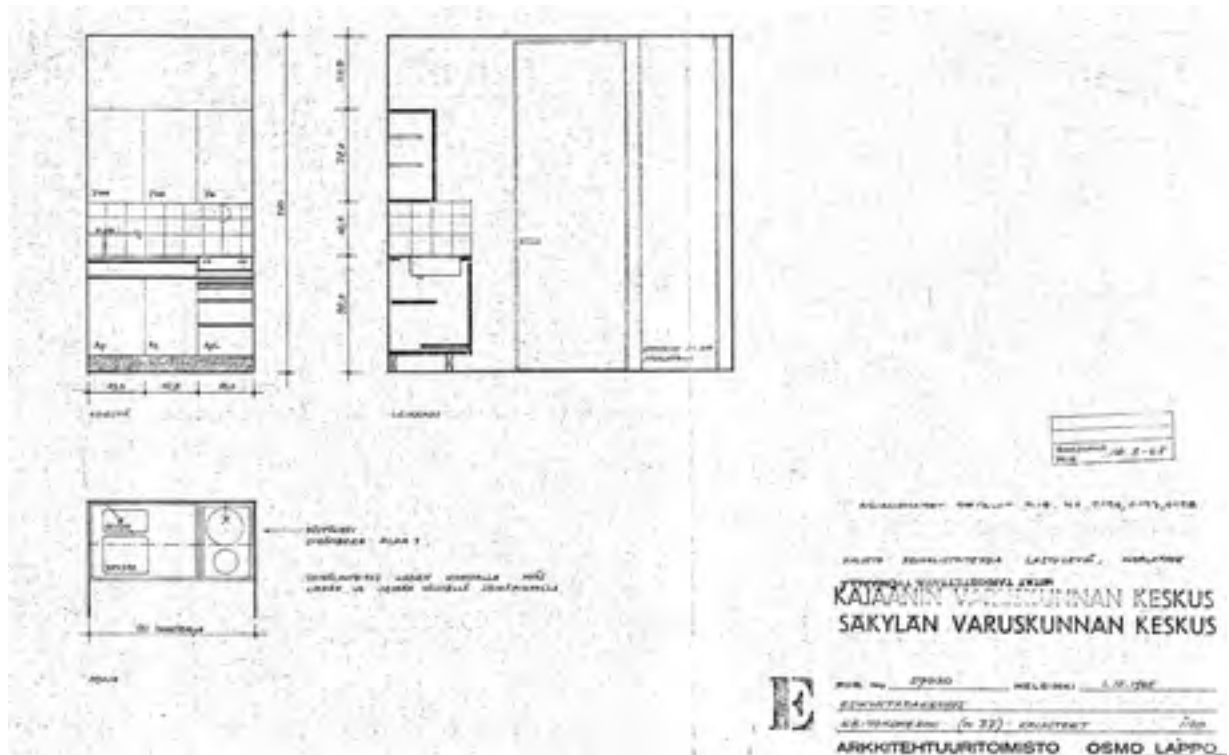
Muuntojoustavuus

Pilarirunko mahdollistaa sen, että kaikki rakennuksen työhuoneet ovat muuntojoustavia ja väliseinien sijainnit vapaasti muutettavissa ikkunoiden tuuletusluukkujen kohdalle. Ikkunapenkit ovat vain ikkunan lasiosan levyiset ja lasketun katon lautaosat on tehty väliseinää kannattaviksi, mikä mahdollistaa väliseinien siirtämisen mihin tahansa ikkunaväliin.

Keittökomeran kalusteiden piirustus. PKA.

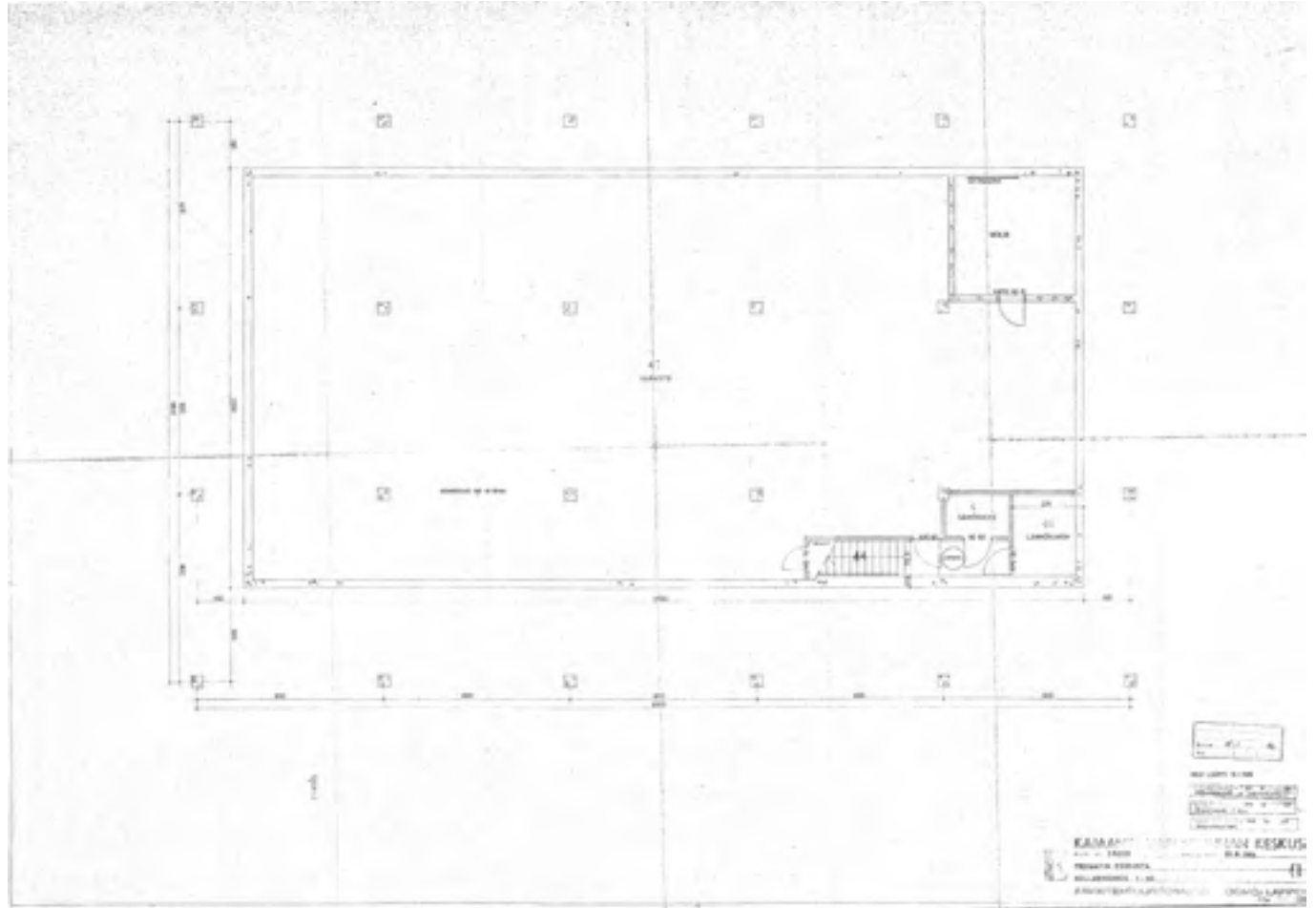

Neuvotteluhuoneen seinien piirustus. Tilaa varten seinien ääneneristystä ja -vaimennusta parannettiin raavelikangaspintaisella tiiliseinästä irroitettulla lastulevyllä. PKA.

Kellarikerros

Kellariin johtaa ylätasanteelle saavutaan ensisijaisesti aulasta, Kajaanissa myös suoraan ulkokautta. Kellariin johtaa vaatimaton maalattu betoniporras, jossa on pääportaan kaiteen värinen seinäkiinnitteinen käsijohde. Rakennuksen kellarin sijoitettiin lämmönjakohuone ja sähköhuone, joihin kulku on suoraan kellariporrashuoneesta. Kellarissa oli häkkivarastoja ja Kajaanissa myös holvi.

Kellarin pohjapiirustus. Piirtämättömään kellarin toteutettiin häkkivarastoja, ilmeisesti tarpeen mukaan. Tässä piirustuksessa näkyvä holvi ei esiinny Säkylän piirustuksessa. PKA.

RAKENTEET

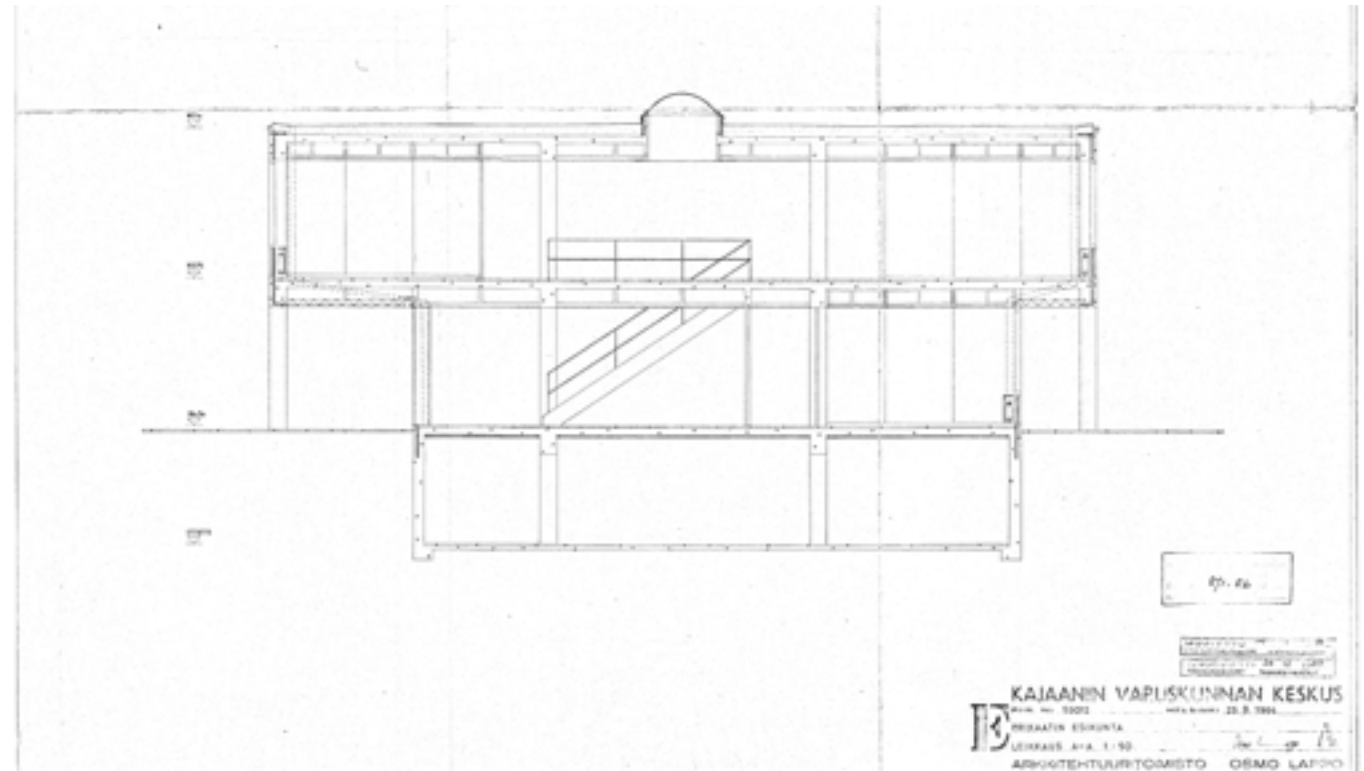
Rakenteellisia muutoksia ei ole tehty kumpaankaan esikuntarkaennukseen, vaikka rakennusosia on uusittu ja lisätty. Esimerkkinä muutetuista tai uusituista rakennusosista voidaan mainita kevyiden väliseinien lisäys tai Kajaanin esikuntarakennuksen toisen kerroksen uusitut ikkunat. Tässä osassa esitellään alkuperäiset rakenteet ja ja tuodaan ilmi uusitut tai muutetut rakennusosat kummankin esikuntarakennuksen osalta.

Esikuntarakennusten rakennesuunnittelijana toimi Insinööritoimisto Mikko Vahnen Ky. Rakennuksien kantavana runkona on paikalla valettu teräsbetonipilari-palkki-laattarakenne. Betonivaluissa on käytetty rakennusaikakaudelle tyypillisiä lautamuotteja.

Pilarit ja palkit

Rakennuksien pilarit ja palkit ovat paikalla lautamuotteihin valettua teräsbetonia. Ensimmäisen kerroksen kaikki sekä toisen kerroksen sisätiloihin jäävät pilarit ovat mitoiltaan 375 x 375 mm kokoisia ja ne on toteutettu 6000 x 6000 mm moduuliin. Toisen kerroksessa ulkokehällä sijaitsevat pilarit ovat 50 mm eristekerroksen ja 75 mm betoniulkokuoren verran kapeampia.

Palkit ovat ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa 415 mm korkeat ja 375 mm leveät, kellarissa palkkien korkeus on 520 mm. Ulkokehällä palkit kiertävät kehärakenteena väli- ja yläpohjalaattojen alapuolella ja ne ovat leveydeltään 250 mm. Ulkokehän palkit ovat 120 mm matalampia pilariväleissä, jotta ulkokuori on saatu käännettyä ja eristettyä jatkuvana betonipintana alareunaksi.

Leikkauspiirustus. PKA.

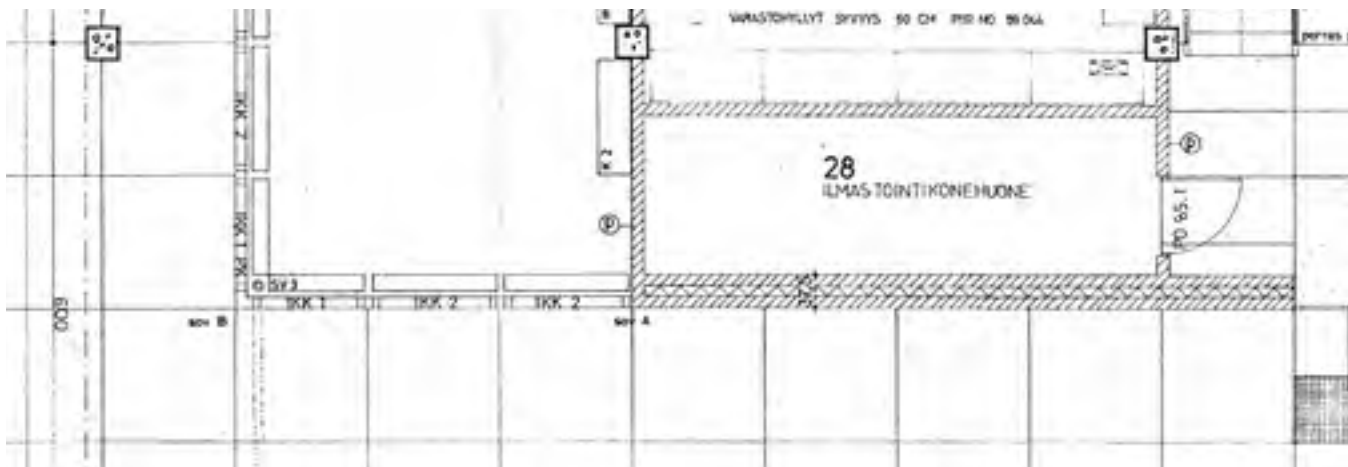
Ulko- ja väliseinät

Rakennuksen ulkoseinät muodostuvat ensimmäisessä kerroksessa pääosin alkuperäisistä puurunkoisista ikkunaelementeistä ja umpiseinää on vain tiilimuuratuissa osissa. Alkuperäisissä, sisäänkäyntiseinää reunustavissa punatiilimuuratuissa seinäosissa, on kaksinkertainen tiilimuuraus, jonka välissä on eristekerros. Alkuperäisen tiiliulkoseinän paksuudeksi on määritetty piirustuksissa 375 mm. Kajaanissa tiiliseinissä käytettiin punatiiltä, Säskylässä kalkkihiekkatiiltä.

Ensimmäisen kerroksen ulkoseininä toimivat pääosin alkuperäiset puuikkunat on suunnitelmien mukaan toteutettu P1-laatulukan männystä. Ikkunat ovat kaksipuitteisia, kaksilasisia ja sisäänpäin aukeavia. Karmit on toteutettu liimaamalla kahdesta osasta. Ikkunat on kiinnitetty yläosasta puurungolla välipohjalaattaan ja alareunasta suoraan kellarin seinän yläosaan. Liittymät ympäröiviin rakenteisiin on eristetty vuorivillatilkkeellä, vaahtomuovinauhoilla ja 2-komponenttikitillä. Ikkunoiden kaikki heloitukset, listat ja säleiköt ovat messinkiä.

Ikkunat on jaettu avattavaan ikkunalliseen yläosaan sekä eristettyyn, umpialaosaan. Noin 700 mm korkea alaosa on pinnoitettu Kajaanissa rautalankalasilla, jonka takana on maalattu lujalevy. Lasin ja lujalevyn tuuletusväli on yhdistetty PVC-putkilla alareunasta ulkoilmaan ja yläosasta ikkunapuitteiden väliin. Umpiosan sisäpinta on pinnoitettu 12 mm maalatulla lastulevyllä. Lujalevyn ja lastulevyn väli on eristetty vaahtomuovilevyllä tai kovalla vuorivillalla sekä ”Arvo”-muovipaperilla. Säskylässä alaosan rautalankalasit on vaihdettu alumiinilevyihin.

Jokaisen ikkunaosan välissä on koko ikkunaelementin korkuinen tuuletusosa, joka on ulkopuolelta verhoiltu messinkisäleiköllä. Tuuletusosan sisäpuolella umpinaiset tuuletusluukut on jaettu ikkunan ylä- ja alaosien korkuihin osiin. Ylempi osa toimii avattavana tuuletusluukuna, alaosa on yläosan tapaan saranoitu ja heloitettu, mutta ruuvattu kiinni.

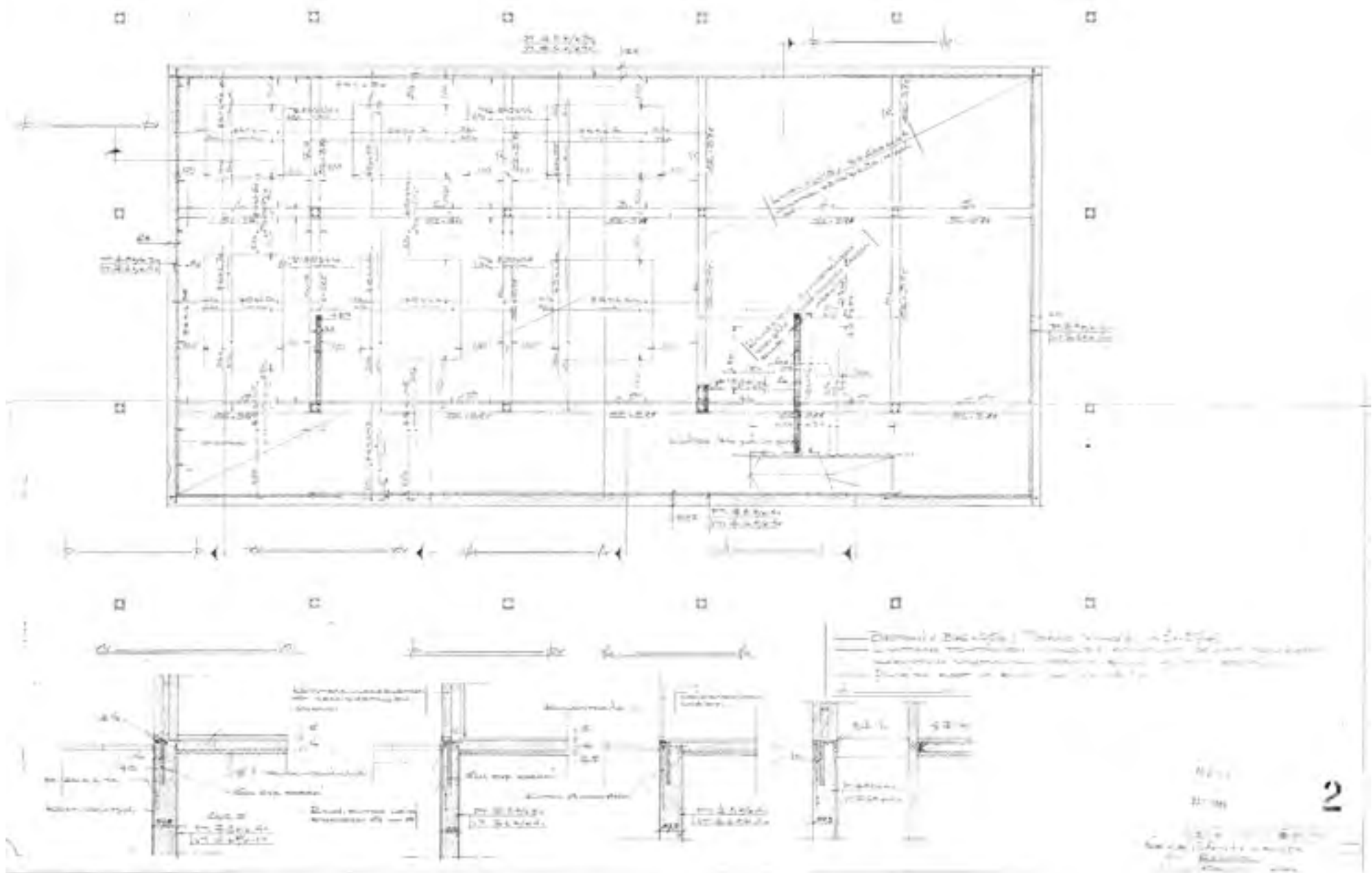

Ote Kajaanin esikuntarakennuksen ensimmäisen kerroksen pohjapiirustuksesta. Tiilipintaiset ulkoseinät on toteutettu kahdella tiilikerroksella, joiden välissä on villaeiste. Ikkunaseinät liittyvät soviteosalla tiiliseinään (soviteosasta kuva sivulla 20). PKA.

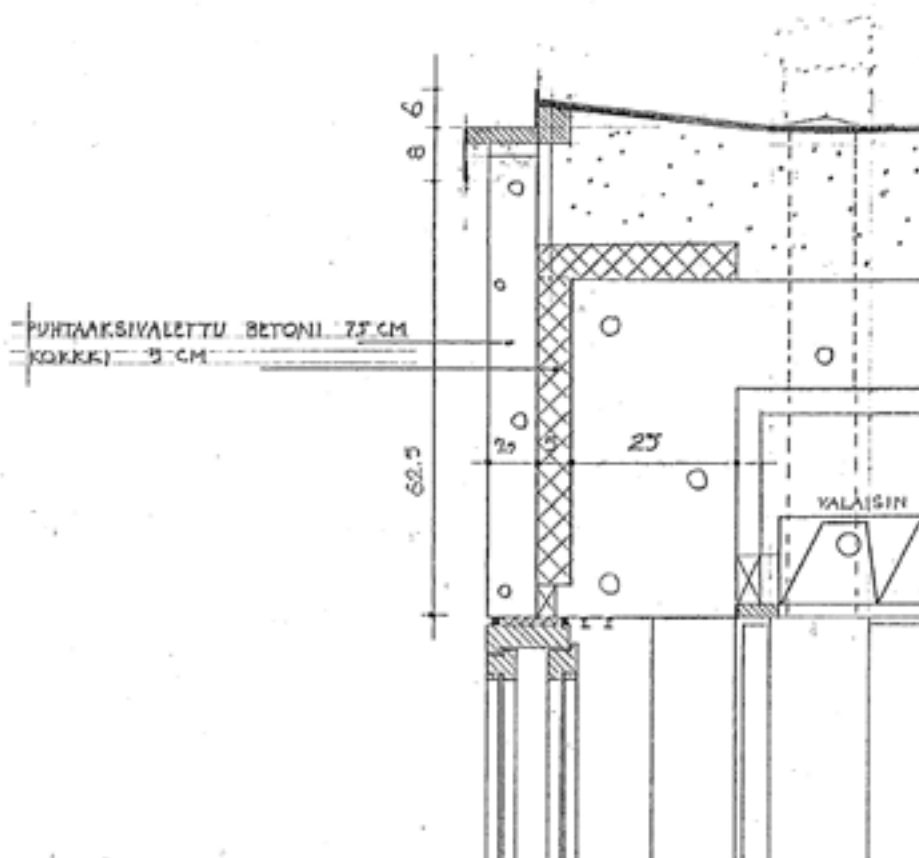
Kajaaniin on lisäksi rakennettu ikkunaseinästä ulos työntyvä tuulikaappi. Kaakkoissivun tiilimuuratusta tuulikaapissa ulkoseinärakenteesta ei ole varmaa tietoa, mutta Suunnittelutoimisto Määttä Oy:n suunnitelmien perusteella tiiliseinä on puurunkoinen, sisäpuolelta pinnoitettu kipsilevyllä, eristetty 125 mm villalla ja 50 mm tuulensuojalevyllä ja pinta muurattu 85 mm paksulla tiilellä noin 30 mm ilmaraolla.

Toisessa kerroksessa ulkoseinät muodostuvat pilarivälien ikkunaelementeistä ja pilarien kohdalla eristetystä, paikalla valetusta betonikuorikerroksesta. Toisen kerroksen alkuperäiset puuikkunat on vaihdettu 1980-luvulla kiinteisiin alumiini-ikkunoihin. Pilarien kohdalla eristeenä on suunnitelmien mukaan käytetty 50 mm paksuista korkieristettä ja 75 mm paksua puhtaaksi valettua betonikuorirakennetta. Kajaanissa puhtaaksi valettu, lautamuottipintainen betonijulkisivu on tasoitettu harmaalla tasoitteella.

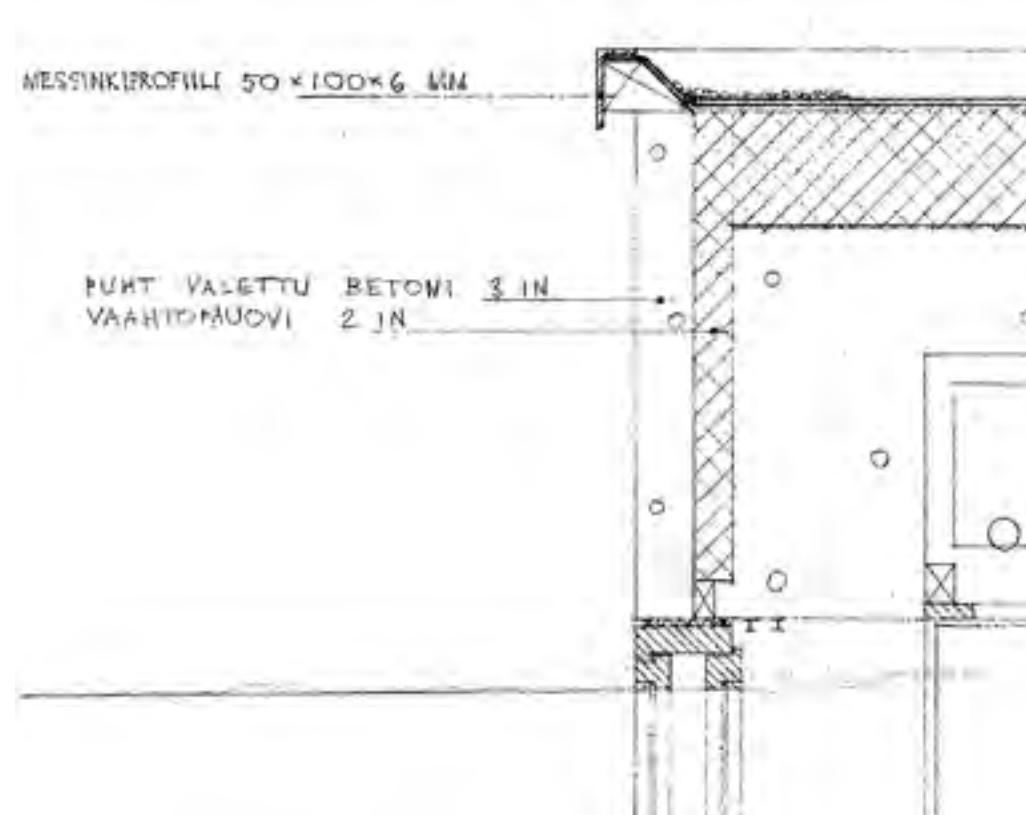
Kellarin seinät ovat paikalla valettua 280 mm paksua teräsbetonia, jossa on 50 mm eristekaista n. 700 mm matkalla lattiapinnasta alaspäin. Loppuosa kellarin seinästä on eristämätöntä.

Säkylän kellarin katon rakennepiirustus leikkausdetaljeineen. PKA.

Kajaanin esikuntarakennuksen räystäs. PKA.

Säkyän esikuntarakennuksen räystäs. PKA.

Yläpohjat ja vesikatot

Rakennuksen yläpohjana on 160 mm teräsbetoni-laatta. Vesikattona suoraan yläpohjalaatan päällä on tärytettyä Leca-soraa, 2 cm betoni-laatta ja kolminkertainen huopakate. Kallistukset on tehty Leca-soralla 1:100 ja vedenpoisto katolta on kattokaivoilla. Eristetty yläpohjassa on vain ulkoseinän ja yläpohjalaatan saumakohdassa.

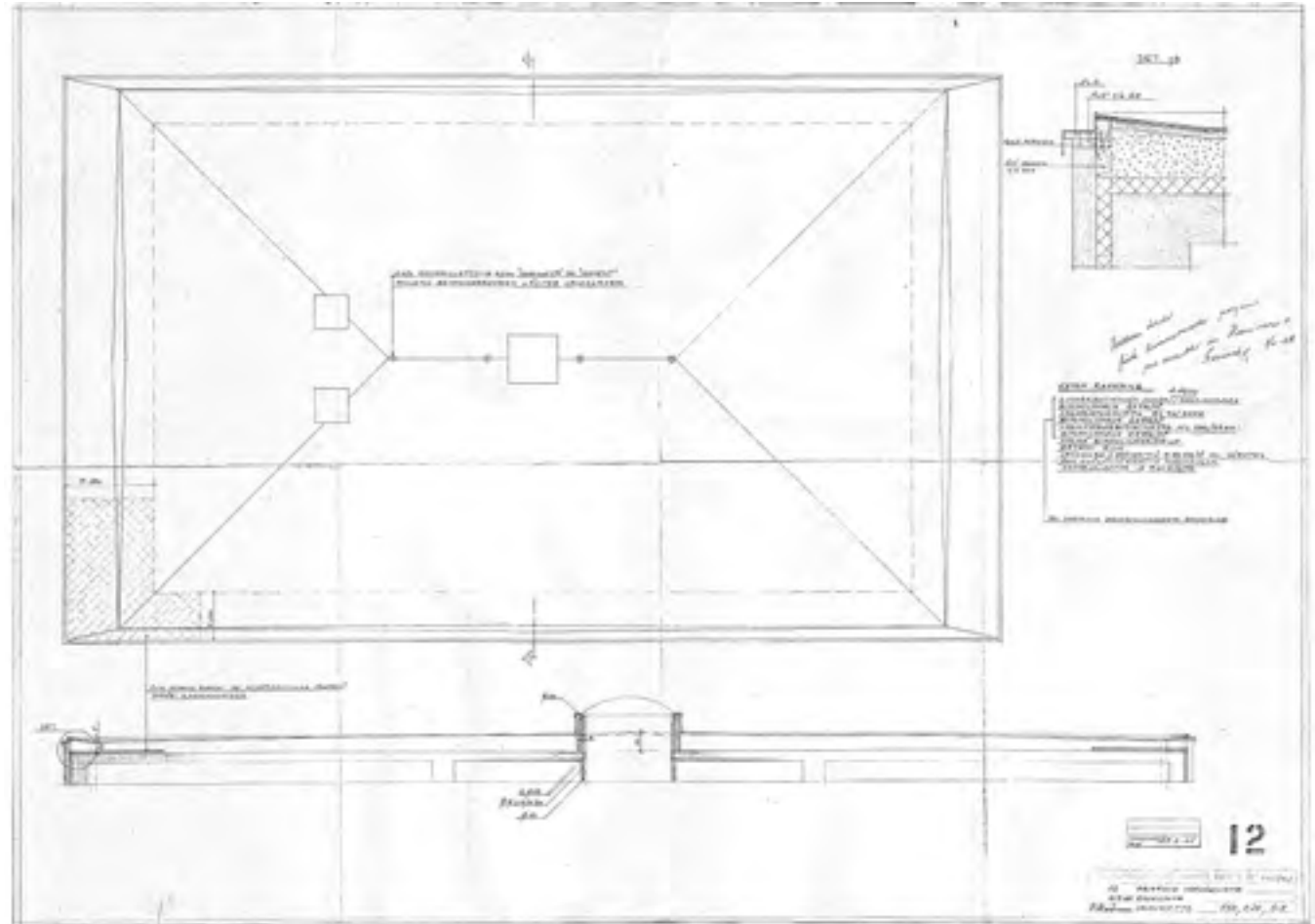
Säkyän esikuntarakennuksesta ei ollut saatavilla vesikaton rakennepiirustuksia, mutta paikalla havainnointuna uusittu räystäslista on alkuperäisten piirustusten kaltainen, Kajaanin räystäslistaa korkeampi. Varmuutta

vesikattorakenteesta ei ole, mutta oletettavasti se vastaa alkuperäistä rakennetta, jossa yläpohjalaatan päällä on eristekerros ja eristeen päällä huopakate. Kallistukset on ilmeisesti tehty eristekerroksella kattokaivoja kohti.

Välipohjat, alapohjat ja perustukset

Rakennuksen ensimmäisen ja toisen kerroksen välipohja koostuu 180 mm paksu teräsbetoni-laatasta ja 50 mm pintalaatasta. Mosaiikkibetonisen pintalaatan pinta on auloissa ja käytävillä jaettu Kajaanissa messinkilistoilla ja Säkylässä teräslistoilla suuriksi laatoiksi. Toimisto-, työ- ja taukotiiloissa lattiapintana on muovilaatat tai muovimatto. Kajaanissa wc-tiloissa alkuperäinen paikalla valettu mosaiikkibetonipinta on korvattu mosaiikkibetonia jäljittelevillä laatoilla. Säkylässä wc-tilojen paikalla valettu mosaiikkibetonilaatta on säilynyt. Väli- ja yläpohjien alapuolella palkkiväleissä on puurunkoiset lasketut katot ja alakattona villamatoilla eristetty rimakatto. Ensimmäisen kerroksen ja kellarin välipohjalaatta on ensimmäisen ja toisen kerroksen välipohjaa vastaava, mutta kantava laatta on 160 mm paksu. Kellarin katot on pinnoitettu slammatulla kahden tuuman lastubetonilevyllä.

Maanvarainen alapohjalaatta on väli- ja yläpohjan tapaan paikalla valettua teräsbetonia. Alapohjalaatan päällä on kosteuseristys ja pintalaatta, jonka reunat on nostettu seinille. Alkuperäistä harmaaksi maalattua kellarin lattiapintaa on ilmeisesti säilynyt siivoustilassa. Kellarissa käytävillä, aulassa ja varastoissa lattia on luultavasti epoksinpinnoitettu, koulutus- ja luokkatiloissa on muovimatto ja sosiaalitoissa lattia on massapinnoitettu, mahdollisesti akryylibetonilla.

Kajaanin esikuntarakennuksen vesikaton piirustus. PKA.

TALOTEKNIikka

Tässä esitellään alkuperäinen talotekniikka ja siihen tehdyt muutokset ja lisäykset kummankin esikuntarakennuksen osalta. Talotekniikkaa on uusittu erityisesti Kajaanin esikuntarakennuksessa, jossa on uusittu koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto, mutta tarkempia tietoja järjestelmästä ei ole. Alkuperäistä ilmanvaihtokonehuonetta on laajennettu ja toisen kerroksen aulaan on rakennettu toinen uusi ilmanvaihtokonehuone. Raitisilmanotto sijaitsee ilmanvaihtokonehuoneen kohdalla sisäänvedon alakatossa ja poistoilmaa varten on katolla huippuimurit. Uudet kanavat on asennettu käytävälinoille alakattojen alapuolelle, ja ne syöttävät ilmaa joko seinäventtiilien kautta, tai kanavien kyljestä huoneisiin ja tiloihin. Poistoilmaventtiilit on vaihdettu, mikä voi tarkoittaa, että myös poistoilmakanavia on uusittu.

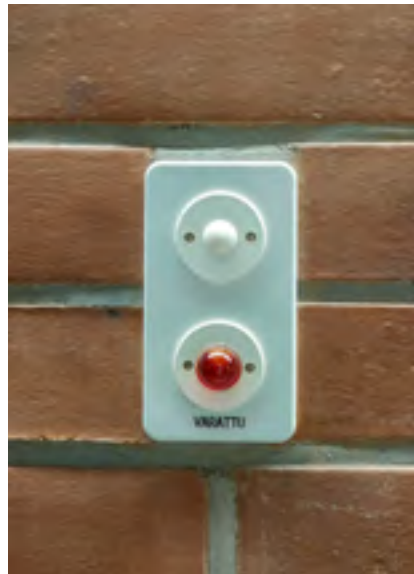
Säkylässä on ilmeisesti alkuperäinen koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto, joka syöttää ja poistaa ilmaa alkuperäisten venttiilien kautta. Raitisilmanotto sijaitsee ilmanvaihtokonehuoneen kohdalla sisäänvedon alakatossa.

Rakennuksissa on vesikiertoinen radiaattori- eli patterilämmitys ja kaikki alkuperäiset patterit ovat säilyneet. Kajaanissa on tilamuutoksien vuoksi uudessa tuulikaapissa sekä kellaritiloissa on käytetty uudempia pattereita. Kajaanissa tiloissa on säilynyt alkuperäisiä sähköasennuksia, kuten katkaisimia ja työhuoneiden merkkivaloja. Toimistohuoneissa, toisen kerroksen aulassa portaan yläpuolella ja toisen kerroksen käytävillä, joissa alkuperäinen rimakatto on säilynyt, on myös alkuperäiset loisteputkivalaisimet. Tiloissa, joissa alakatto on uusittu tai peitetty kanavilla ja sähköasennuksilla, valaisimet ovat uusittuja.

Säkylässä tiloissa on säilynyt alkuperäisiä sähköasennuksia, kuten katkaisimia ja työhuoneiden merkkivaloja. Lähes kaikki valaisimet ovat alkuperäisiä. Tiloihin, joissa valoa on tarvittu lisää, kuten neuvotteluhuoneessa, on valaisimia lisätty kiskoihin asennettavilla valaisimilla.

Alkuperäiset loisteputkivalaisimet Säkylän esikuntarakennuksen toimistohuoneessa.

Alkuperäisiä katkaisimia ja merkkivaloja Kajaanin esikuntarakennuksessa.

Merkittävin ero Kajaanin esikuntarakennuksen (vasemmalla) ja Säkyän esikuntarakennuksen (oikealla) alkuperäisissä julkisivuissa on se, että punatiili vaihdettiin Säkylässä kalkkihiekkatiileen. Näissä kahdessa kuvassa näkyy myös nykytilanteen merkittävä ero eli se, että Kajaaniissa alkuperäinen lautamuottikuvio on peitetty laastilla.

SÄKYLÄN EROT VERRATTUNA KAJAANIIN

Esikuntarakennuksen suunnitelmat tehtiin Kajaania varten ja kopioitiin ensin rakennettua Säkylää varten. Suunnitelmien kopioimisesta huolimatta eri aikaan valmistuneet rakennukset mahdollistivat sen, että Arkkitehtuuritoimisto Osmo Lappo pystyi tekemään joitain hienovaraista muutoksia niin Säkyän, kuin Kajaanin suunnitelmiin.

Julkisivut

Valmistuneiden rakennusten merkittävin ero ulkonäössä on Säkylään punatiilen tilalle vaihdettu harmaa kalkkihiekkatiili, joka pienensi rakennukseen alun perin

suunniteltua materiaalien kontrastia. Tiilityypin vaihdon lisäksi Säkylässä noudatettiin alkuperäisiä piirustuksia, joissa pääjulkisivulla ei ollut kellariporrashuoneeseen johtavaa ovea, ja joissa kirjeluukku on teräsoven kohdalla. Kirjeluukku on myös erilainen kuin Kajaaniissa. Piirustuksien perusteella luukku on muutettu Kajaanin piirustuksiin Säkylään toteuttamisen jälkeen. Säkyän avoin kirjeluukku on luultavasti vuotanut reilusti kylmää ilmaa sisätilaan ja sen vuoksi suunniteltu uudestaan.

Säkylässä toisen kerroksen ikkunoiden yläpuolinen betoniseinäosa on korkeampi kuin Kajaaniissa. Alkuperäisten piirustusten perusteella toisen kerroksen ikkunoiden

ylä- ja alapuolisten betonipintaisten seinäosien pitäisi olla lähes saman korkuiset. Räystään toteutuksessa käytettiin vanhempia piirustuksia, minkä vuoksi räystäslistat ovat hieman erilaiset. Säkylään toteutetut ratkaisut tekevät rakennuksesta suunniteltua epäsymmetrisemmän ja yläosasta korostuvan.

Säkyän esikuntarakennuksen ympärillä oleva alkuperäinen ulkolaatoitus kattoi suuremman alueen ja laattajakoa oli rytmitelty leveämmillä betonisilla saumaosilla verrattuna Kajaaniin. Laata oli jaettu betonikivillä tai paikalla valetuilla kapeilla betonilaattaosilla julkisivun pilarijakoa noudattaviin moduuleihin.

Sisätilat

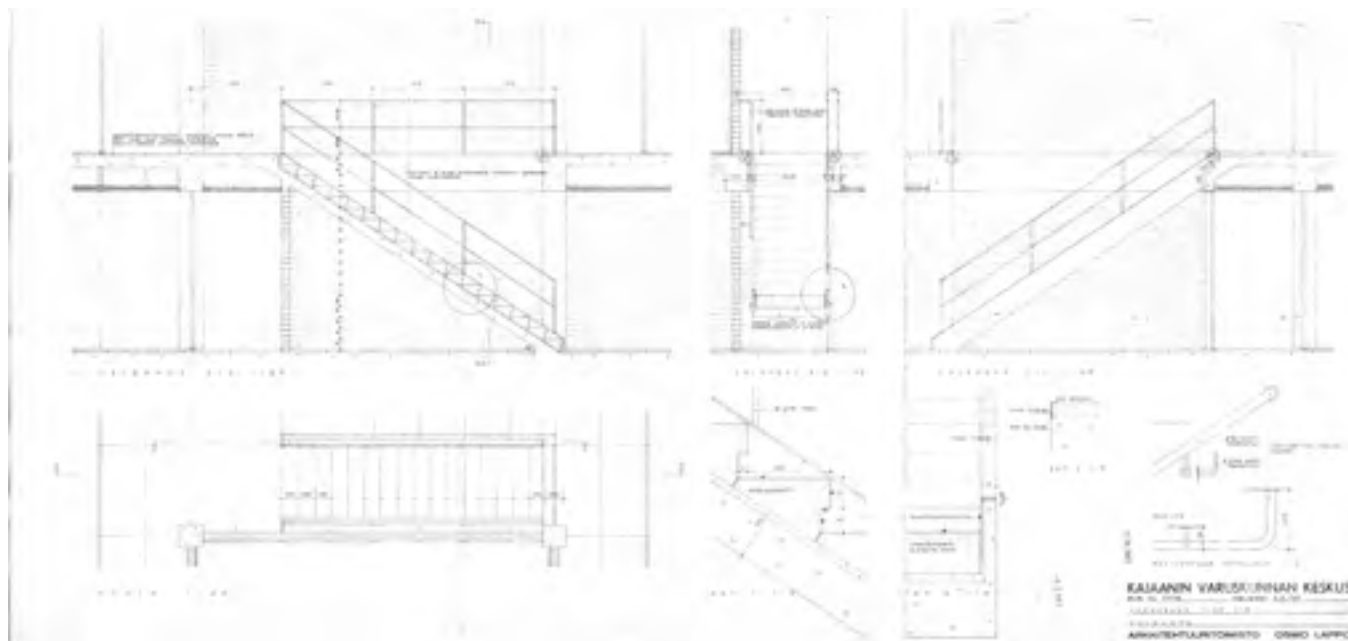
Julkisivujen tapaan myös sisätiloissa punatiiliseinä vaihdettiin kalkkihiekkatiileen. Muutos kevensi sisätilojen ilmettä, mutta kuten ulkopuolella, myös sisäpuolella rakennus menetti osan suunnitellusta identiteetistään. Mosaiikkibetonilattioiden listat on Säkylässä tehty messingin sijasta teräksestä, minkä vuoksi muuten vaikuttava lattiapinta ei ole aivan yhtä arvokkaan näköinen kuin Kajaanissa.

Säkylässä käytettiin kaiteissa, karmeissa ja työhuoneiden ovissa tummanvihreän sijasta oranssinpunaista. Oranssinpunaisen värin käyttö tuo pienen säväyksen pirteyttä muuten sotilaallisen asialliseen sisätilaan. Väri noudattaa betonikonstruktivismiin periaatteita, joissa ankarien betonipintojen kanssa käytettiin voimakkaita ja pirteitä värejä. Pääporras on Säkylässä toteutettu alkuperäisellä pääportaan piirustuksella, jossa viistossa askelelementissä on mosaiikkibetoninen etuosa.

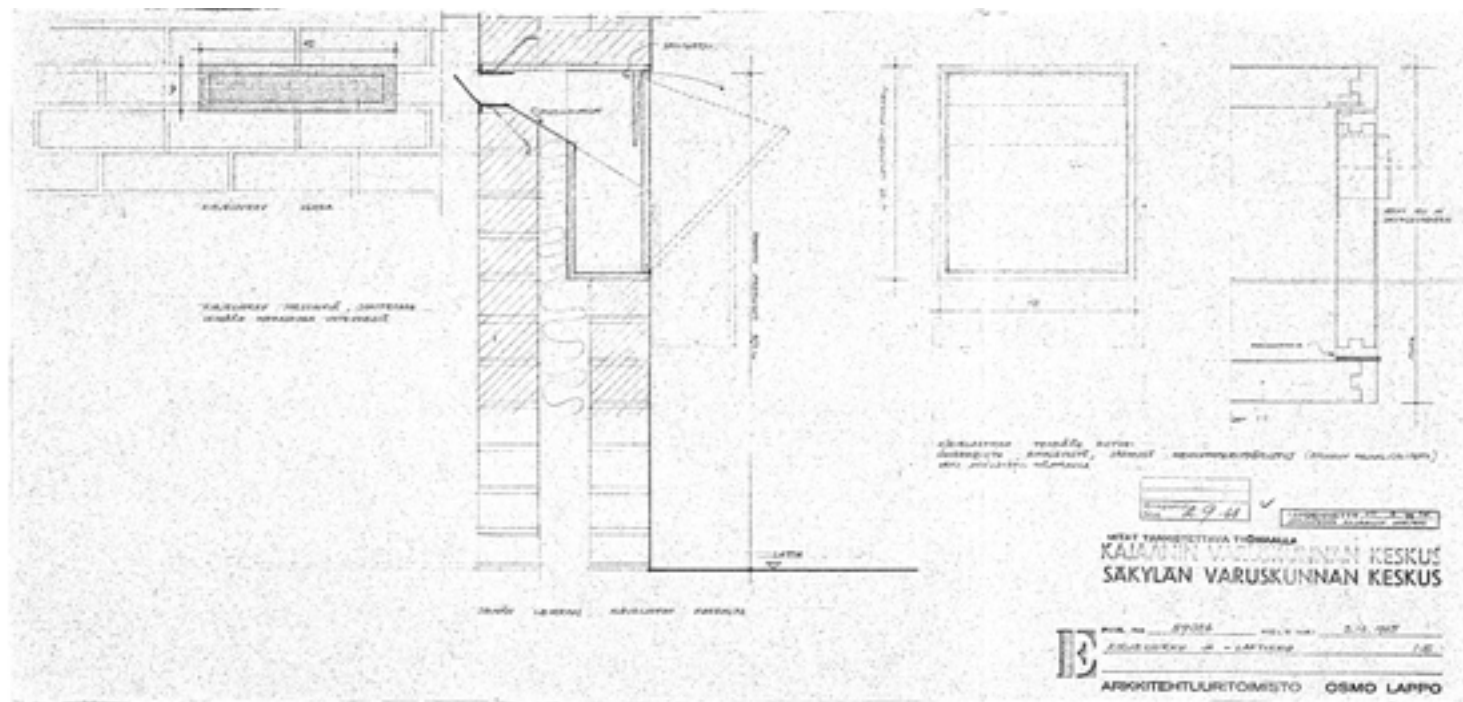
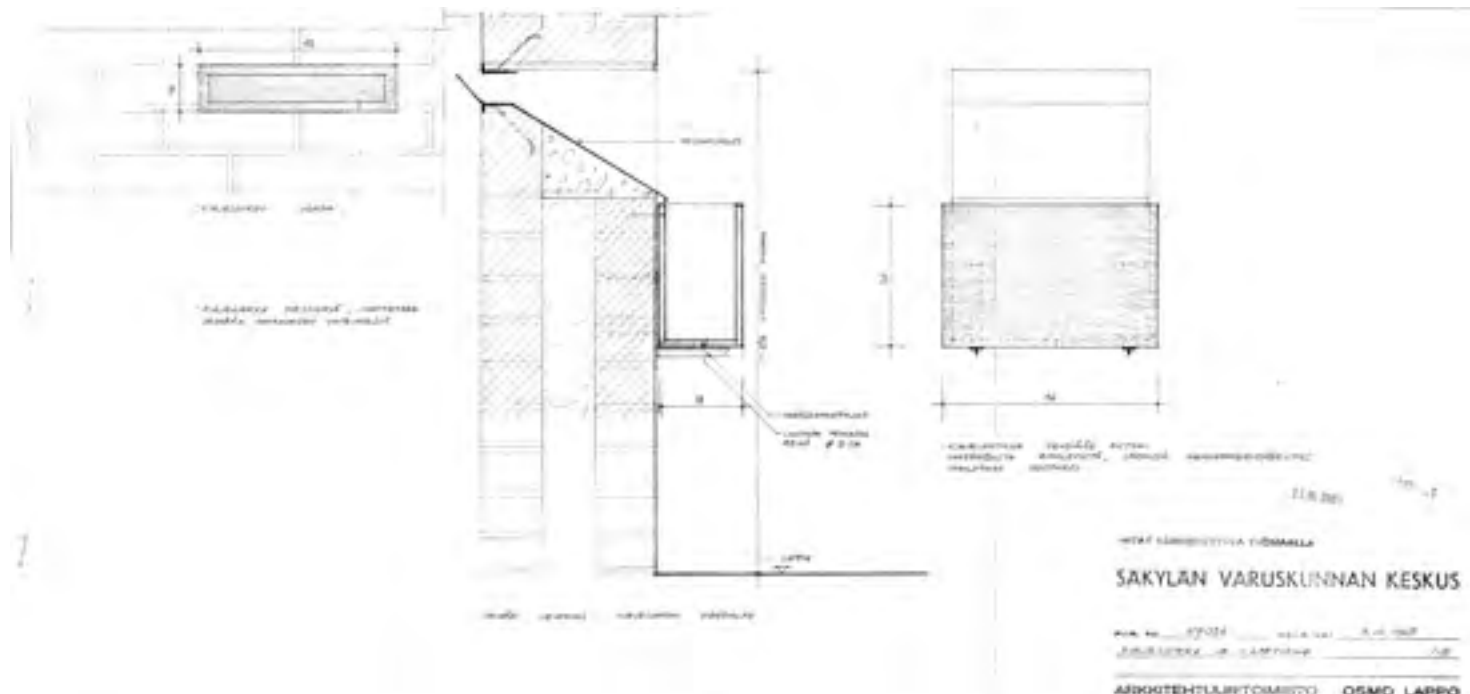
Työ- ja neuvotteluhuoneiden lattia pinnoitettiin tummanharmaalla ja mustalla muovilaatalla ja lasketuissa katoissa käytettiin sirompia rimoja kuin käytävillä ja pilarikäytävissä. Laskettujen kattojen piirustus korvattiin Kajaaniin uudella, jossa kaikki rimat ovat samankokoisia. Säkylässä sisätilojen rimat lisäksi kuultokäsiteltiin keskiruskeaksi, eikä maalattu tummanruskeaksi, kuten Kajaanissa.

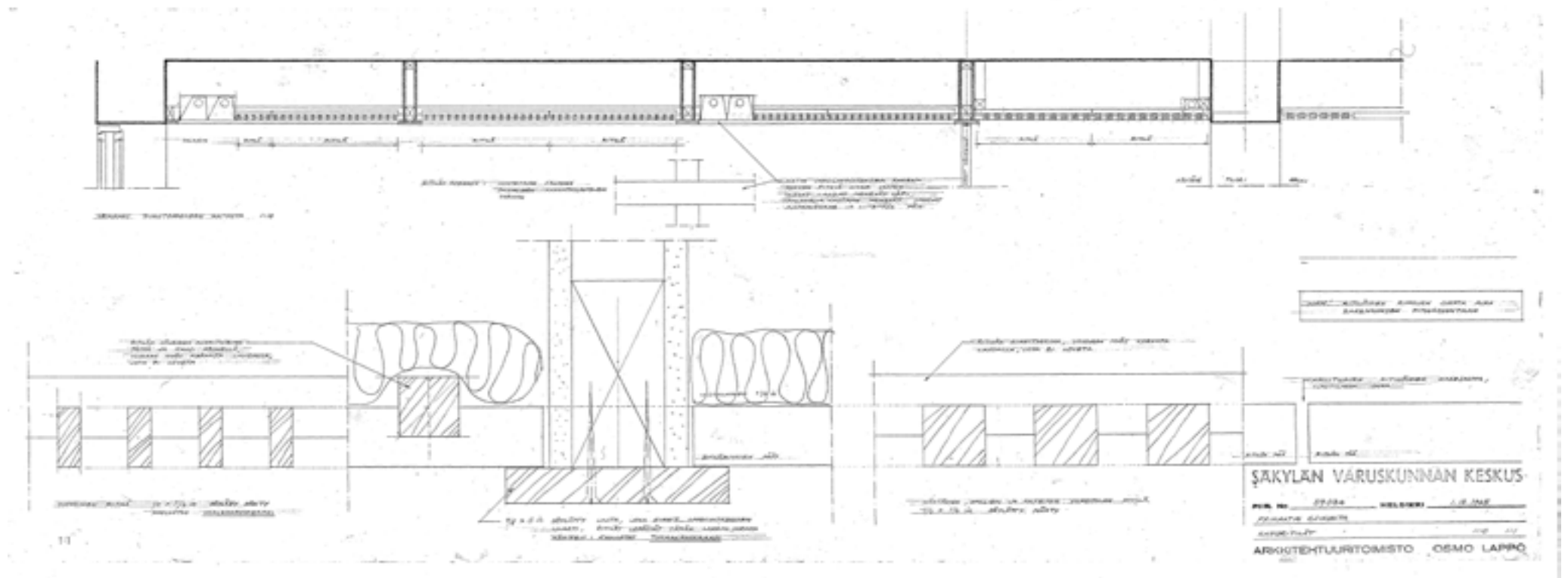
Vasemmallä Säkylä porras, oikealla Kajaanin. Säkylässä askelelementtien koko etupinta on mosaiikkibetonipintainen, toisin kuin Kajaanissa. Kuvissa näkyvät myös Säkylässä käytetty oranssi väri ja Kajaanissa käytetty vihreä väri.

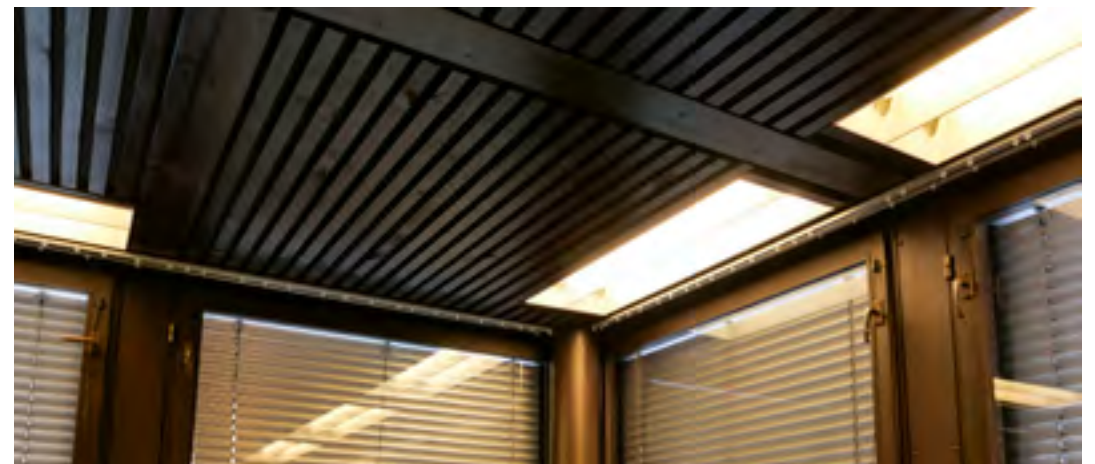
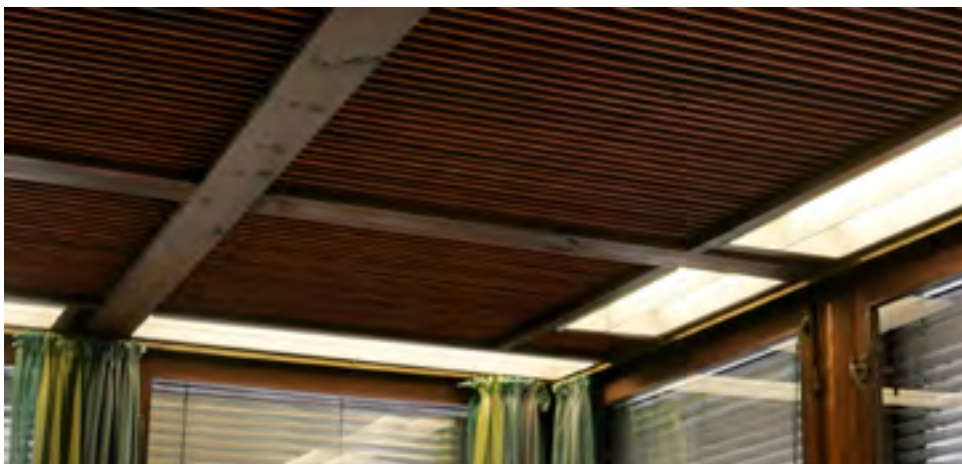
Säkylän pääportaan piirustus. Askelelementit toteutettiin pohjasta viistoina sileän porrusrungon päälle. Piirustukseen on 2000-luvulla piirretty lisäksi pyöreä teräskäsijohde. PKA.

Ylempänä Säkylän alkuperäinen kirjeluukun ja -laatikon piirustus. Luukun periaate on sama kuin Kajaaniin toteutuneessa (alempana), mutta suoraan sisäilmaan yhteydessä oleva luukku on varmasti vuotanut paljon kylmää ilmaa sisään. PKA.

Säkylään toteutettujen laskettujen kattojen detaljiirustus. Työhuoneissa ja neuvotteluhuoneessa käytettiin rimakatoissa Säkylässä kapeampia rimoja, jotka sopivat paremmin pienimittakaavaisempiin tiloihin. Rimat lisäksi jatkettiin ja asennettiin kattoja jakavien lautojen yläpuolelle. PKA.

Vasemmassa kuvassa Säkylän toimistohuoneiden laskettua rimakattoa ja oikeassa Kajaanin. Säkylässä käytettiin työhuoneiden lasketuissa katoissa kapeampia rimoja, jotka lisäksi asennettiin kattoja jakavia lautoja ylemmäs. Kajaanissa rimat muutettiin kaikkiin tiloihin saman kokoisiksi ja kattoja jakavien lautojen kanssa samaan korkeuteen.

SÄKYLÄN ESIKUNTA

SÄKYLÄN ESIKUNTARAKENNUS

SIJAINTI ALUEELLA JA PERUSTIETOJA

Valmistumisvuosi

1966

Kokonaisala

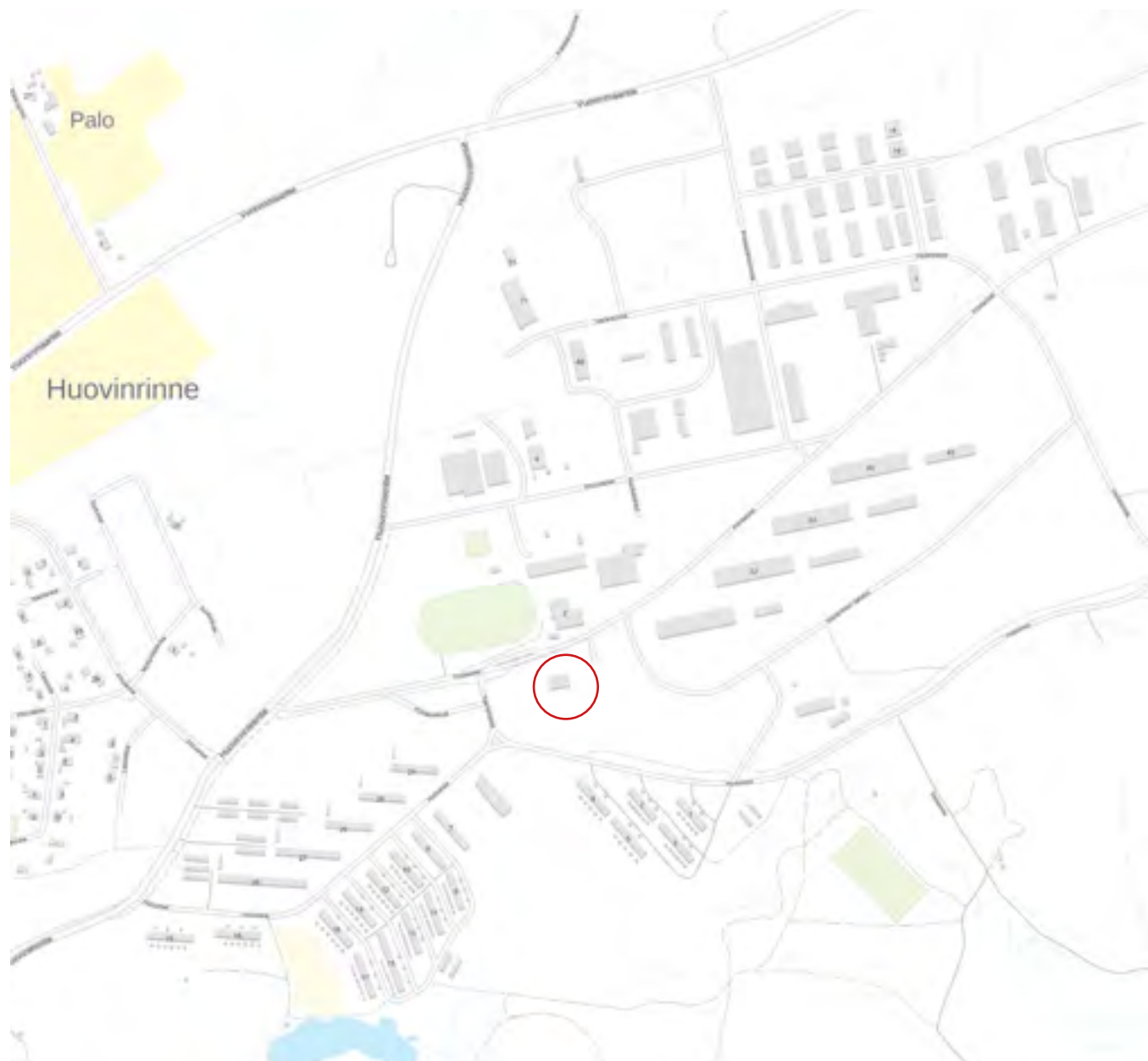
1287 m²

Kerrosluku

2 + kellari

Tunnukset ja nimitykset

29

Esikuntarakennuksen sijainti on merkitty karttaan punaisella. MML.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY)

Säkylän Huovinrinteen varuskunta kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY). Alueen kuvauksessa kerrotaan Huovinrinteen korpivaruskunnan edustavan korkeatasoista karun modernia 1960-luvun kasarmiarkkitehtuuria.

Arkkitehti Osmo Lapon suunnittelema keskusaukion rakennuksia kuvaillaan seuraavasti:

”Keskusaukion rakennukset luovat vahvan horisontaalisen, askeettisen, mutta silti arvokkaan vaikutelman ja siten muodostavat merkittävän arkkitehtonisen kokonaisuuden. Keskusaukio sijaitsee aivan varuskunnan pääportin tuntumassa ja toimii puolijulkisena, yhdistävänä tilana varuskunnan ja siviilimaailman välillä.”¹²

Satakunnan maakuntakaava

Alueella on voimassa Satakunnan maakuntakaava (30.11.2011). Varuskunta-alueella on voimassa EP - Puolustusvoimien alue, ja aluetta luonnehditaan:

”Säkylän Huovinrinteellä sijaitseva Porin Prikaati kuuluu maamme kehitettävien varuskuntien joukkoon. Prikaati on Länsi-Suomen Sotilasläänin valmiusyhtymä ja kansainvälinen valmiusjoukon pääkouluttaja. Lisääntyvä kansainvälinen yhteistoiminta vaikuttaa voimakkaasti juuri Säkylässä ja Satakunnassa.”

Suunnittelumääräyksen mukaan:

”Aluetta kehitetään puolustusvoimien erityisalueena siten, että alueiden käytön suunnittelussa kiinnitetään huomiota ympäristöarvoihin sekä yleiseen turvallisuuteen.”¹³

Maakuntakaavaa on sittemmin päivitetty esimerkiksi rakennettujen kulttuuriympäristöjen osalta. Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 (17.5.2019) päivitettiin valta-

kunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt vastaamaan Museoviraston vuoden 2009 inventoinnin (RKY) mukaisia alueita ja kohteita. Tällöin Huovinrinteen varuskunnan status muutettiin valtakunnallisesti merkittäväksi kh1 (aiemmin maakunnallisesti merkittävä, kh2). Merkinnällä kh1 on voimassa suunnittelumääräys:

”Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä mukaan lukien avoimet viljely-alueet. Kaikista aluetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä.”

Vaihemaakuntakaavan 2 dokumenteissa ei ole erillistä kulttuuriympäristöä koskevaa selvitystä. Maakuntakaavan (30.11.2011) valmistelun yhteydessä laadittiin Satakuntalaiset kulttuuriympäristöt (28.5.2007) -teemaraportti, jossa Huovinrinteen varuskunta-aluetta kuvaillaan seuraavasti:

”Honkia kasvavalle Huovinrinteen kankaalle rakennettiin vuosina 1963–67 ajalle tyypillinen ”korpivaruskunta”. Arkkitehti Osmo Lappo antoi väljästi maastoon sijoitetuille kasarmi- ja asuinrakennuksille karun modernin ilmeen. Erityisesti ruokala-, urheilu- ja sotilaskotirakennuksissa välittyy ajan betoniestetiikkaa arvostava henki. Modernin varuskunta-arkkitehtuurin tyyli puhdas tuote.”¹⁴

Säkylän yleiskaava

Säkylän yleiskaavassa (19.9.2016) varuskunnan alue on merkitty EP-merkinnällä ja lisäksi alueella on ma-2 -rajaus: valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö. Suunnittelumääräyksen mukaan:

”Alueen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on edistettävä kulttuuriympäristön ja maiseman arvojen säilymistä. Alueella tapahtuva uudis- ja korjausrakentaminen ja muut suoritettavat toimenpiteet on sopeutettava rakennetun kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin, taajamakuvalisiin, kulttuurihistoriallisiin ja/tai maisemallisiin arvoihin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää rakennusten sijoitteluun, mittakaavaan, mittasuhteisiin ja materiaalivalintoihin. Aluetta koskevista suunnitelmista ja toimenpiteistä on pyydyttävä museoviranomaisen lausunto.”

Lisäksi Lapon suunnittelema esikunta, kuntotalo, ruokala ja sotilaskoti on merkitty sr 34 merkinnällä:

”Arvokas rakennus tai rakennettu ympäristö. Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n 2 momentin nojalla määrätään, että arvokasta rakennuskantaa ei saa purkaa. Rakennuksissa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden ja käyttötarkoitusten muutosten on oltava sellaisia, että rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti tai maisemakuvan kannalta arvokas luonne säilyy. Ennen rakennusta tai rakennettua ympäristöä merkittävästi muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee museoviranomaiselle varata tilaisuus lausunnon antamiseen. Numerointi viittaa selvitysraporttiin.”¹⁵

Säkylän varuskunnan maankäyttö- ja maisemasuunnitelma

Puolustuskiinteistöjen laatimassa Säkylän varuskunnan maankäyttö- ja maisemasuunnitelmassa (2008) esikuntarakennuksella on sr-merkintä: suojeltava rakennus. Muutoksista on kuultava Museovirastoa.¹⁶

12 Museoviraston RKY-listaus, Satakunta, Säkylä, Huovinrinteen varuskunta
13 Satakunnan liitto, maakuntakaava-asiakirjat, Kaavaselostus, Selostus A, s. 70, 117; Selostus, osa B, taulukko ja kartta 8, kohde 56, taulukko ja kartta 38, kohde 78

14 Satakunnan liitto, maakuntakaava-asiakirjat, Satakuntalaiset kulttuuriympäristöt, Satakunnan rakennusperintö 2005, kartat ja kohdeluettelo, 50.

15 Säkylän karttapalvelu, yleiskaava-asiakirjat, kaavakartta ja -määräykset, kaavamääräykset.

16 Ote Säkylän varuskunnan maankäyttö- ja maisemasuunnitelmasta, 2008, PHRAKL.

HANKKEEN SUUNNITTELU- JA RAKENNUSVAIHEEN KUVAUS

Säskylän esikuntarakennus vuonna 1988. KA Mikkeli.

Säskylän varuskunnan rakentaminen aloitettiin marraskuussa vuonna 1959 tie- ja sähkölinjojen teolla. Varsinaisista varuskunnan rakennuksista ensimmäiseksi ryhdyttiin rakentamaan lämpökeskusta, varuskuntakorjaamoja ja autohallia. Alkuvaiheessa rakentamista hidasti työllisyysmäärärahojen niukkuus, ja vasta vuodesta 1963 alkaen pystyttiin rakentamaan ympäri vuoden, ja vuodesta 1963 alkaen varuskunta kasvoi noin kymmenellä rakennuksella vuodessa, ja vuoteen 1967 mennessä suurin osa alueesta oli valmis.¹⁷

Säskylän esikuntarakennuksen rakentaminen aloitettiin ilmeisesti vuoden 1965 keväällä ja se valmistui vuoden 1966 aikana.

¹⁷ Sutela & Mikkola 1986, 389-390.

MUUTOSVAIHEIDEN KUVAUS

Rakennuksesta oli selvitystä varten käytettävissä piirustussarja, jossa oli alkuperäisiä 1960-luvulla laadittuja piirustuksia ja 1990-luvulla laadittuja piirustuksia. Muiden muutosvaiheiden ajoitukset on arvioitu silmämääräisesti paikan päällä tehdyn käynnin perusteella. Koska useimpia huoneita ei päästy tutkimaan, tässä esitettyjen muutosten lisäksi rakennuksessa on voitu tehdä muitakin muutoksia.

1980-luku

- Toisen kerroksen ikkunoiden uusiminen ja ensimmäisen kerroksen ikkunoiden umpiosien uusiminen. (arkkitehtuuritoimisto Osmo Lappo Oy)
- Wc-kalusteiden uusiminen, bidee-suihkujen lisääminen naisten wc-tiloihin.
- Siivoustilojen kalusteiden uusiminen.

1990-luku

- pieni ikkuna postiluukun yläpuolelle pohjoisseinällä
- ikkunapenkkinen muutokset (arkkitehtuuritoimisto Osmo Lappo oy)

2000-luku

- Uudet räystäaslistat ja varapoistumistikas.

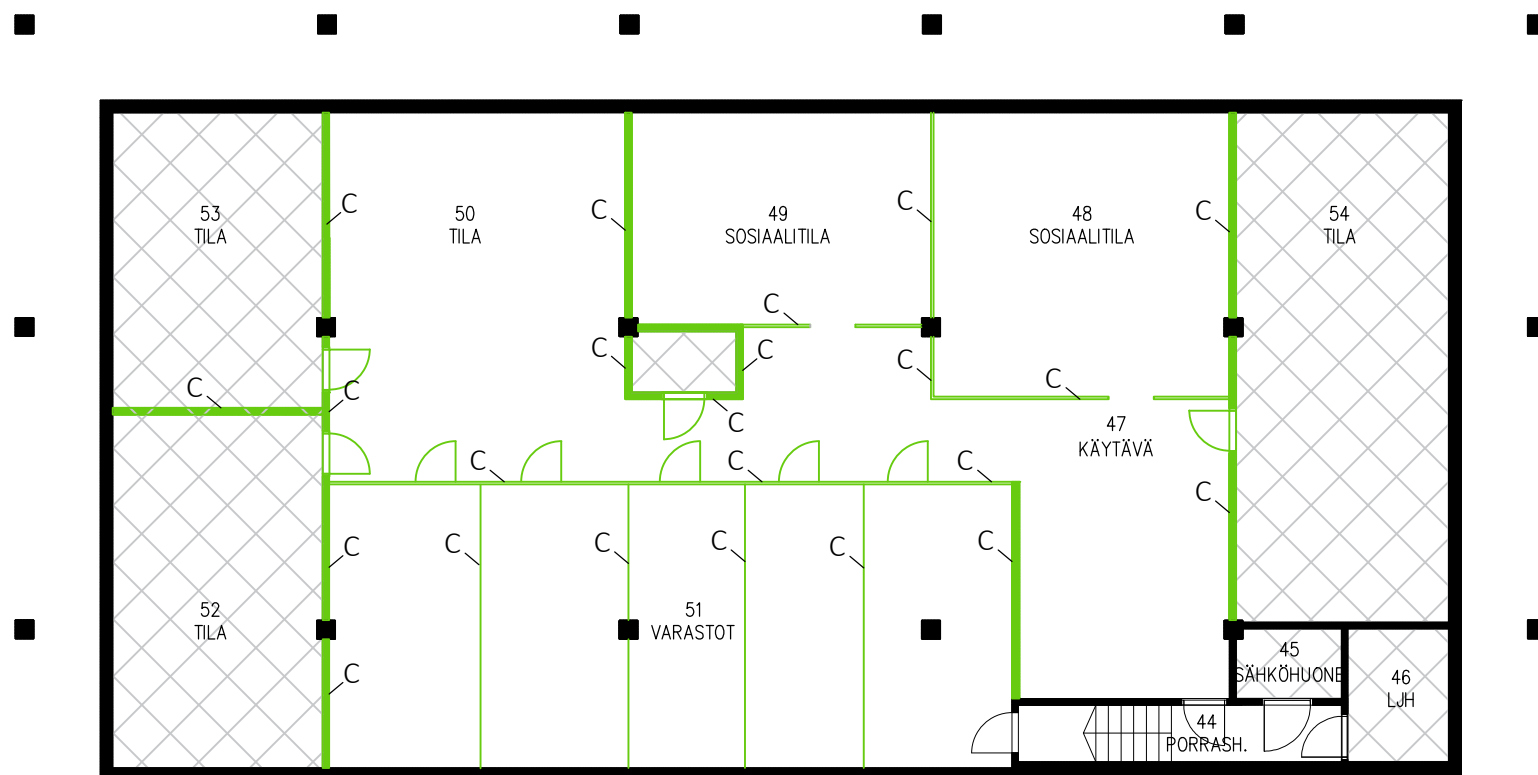
2010-luku

- Ilmalämpöpumppu ja sitä suojaava metalliritiläkotelo pohjoisjulkisivulla

2020-luku

- Uusi pihakiveys
- Uudet markiisit.

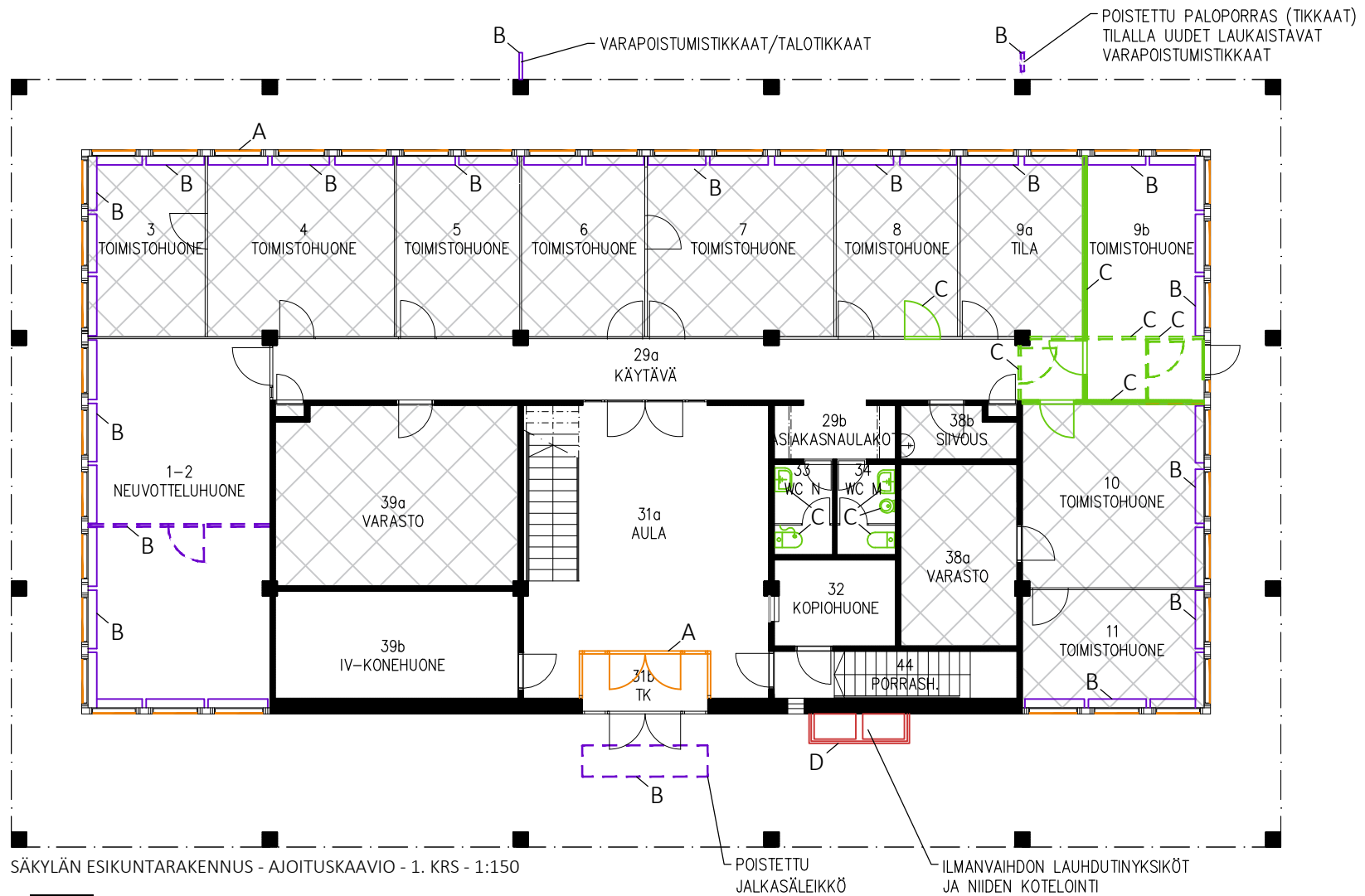
AJOITUSKAAVIOT MUUTOSVAIHEISTA

SÄKYLÄN ESIKUNTARAKENNUS - AJOITUSKAAVIO KELLARIKRS - 1:150

- 1966 (alkuperäinen)
- A ■ 1980-luku
- B ■ 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C ■ 2000-luku (ajoitus epävarma)
- D ■ 2010- ja 2020-luku (ajoitus epävarma)
- Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu

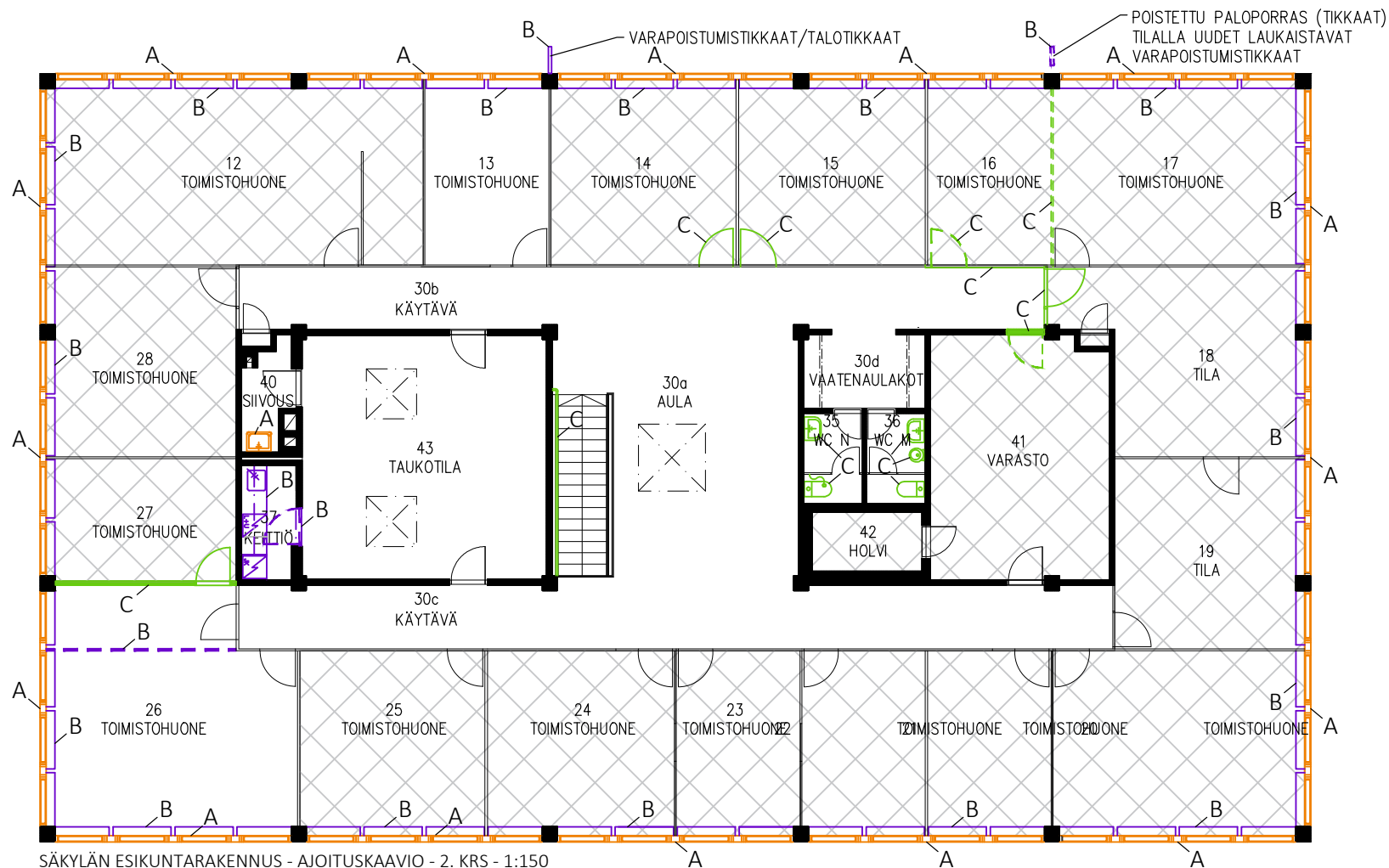
- Purkuajankohta
- A — 1980-luku
- B — 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C — 2000-luku (ajoitus epävarma)

- 1966 (alkuperäinen)
- A 1980-luku
- B 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C 2000-luku (ajoitus epävarma)
- D 2010- ja 2020-luku (ajoitus epävarma)
- Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu

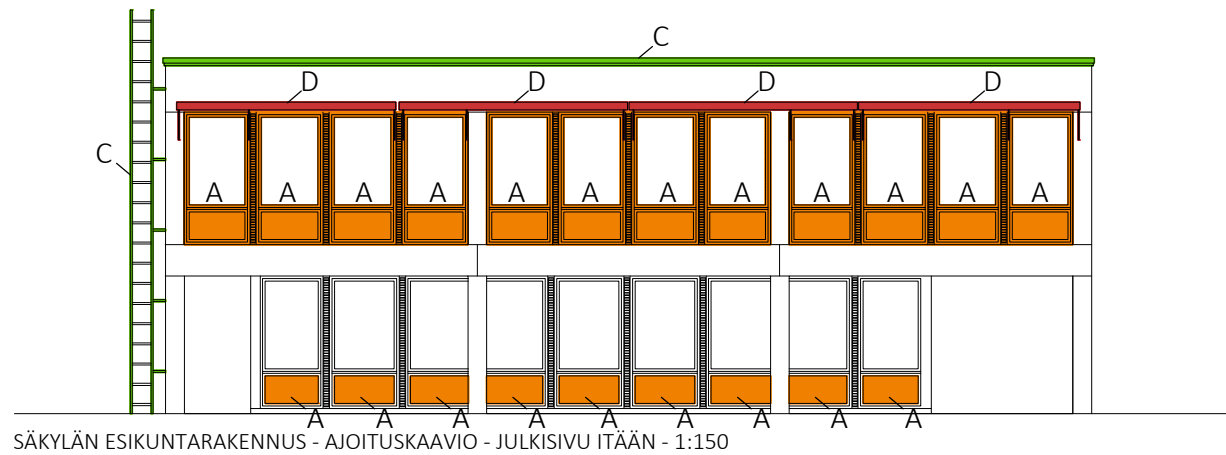
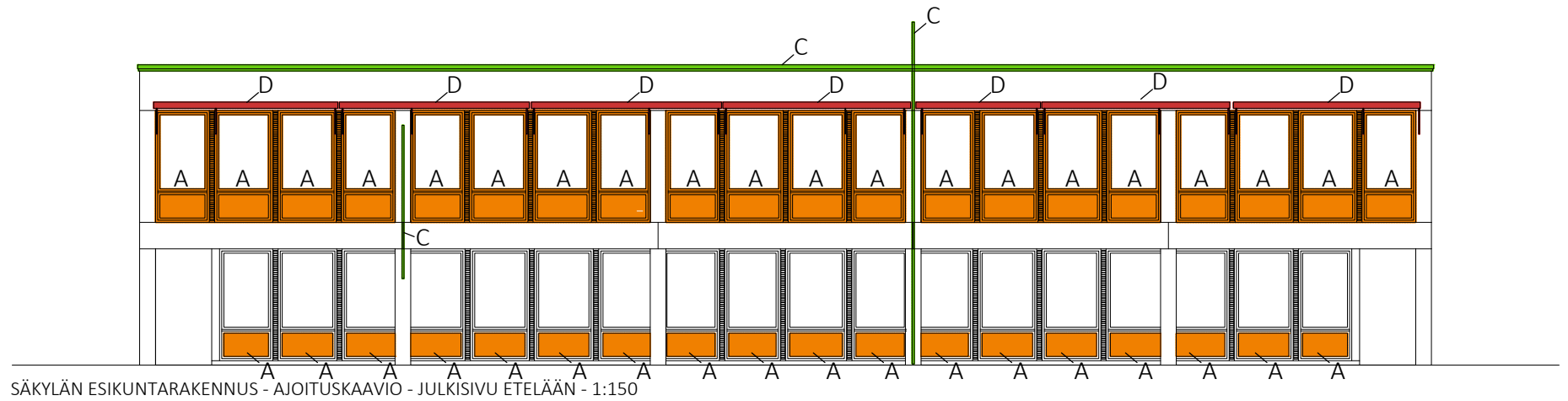
Purkuajankohta

- A --- 1980-luku
- B --- 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C --- 2000-luku (ajoitus epävarma)

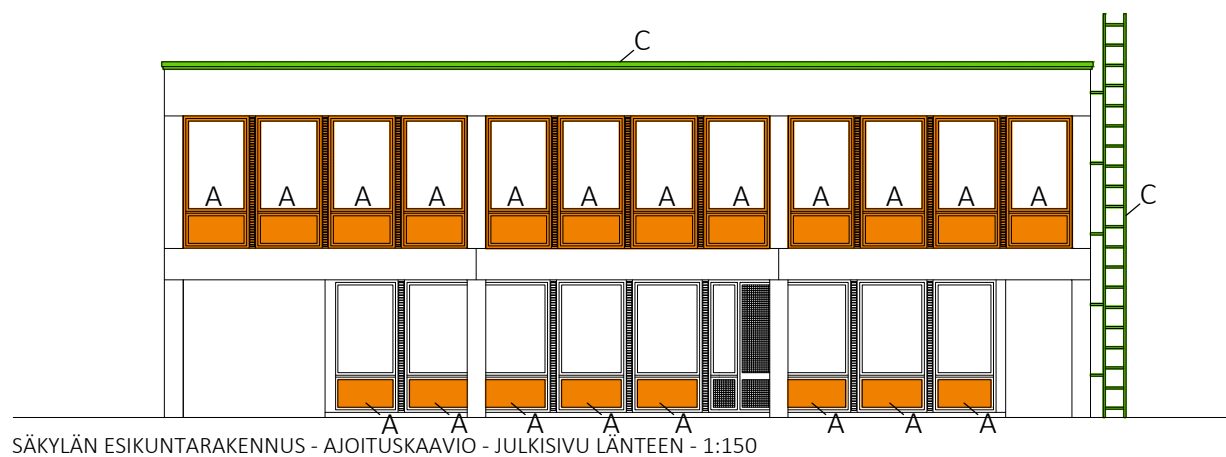
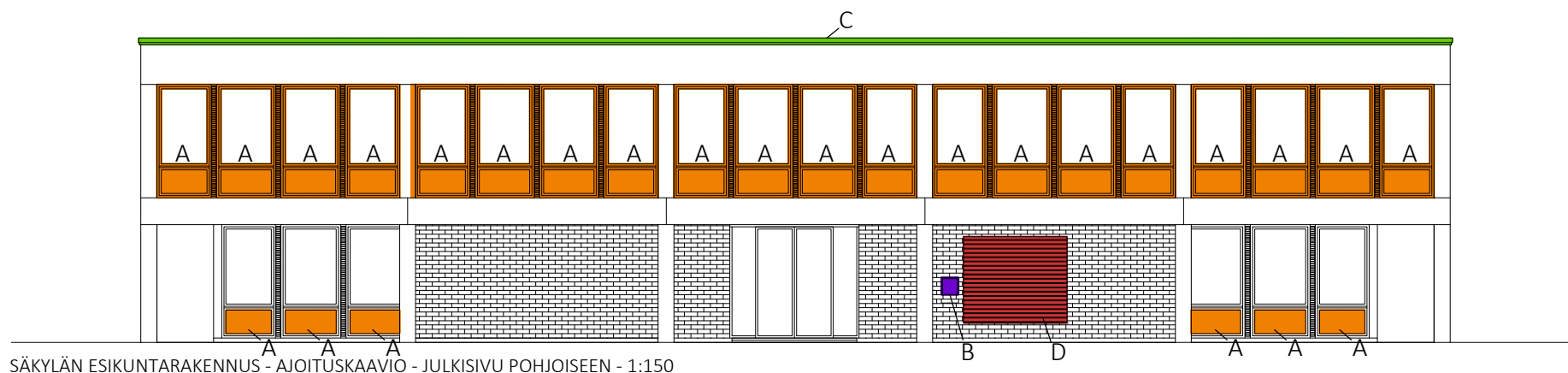

- 1966 (alkuperäinen)
- A 1980-luku
- B 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C 2000-luku (ajoitus epävarma)
- D 2010- ja 2020-luku (ajoitus epävarma)
- Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu

- Purkuajankohta
- A 1980-luku
- B 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C 2000-luku (ajoitus epävarma)

- 1966 (alkuperäinen)
- A 1980-luku
- B 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C 2000-luku (ajoitus epävarma)
- D 2010- ja 2020-luku (ajoitus epävarma)

- 1966 (alkuperäinen)
- A 1980-luku
- B 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C 2000-luku (ajoitus epävarma)
- D 2010- ja 2020-luku (ajoitus epävarma)

ARKKITEHTUURIN NYKYTILANNE

YLEISESTI

Säkylään saapuessa esikuntarakennus esittyy edelleen lähes alkuperäisessä olemuksessaan, joten alkuperäisen arkkitehtuurin kuvaus pätee pitkälti myös nykytilanteeseen. Julkisivun tärkeä lautamuottikuvio on säilynyt ja sitä on paikattu vain tarvittavista kohdista. Alkuperäinen tummanruskea räystäspelti on vaihdettu vaaleanharmaaseen. Rakennusta ympäröivä betonilaattapinta on vaihdettu tavanomaiseen betonikiveykseen, jossa on harmaiden kivien lisäksi jostain syystä käytetty koristeena myös punaisia betonikiviä. Punainen kiveys ei sovi rakennusta hallitsevaan harmaaseen värimaailmaan. Kiveyksen jako on lisäksi toteutettu rakennusta huomioimatta niin, että punaiset laatat eivät seuraa rakennuksen rytmiä tai keskikohtaa.

Rakennuksen sisätiloissa on tehty hallitusti pieniä muutoksia säilyttäen mahdollisimman paljon alkuperäistä, tai käyttäen alkuperäistä kunnioittavia ratkaisuja. Säkylässä ensimmäiset merkittävät muutokset tehtiin Kajaanin tapaan 1980-luvulla Osmo Lapon toimiston suunnitelmilla. 1990-luvun alussa tehtiin lisää muutoksia ainakin ikkunapenkkeihin. Muita dokumentteja muutoksista ei ollut saatavilla, mutta muutoksia on havainnoitu valokuvien perusteella.

Pohjois- eli pääjulkisivu.

Pääjulkisivun pilarikäytävä. Lumen alta pilkoittaa uusi pihalaatoitus.

Rakennuksen lautamuottikuvioitua betonipintaa.

Julkisivun betonipinnan yksityiskohtia. Valussa betoniin on jätetty työsaumojia, jotka imitoivat elementtirakentamista.

Lautamuottikuvipiintaa ja sisäänvedon laskettua rimakattoa. Raudoitusraudat ovat paikoittain näkyvillä.

JULKISIVUT

Lautamuottikuvioitu julkisivu on paikoitellen värjäätynyt punaisella leväkasvustolla ja erityisesti betonivalun palkkimaisten osien alapinnoissa raudoitukset ovat niin pinnassa, että ne ovat tulleet näkyviin ja ruostuneet. Valumuotteihin on myös rakennusvaiheessa jäänyt puupalikoita, joita näkyy siellä täällä julkisivupinnassa. Näkyviin tulleet raudoitukset ja betonipinnan muita vaurioita on pääjulkisivulla ja sivuilla korjattu melko onnistuneesti, eivätkä paikat erotu häiritsevästi.

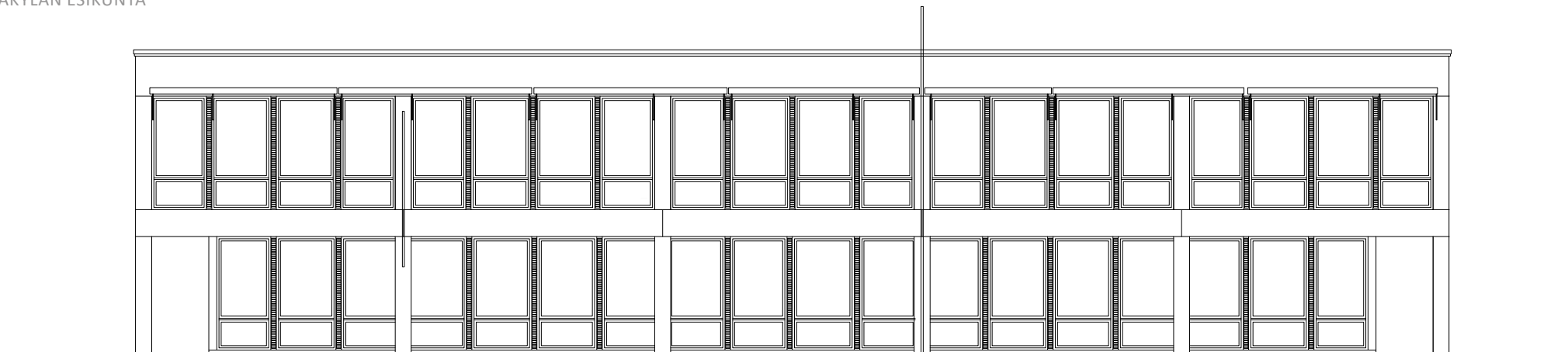

Betonivalumuotteihin on jäänyt rakennusvaiheessa puupalikoita.

Toisen kerroksen ikkunat on uusittu 1980-luvulla ja niiden muutoksen on luultavasti suunnitellut Arkkitehtuuritoimisto Osmo Lappo, sillä Lapon toimisto suunnitteli Kajaaniin hyvin samanlaiset ikkunamuutokset. Erilaisen mitoituksen, vakioalumiiniprofiilien ja umpilevyjen vuoksi ikkunat erottuvat selkeästi uudempina osina. Ensimmäisen kerroksen ikkunoista on luultavasti samaan aikaan toisen kerroksen ikkunoiden kanssa vaihdettu rautalankalasiset alaosat ruskeisiin alumiinilevyihin. Vaikka mielenkiintoiset rautalankalasiset alaosat olisi voitu toteuttaa uusiin ikkunoihin ja korjata vanhoihin, toteutettu ratkaisu on toimiva, sillä kaikkien levyjen vaihto on säilyttänyt kokonaisuuden yhtenäisempänä.

Ensimmäisen kerroksen alkuperäisiä ikkunoita. Kaikkien alkuperäisten ikkunoiden alaosien rautalankalasiset on vaihdettu kuvissa näkyviin alumiinilevyihin.

SÄKYLÄN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - JULKISIVU ETELÄÄN - EI MITTAKAAVASSA

Pohjoissivu

Pohjois- eli pääjulkisivun hieno korkea messinkipintainen ulko-ovi on säilynyt vetimiseen lähes alkuperäisenä. Aktiivioven kynnystä on jouduttu muokkaamaan tai korjaamaan ja työ on tehty melko huolimattoman näköisesti niiteillä. Sivulle on lisätty ilmalämpöpumppujen tai lauhduttimien ulkoyksiköt, jotka on suojattu tummanruskealla metalliritiläkotelolla. Kotelon on keskitetty tiiliseinään ja siihen on valittu rakennukseen sopiva ruskean sävy. Melko onnistuneesti paikalleen sovitettu suurikokoinen kotelo häiritsee hieman lähes symmetristä julkisivua.

Kotelon viereen, kirjeluukun yläpuolelle on lisätty pieni neliöikkuna, joka valkoisen puitteen, karmin ja vesipellin vuoksi ei sovi julkisivuun. Ikkunan alapuolella on edelleen ilmeisesti käytössä oleva, alkuperäinen messinkinen kirjeluukku. Pihalaatoituksen muutosten vuoksi alkuperäinen ja harkittu jalkaritilä on purettu pois ja korvattu kahdella palalla kumista tuulikaappimattoa. Alkuperäisistä piirustuksista poiketen pilarikäytävän lasketussa rimakatossa on pyöreitä uppovalaisimia.

Pohjois- eli pääjulkisivu.

Pääovi ja uusittu pihalaatoitus.

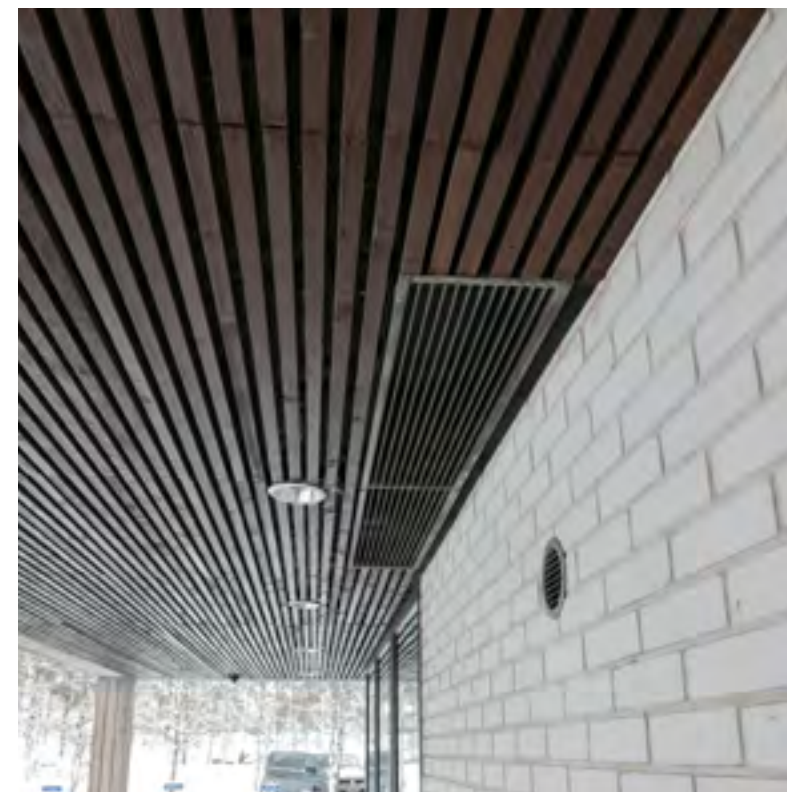

Pääoven yksityiskohtia.

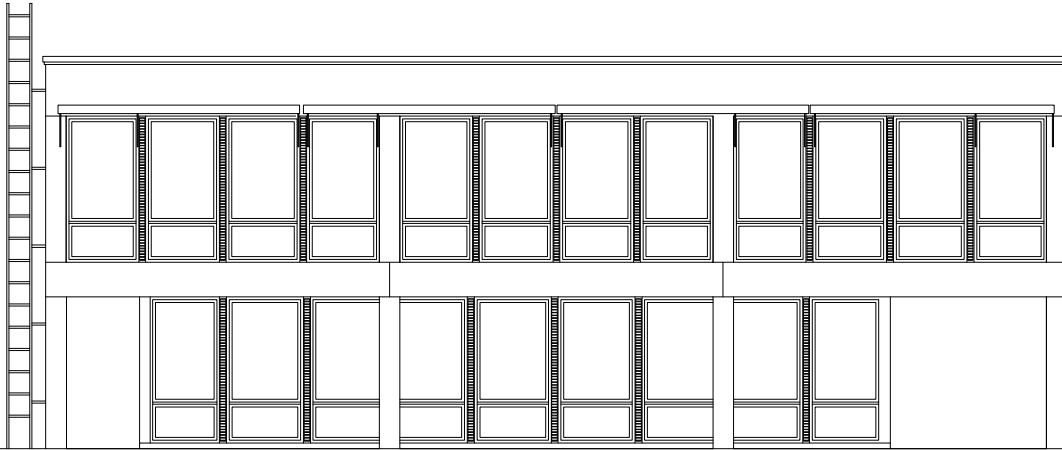
Pääjulkisivulle sijoitettu ilmanvaihdon ulkoyksikköjen ritiläkotelo. Kotelon vasemmalla puolella on kirjeluukku ja sen yläpuolelle myöhemmin lisätty pieni ikkuna.

Pääjulkisivun pilarikäytävän vasemmalla sivulla sijaitseva ilmanottoritilä ja uppovalaisin.

Pääjulkisivun pilarikäytävän oikealla sivulla sijaitseva ilmanottoritilä ja uppovalaisin.

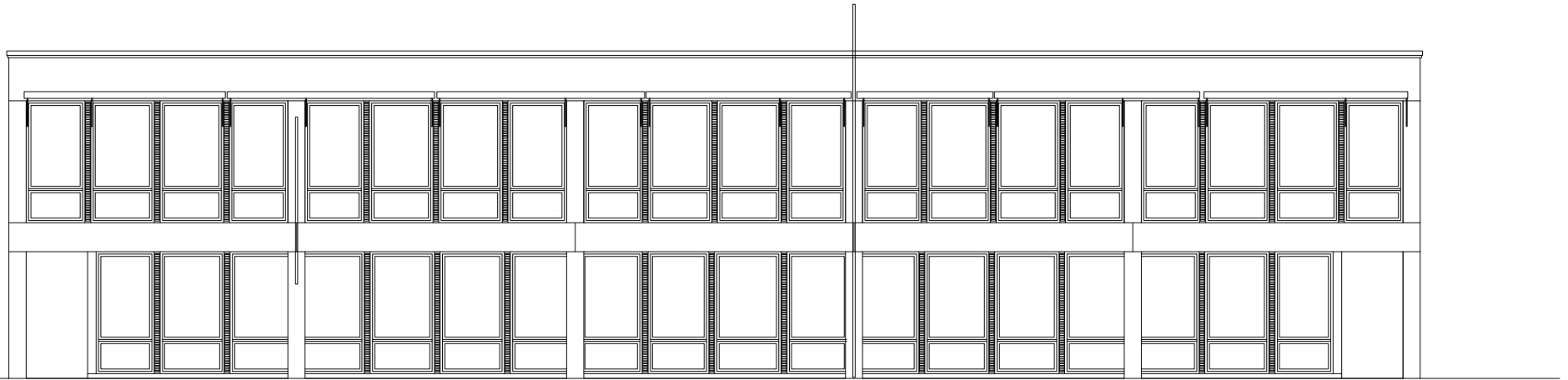
SÄKYLÄN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - JULKISIVU ITÄÄN - EI MITTAKAAVASSA

Itäsivulla leväkasvustolla on ollut suurin vaikutus ja betonipinta on julkisivulla punertavin.

Itäjulkisivu. Julkisivulle on asennettu toisen kerroksen ikkunoiden yläpuolelle moottoroidut markiisit.

SÄKYLÄN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - JULKISIVU ETELÄÄN - EI MITTAKAAVASSA

Eteläsivu

Etelä- eli takajulkisivulla alkuperäinen paloporras on purettu ja uusi poistumistikas rakennettu eri kohtaan. Uusi tikas on vanhan kaltainen, mutta toteutettu valmistikaana. Vanhan paloportaan kohdalle on lisätty laukais-tava varapoistumistikas. Molemmat tikkaat on maalattu rakennukseen sopivalla ruskean sävyllä. Vanhan paloportaan kohdalla betonipintaa on paikattu huomatta-vasti julkisivua tummemmalla laastilla. Eteläsivulla on itäisivun tapaan markiisit toisen kerroksen ikkunoiden yläpuolella. Pihalaattajaon vuoksi eteläsivulla punainen laattarivi kulkee aivan rakennuksen sokkelin vieressä. Kellarin uusi varapoistumislukku nousee sisäänvedon alle eteläsivulla.

Eteläjulkisivu.

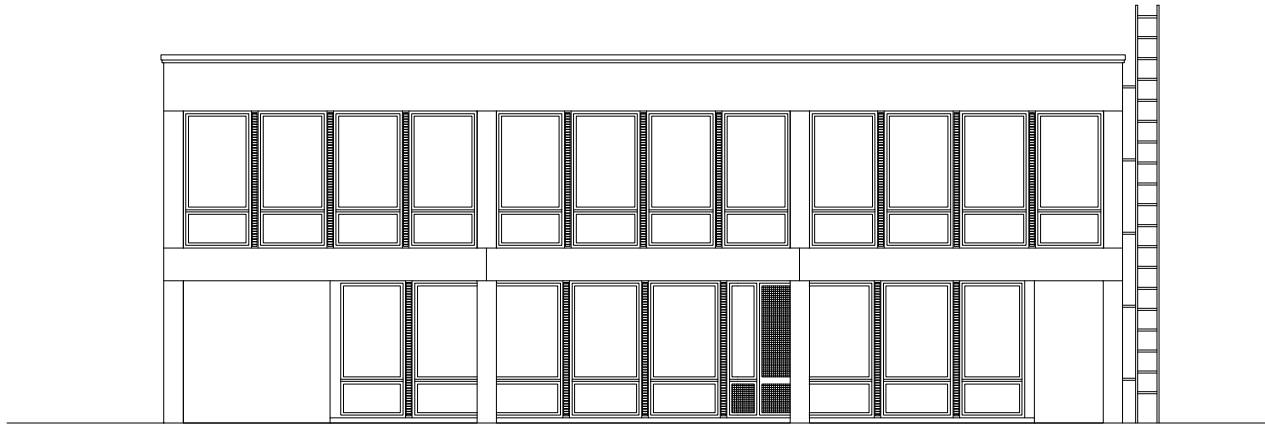

Eteläsivulla on itäisivun tapaan markiisit. Eteläsivulta poistettu alkuperäinen paloporras on korvattu edustalla näkyvällä laukaistavalla poistumistikkaalla. Taustalla näkyy uusi valmistikas.

Eteläisivulla betonipinnan korjauksia on tehty huomattavasti julkisivua tummemmalla laastilla. Punainen pihalaatoituksen korostusosa sijoittuu aivan rakennuksen vierustalle.

SÄKYLÄN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - JULKISIVU LÄNTEEN - EI MITTAKAAVASSA

Länsisivu

Länsisivu on ikkunamuutoksia ja uutta räystäspeltiä lukuun ottamatta säilynyt alkuperäisenä. Sivuovi on edelleen paikallaan ja myös sen kiilamainen puinen ovis-
toppari lasketussa katossa on säästynyt. Oven kahva on kuitenkin poistettu, sillä ovi ei ole enää käytössä.

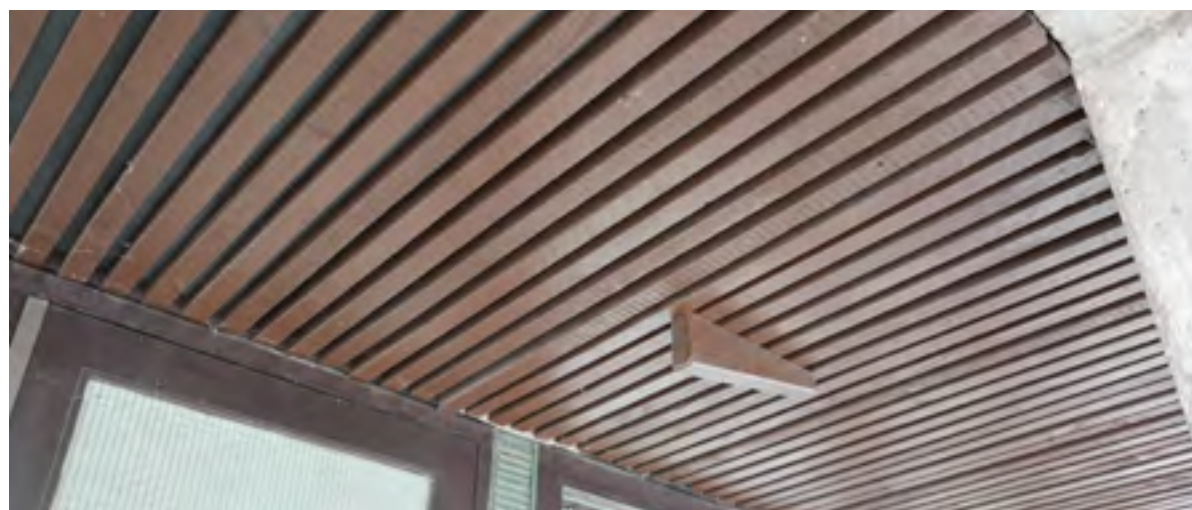
Länsisivulta upseerikerhoa ja asuinaluea kohti johtava reitti ja sen portaat.

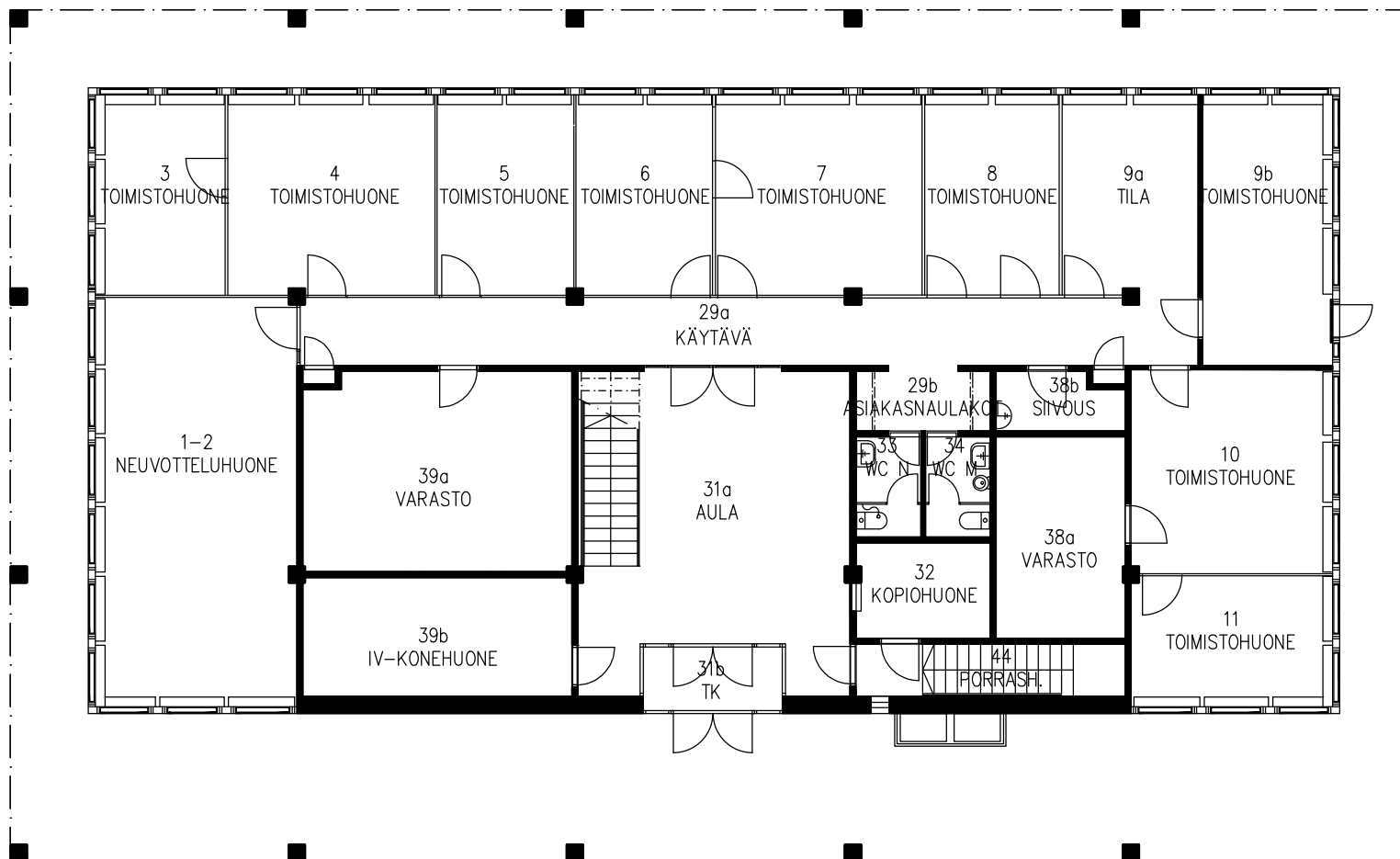
Alkuperäinen sivuovi ja sivupieli länsisivulla.

Betonivalun alapintaa länsisivulla.

Alkuperäinen rimakattoon asennettu ovenpysäytin.

SÄKYLÄN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - 1. KRS - EI MITTAKAAVASSA

SISÄTILAT

Säskylän esikuntarakennuksessa toteutettiin muutoksia ainakin 1990-luvulla. Rakennuksessa on luultavasti tehty muutoksia jo 1980-luvulla, sillä esimerkiksi tuulikaapin ulkonäön perusteella se on tehty samoilla piirustuksilla kuin Kajaaniin 1980-luvulla tehty tuulikaappi.

Julkisivujen tapaan sisätilat ovat lähes alkuperäiset ja huolella kunnostetut sekä ylläpidetyt. Sisätilojen olemuk-

sesta välittyä edelleen niihin suunniteltu mittakaava, hämyisyys ja tietynlainen arvokkuus. Rakennus on edelleen siinä käytössä, jota varten se rakennettiin.

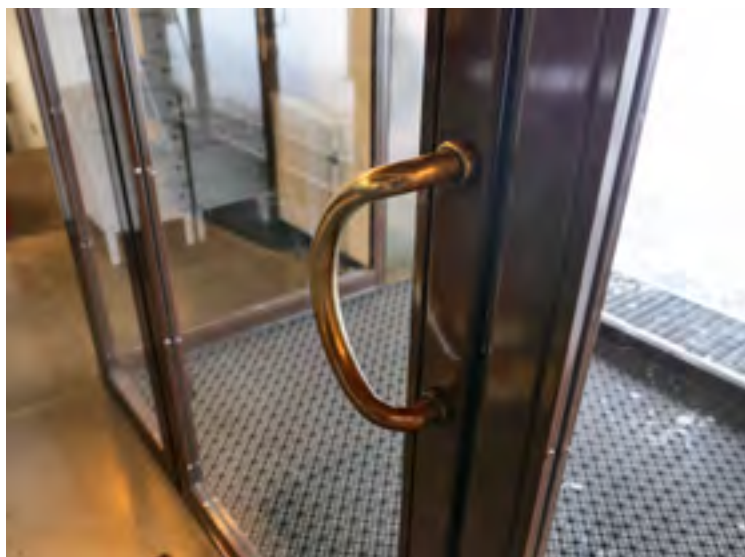
Kaikkiin tiloihin rakennuksessa ei ollut pääsyä, joten niitä arvioidaan saatujen piirustusten ja viereisten tilojen pohjalta.

Tilojen alkuperäinen olemus välittyy vahvasti aulatiloissa.

Ensimmäisen kerroksen tuulikaappi, aula ja käytävä
Rakennukseen saavutaan alkuperäisen messinkipinnoitetun ulko-oven läpi luultavasti 1980-luvulla rakennettuun tuulikaappiin. Tuulikaapin ruskearunkoiset lasiovet ja -seinät ovat melko samanlaiset kuin alkuperäiset, joten ne ovat luonteva lisäys aulakokonaisuuteen. Itse aula on säilynyt lähes alkuperäisenä kattoineen, lattiaineen ja seinineen. Aulasta käydään alkuperäisen messinkipinnoitetun parioven kautta käytävälle, jonka varrella ovat toimistohuoneet, neuvotteluhuone, aputilat ja vaatenaulakotila. Aulassa ja käytävällä on säilynyt erinomaisesti rakennuksen sisätilojen arkkitehtuurin rytmitys, arvokkuus ja hämäryys.

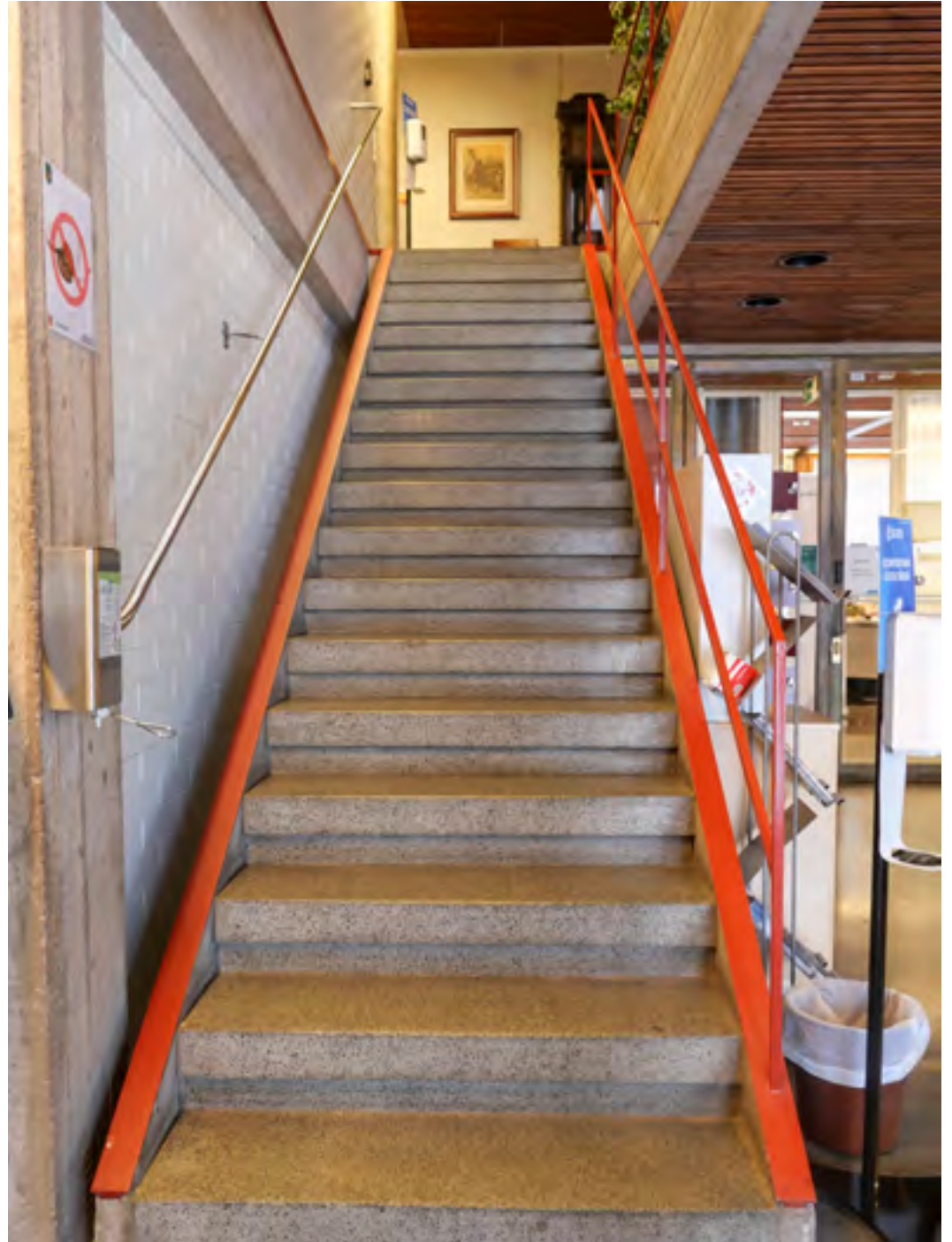
Tuulikaapin ovi. Luultavasti 1980-luvulla rakennetun tuulikaapin vedin on uudempi, mutta messinkisenä tiloihin sopiva.

Aulan katon yksityiskohtia.

Aulan alkuperäinen lämpöpatteri.

Aulojen eheys jatkuu saumattomasti käytäville.

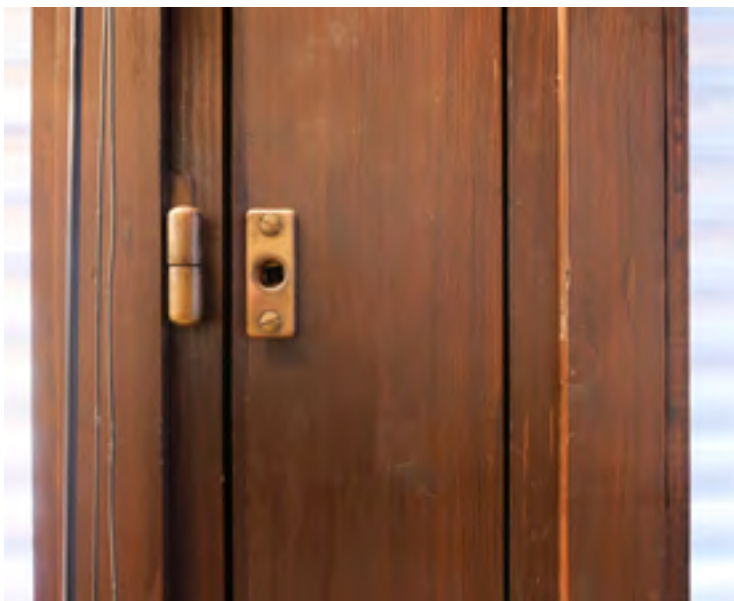
Käytävän ja aulan välioivi, ja oven detaljeja.

Ensimmäisen kerroksen toimisto- ja neuvotteluhuoneet

Ensimmäisessä kerroksessa toimistohuoneista päästiin vain kulmahuoneeseen, mutta niiden ovet, rihlatulla lasilla toteutetut sivupielet ja väliseinät ovat alkuperäiset. Umpiosia ja listoja on todennäköisesti maalattu valkoiseksi, sillä toisessa kerroksessa taukotilan karmi on ruskeaksi käsitelty ja Kajaanissa ovien alkuperäiset listat ja pielet ovat tummanruskeat. Neuvotteluhuoneessa on tummanharmaan muovilaattalattian sijaan parkettilattia, joka on vaihdettu luultavasti samaan aikaan, kun tilassa ollut väliseinä purettiin. Laskettu katto, vanhat valaisimet ja myös teräksiset ilmaventtiilit ovat neuvotteluhuoneessa säilyneet. 1990-luvulla muokatut ikkunapenkit ovat väritykseltään alkuperäisestä vihreästä poikkeavat, mutta niiden toteutus on harkittu ja rakennukseen sopiva.

Alkuperäisen ikkunan
yksityiskohtia.

Neuvotteluhuoneen ja ilmanvaihtokonehuoneen väliseen seinään on lisätty ilmaventtiili.

Neuvotteluhuoneen ikkunapenkki. 1990-luvulla muutetut ikkunapenkit on toteutettu alkuperäistä mallia kunnioittaen.

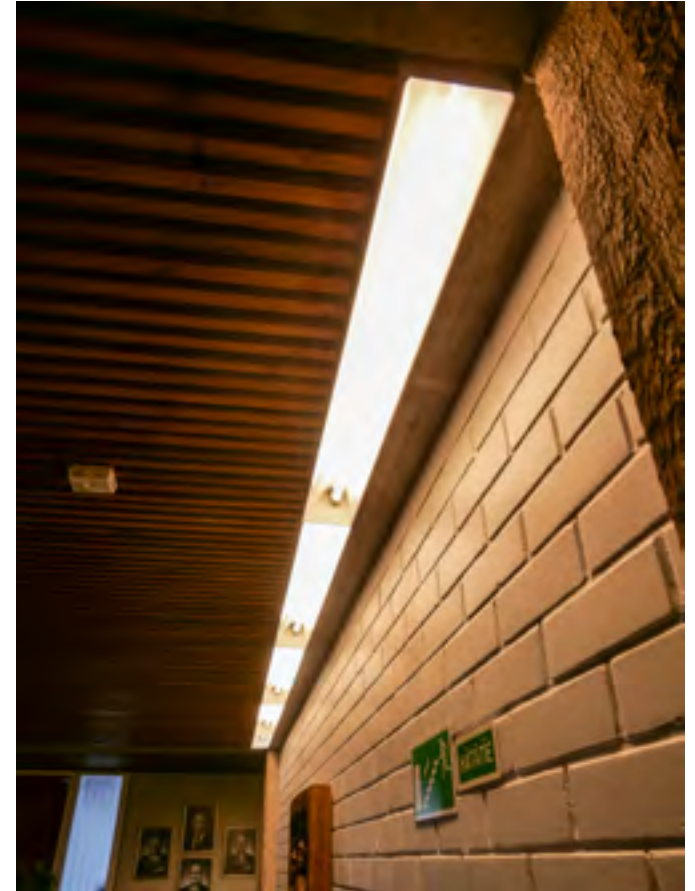
Neuvotteluhuoneen parkettilattia on vaihdettu samaan aikaan, kun tilassa ollut väliseinä purettiin.

SÄKYLÄN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - 2. KRS - EI MITTAKAAVASSA

Toisen kerroksen aula, käytävät ja taukotila

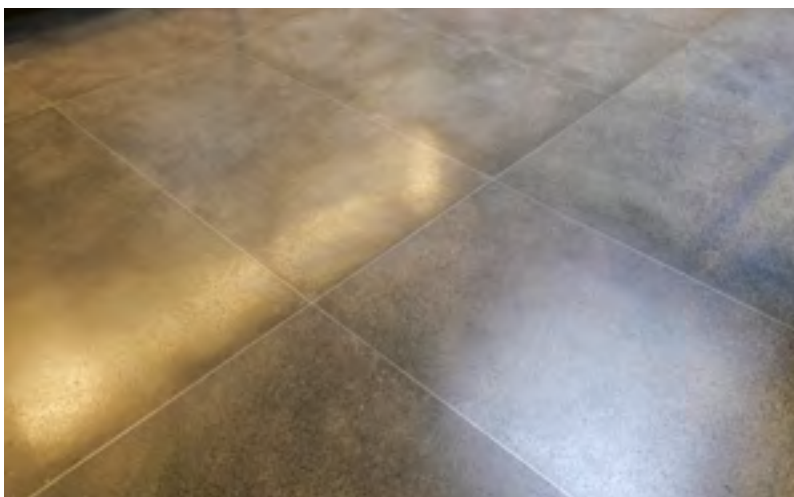
Toiseen kerrokseen nousevassa avoportaassa on linjakas oranssinpunainen kaide, joka jatkuu yläaulassa suojakaitena. Portaan toiselle sivulle on lisätty teräksinen putkikäsijohde, joka erottuu muuten tarkasti ylläpidetystä ja korjatuista sisätiloista. Yläaulassa ja käytävillä lähes alkuperäinen arkkitehtuuri näyttäytyy jälleen: tumma rima-katto, mosaiikkibetoni, lautamuottikuviotu betoni, reunoja kiertävät loisteputkivalaisimet ja oranssinpunaiset yksityiskohdat toimivat eheänä kokonaisuutena. Sama kokonaisuus jatkuu taukotilaan, joka on sekin säilynyt alkuperäisenä.

Porras ja sen yksityiskohtia.

Toisen kerroksen aula ja käytävä.

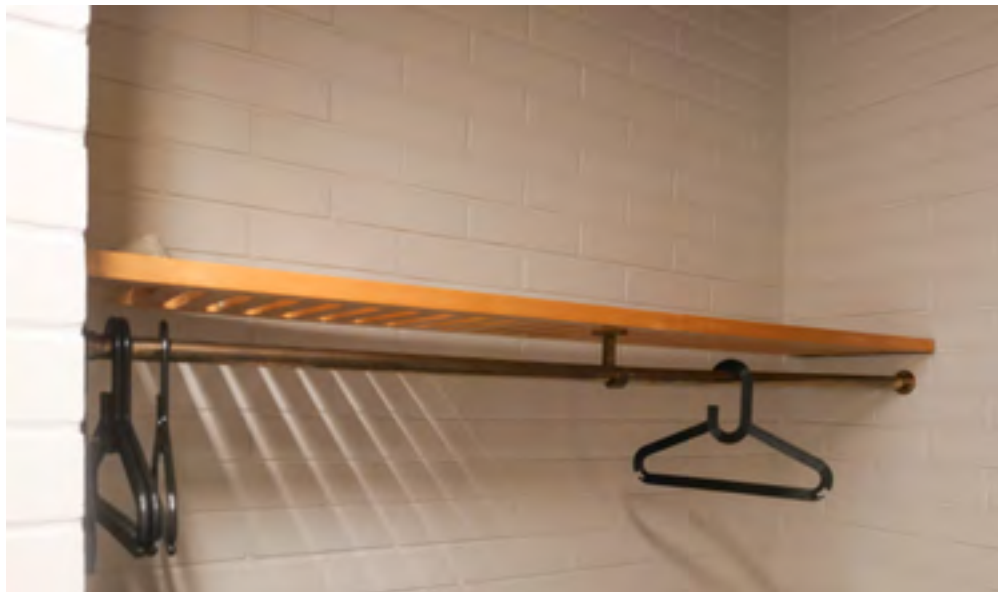
Toisen kerroksen toimistohuoneet

Toimistohuoneissa jatkuu sama arkkitehtuurin eheys, jota on yleisissä tiloissa. Alkuperäisestä poikkeavat vain muokatut valkoiset ikkunapenkit sekä uudemmat kalusteet. Toimistohuoneiden lattioissa on käytetty tummanharmaata ja harmaata muovilaattaa, joilla lattiaa on rytmitetty.

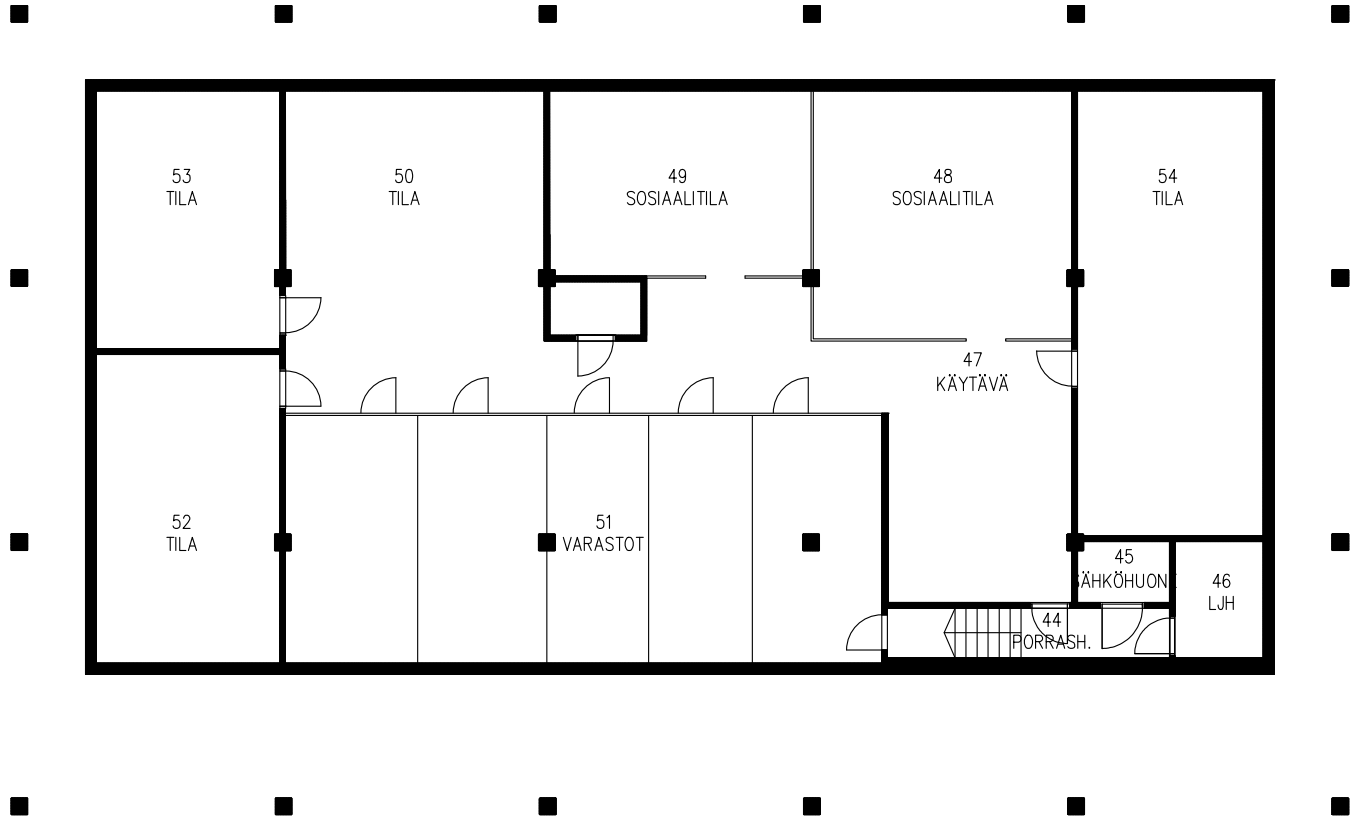
Vaatenaulakko- ja wc-tilat

Käytävien yhteydessä sijaitsevat vaatenaulakkotilat ovat säilyneet alkuperäisinä. Wc-tilojen erikoiset, kapeat ja koko tilan korkuiset ovet ovat edelleen paikoillaan, vain yhteen ensimmäisen kerroksen oveen on vaihdettu kromattu kahva. Kaikkien wc-tilojen vesikalusteet on vaihdettu ajanmukaisempiin ja naisten wc:hen on lisätty bideesuihku.

Kellarikerros

Kellarikerrokseen kuljetaan ala-aulan nurkassa sijaitsevasta vihreästä ja oranssikarmisesta teräsovesta. Oven takana on porrastasanne, josta on kulku vanhaan päiväystäjän tilaan. Tasanteella sijaitsee myös kirjeluukku ja pieni kurkistusikkuna. Kellariin johtava betoniporras on maalattu vaaleanharmaalla ja tilan seinät ovat ulkoseinän maanpäällisiltä osilta ja väliseiniltä valkoiseksi maalattua tiiltä, ulkoseinän maanalaisilta osilta harmaaksi maalattua lautamuottikuvioitua betonia. Kellarissa on eri vaiheissa lisättyjä kalkkihiekkatiili-, kipsilevy-, ja verkkoseinillä rajattuja varasto-, koulutus- ja sosiaalityloja.

SÄKYLÄN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - KELLARIKRS - EI MITTAKAAVASSA

Kellarikerroksen huoneita.

KAJAANIN ESIKUNTA

KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS

SIJAINTI ALUEELLA JA PERUSTIETOJA

Valmistumisvuosi

- 1969

Kokonaisala

1290 m²

Kerrosluku

- 2 + kellari

Tunnukset ja nimitykset

- 13, Alaesikunta

Esikuntarakennuksen sijainti on merkitty karttaan punaisella. MML.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY)

Kajaanin Hoikankankaan varuskunta kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY). Alueen kuvauksessa kasarmialueen kerrotaan olevan arkkitehtonisesti ja toiminnallisesti edustava korpivaruskunta. Arkkitehti Osmo Lapon suunnittelemissa keskusrakennuksista kirjoitetaan: ”Alueen ydinosan eli mäenharjanteella olevan betonirakenteisen, tiiliverhotun sotilaskoti-urheilutalo-ruokala -rakennusryhmän on suunnitellut arkkitehti Osmo Lappo.” Kuvailetekstissä mainitaan myös Lapon suunnittelema esikuntarakennus, joka sijoittuu kasarmirakennusten kehän ulkopuolelle.¹⁸

Kainuun maakuntakaava

Kainuun maakuntakaavassa (26.2.2020) Hoikankankaalla on merkintä maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde tai alue:

Suunnittelumääräyksen mukaan:

”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava alueen tai kohteen merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaiselle tilaisuus antaa lausunto.”¹⁹

Kainuun maakuntakaava 2020, Maakuntakavamerkinnot ja –määräykset

Maakuntakaavaselostuksen liitetaulukot ja liitekartat

¹⁸ Museoviraston RKY-listaus, Kainuu, Kajaani, Hoikankankaan kasarmialue.

¹⁹ Kainuun liitto, Maakuntakaavamerkinnot ja määräykset, Maakuntakaavaselostukset liitetaulukot ja liitekartat, liite 10, kohde 20, Kajaani.

Kajaanin osayleiskaava

Kajaanin osayleiskaavassa (2015) Hoikankankaan varuskunnan alue on määritelty Puolustusvoimien alueeksi (EP).²⁰

Kajaanin varuskunnan ja Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen rakennetun ympäristön selvitys

Puolustuskiinteistöjen Kajaanin varuskunnan maankäyttösuunnitelman laatimisen yhteydessä tehtiin selvitys myös rakennetusta ympäristöstä (Kari Tervo, Hirsitoh-
tori, 2011). Esikuntarakennusta luonnehditaan selvityksessä:

”Esikuntarakennus on yksi kasarmin ympäristön satelliittirakennuksista sijoittuen pääportin läheisyyteen. Rakennus on piirteiltään ydinalueen rakennuksista poikkeava betoniruuudutettuine lasisine julkisivuineen. Tyylipiirteiltään ns. toimistorationalismia edustava tyylipuhdas rakennus keskellä metsikköä on hyvin ankan modernistinen. Rakennuksen alakerta on vedetty sisään yläkertaan nähden, jolloin rakennuksen ympärille on saatu pilarikäytävä. Erikoisia yksityiskohtia ovat toiseen kerrokseen johtavan portaan ohuet ja vihreäksi maalatut kaiteet, vessojen 60 cm leveät ovet ja mosaiikkibetonilattia messinkilistoin.”

Selvityksessä esikunta määrittää rakennushistoriallisen arvokkaaksi, jonka korjaus- ja muutostyöt tulee tehdä yhteistyössä Museoviraston kanssa. Selvityksessä on myös ote Museoviraston lausunnosta vuodelta 2011, jolloin rakennusta peruskorjattiin. Museoviraston käsityksen mukaan ”Alaesikunta on erittäin merkittävä rakennus ja myös sisätiloiltaan merkittävä.”

Maankäyttösuunnitelmassa esikuntarakennuksella on sr-merkintä: ”suojeltava ja arvokas rakennus. Rakennuksen muutos- ja korjaustöissä tulee olla yhteydessä Museovirastoon.”²¹

²⁰ Kajaanin kaupungin karttapalvelu, osayleiskaava

²¹ Ote Kajaanin varuskunnan ja Vuodangan ampuma- ja harjoitusalueen rakennetun ympäristön selvityksestä, 2011, PHRAKL.

Kajaanin varuskunnan maankäyttö- ja maisemasuunnitelma

Puolustuskiinteistöjen laatimassa Kajaanin varuskunnan maankäyttö- ja maisemasuunnitelmassa (2008) esikuntarakennuksella on sr-merkintä: suojeltava ja arvokas rakennus. Muutos- ja korjaustöissä on kuultava Museovirastoa.²²

²² Ote Kajaanin varuskunnan maankäyttö- ja maisemasuunnitelmasta, 2011, PHRAKL.

HANKKEEN SUUNNITTELU- JA RAKENNUSVAIHEEN KUVAUS

Kajaanin varuskunnan rakentaminen aloitettiin loppuvuodesta 1959. Rakennuksista tärkeimpiä olivat kasarmi-rakennukset. Ensimmäinen erä varusmiehiä Kuopiosta saapui vuonna 1962. Prikaatin esikunta toimi kasarmi-rakennuksissa pataljoonan esikunnille varatuissa tiloissa ennen oman rakennuksen valmistumista. Vuoden 1968 tammikuussa laaditussa kiireellisyysjärjestyksessä esikuntarakennus on sijalla neljä. Kiireellisemmiksi on merkitty erilaisia varastotiloja ja autohalleja.²³

Esikunnan rakennustyöt alkoivat todennäköisesti syksyllä 1967. Piirustuksissa on merkintöjä niiden saapumisesta Kajaaniin, ja esimerkiksi vuoden 1967 marraskuussa on saapunut Insinööritoimisto Mikko Vahanen Ky:n laatima rakennepiirustus pääportaasta. Useassa piirustuksessa on merkintä saapumisesta vuonna 1968 aikana. Vuoden 1968 syyskuussa on saapunut esimerkiksi erilaisia kalustepiirustuksia, joten voidaan olettaa, että työt olivat edenneet rakennuksen sisälle siinä vaiheessa. Viimeistelytyötä tehtiin vielä vuoden 1969 puolella. Lappo suunnitteli myös ulkolaatoituksen rakennuksen ympärille ja se asennettiin keväällä 1969. Lisäksi ainakin ilmastoinnin huippuimurin säleikön piirustus on merkattu saapuneeksi marraskuussa 1969.

²³ Pohjois-Suomen sotilasläänin esikunnan huoltotoimisto, T-23262/6, KA, Mikkeli

Ilmakuva Kajaanin varuskunnasta vuodelta 2018. Esikuntarakennuksen sijainti merkitty punaisella. Kainuun prikaati.

MUUTOSVAIHEIDEN KUVAUS

Rakennuksesta oli selvitystä varten käytettävissä piirustussarja, jossa oli alkuperäisiä 1960-luvulla laadittuja piirustuksia ja 1980-luvulla laadittuja piirustuksia. Lisäksi käytettävissä oli pohjapiirustukset vuodelta 2008. Muiden muutosvaiheiden ajoitukset on arvioitu silmämääräisesti paikan päällä tehdyn käynnin perusteella.

1980-luku

- Toisen kerroksen ikkunat uusittu (Arkkitehtuuritoimisto Osmo Lappo)
- Väliseinämuutoksia ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa. Wc:t uusittu. Siivoustiloja uusittu ja ensimmäisessä kerroksessa laajennettu.
- Uusi tuulikaappi

1990-luku

- Väliseinämuutoksia kaikissa kerroksissa.
- Uusi pääovi ja tuulikaappi

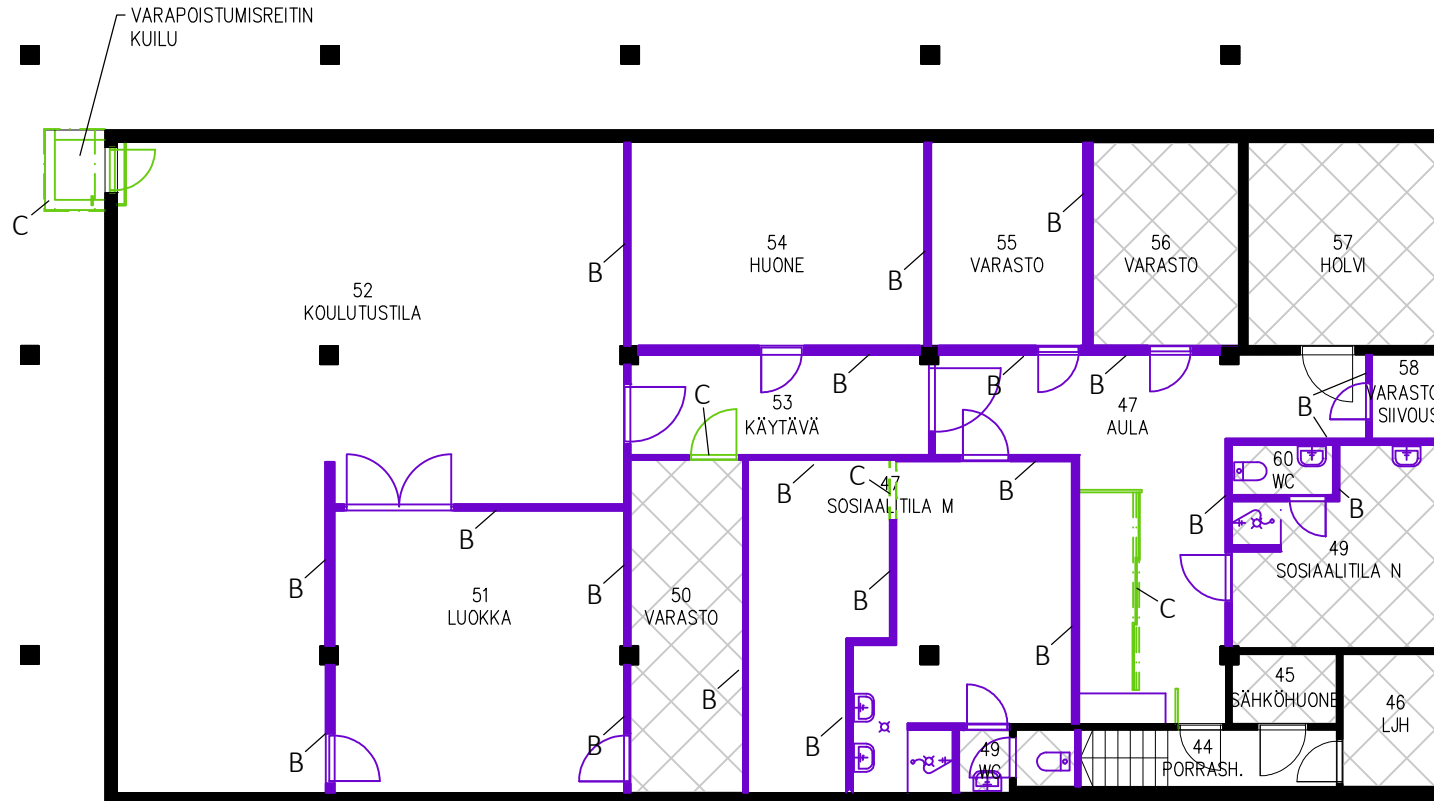
2000-luku

- Julkisivun betoniosien lautamuottikuvio peitetty ja tasoitettu.
- Uusi sisäsisäänkäynti ja tuulikaappi
- Sisäsisäänkäynnin yhteydessä olevien tilojen muuttaminen asiakastiloiksi (Suunnittelutoimisto Määttä Oy)

2010- ja 2020 -luku

- Asiakastilat poistettu käytöstä ja osa asiakastilasta muutettu työhuoneeksi.

AJOITUSKAAVIOT MUUTOSVAIHEISTA

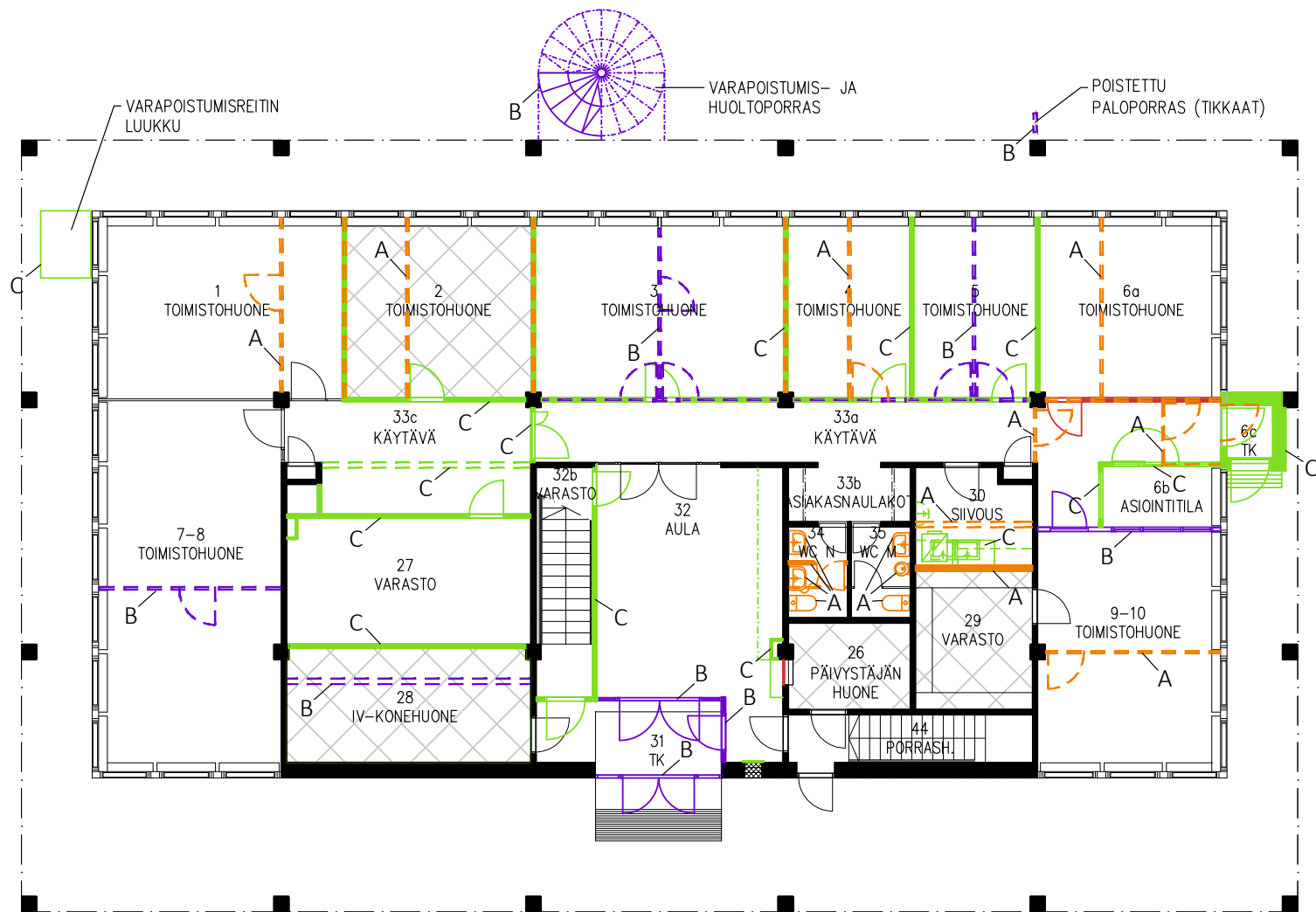

KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - AJOITUSKAAVIO - KELLARIKRS - 1:150

- 1969 (alkuperäinen)
- A ■ 1980-luku
- B ■ 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C ■ 2000-luku (ajoitus epävarma)
- D ■ 2010- ja 2020-luku (ajoitus epävarma)
- Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu

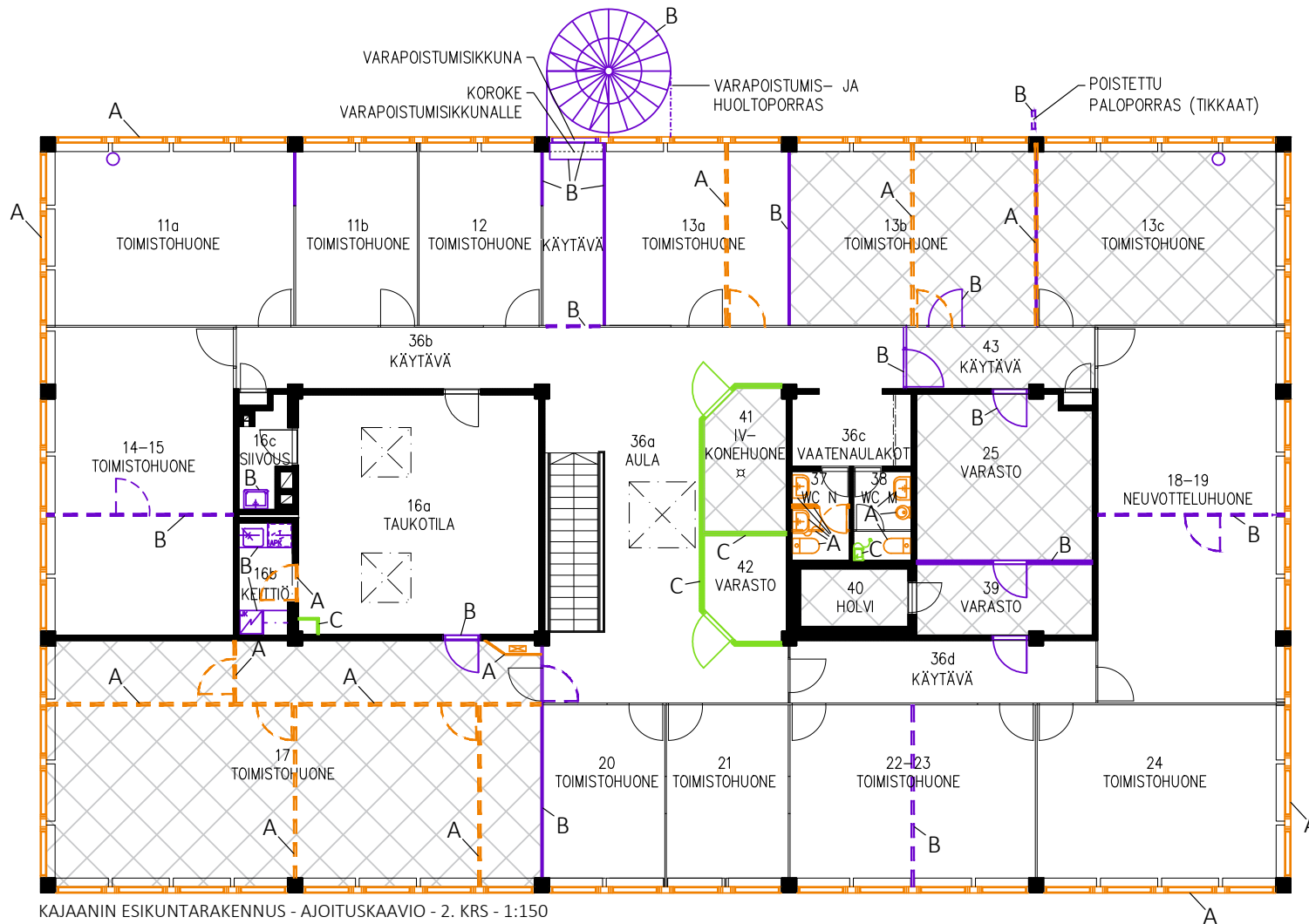
Purkuajankohta

- A — 1980-luku
- B — 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C — 2000-luku (ajoitus epävarma)

KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - AJOITUSKAAVIO - 1. KRS - 1:150

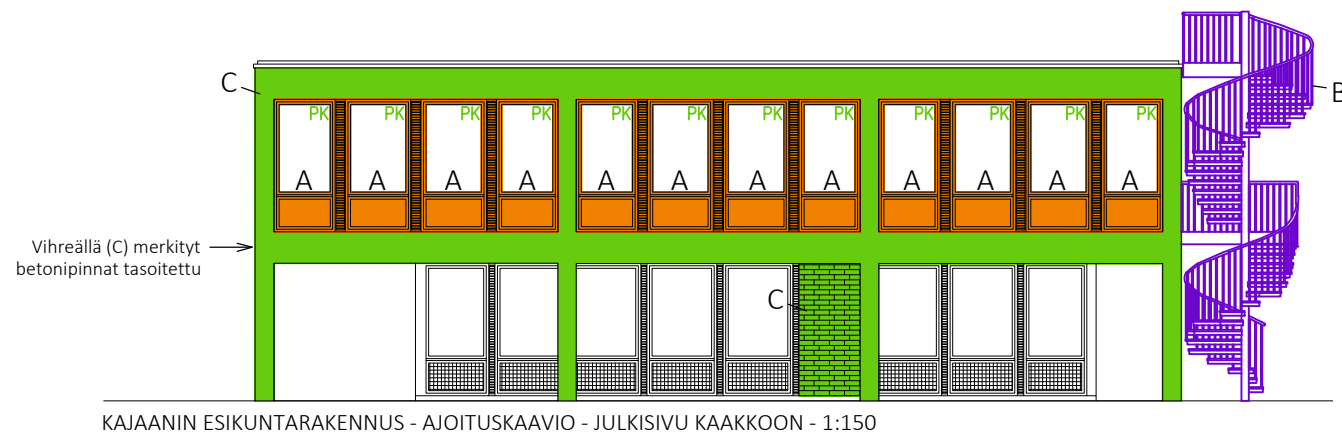
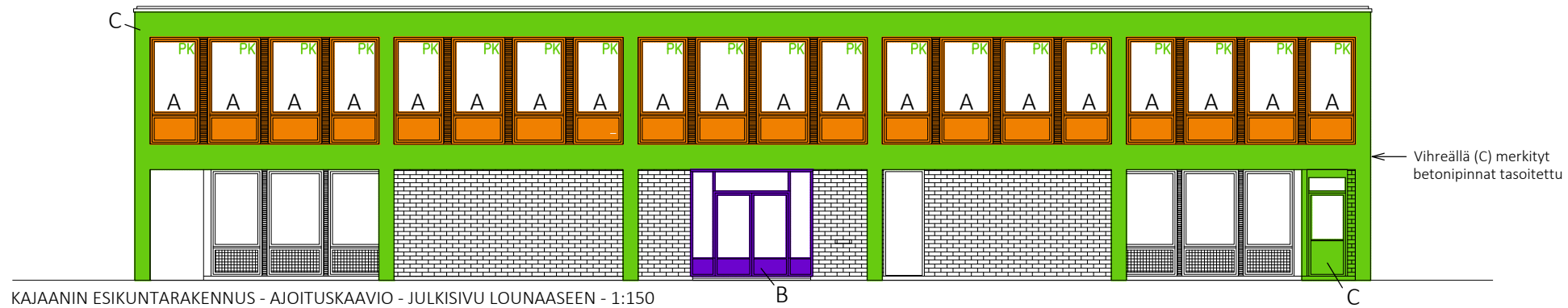
	1969 (alkuperäinen)		Purkuajankohta
	A 1980-luku		A 1980-luku
	B 1990-luku (ajoitus epävarma)		B 1990-luku (ajoitus epävarma)
	C 2000-luku (ajoitus epävarma)		C 2000-luku (ajoitus epävarma)
	D 2010- ja 2020-luku (ajoitus epävarma)		
	Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu		

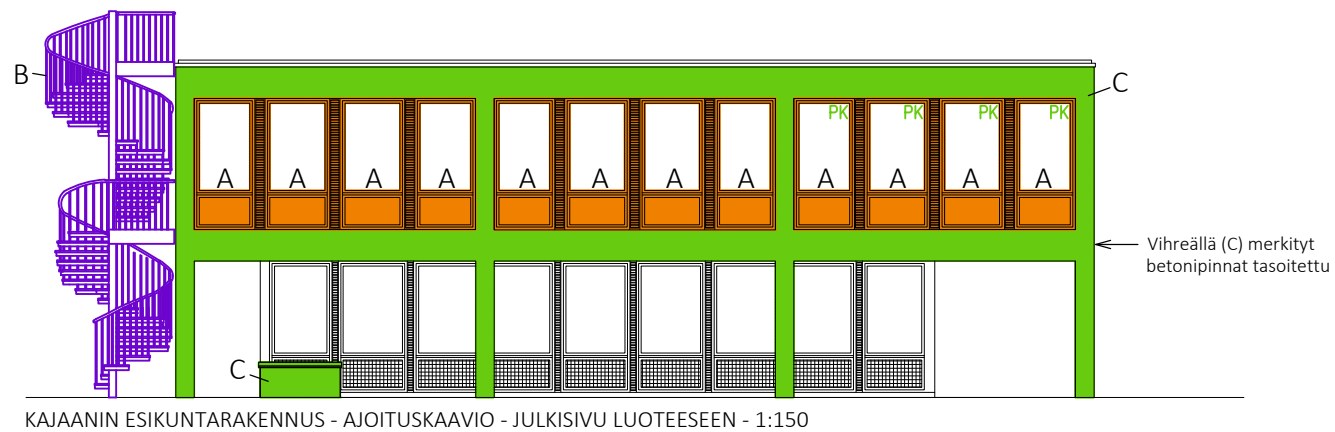
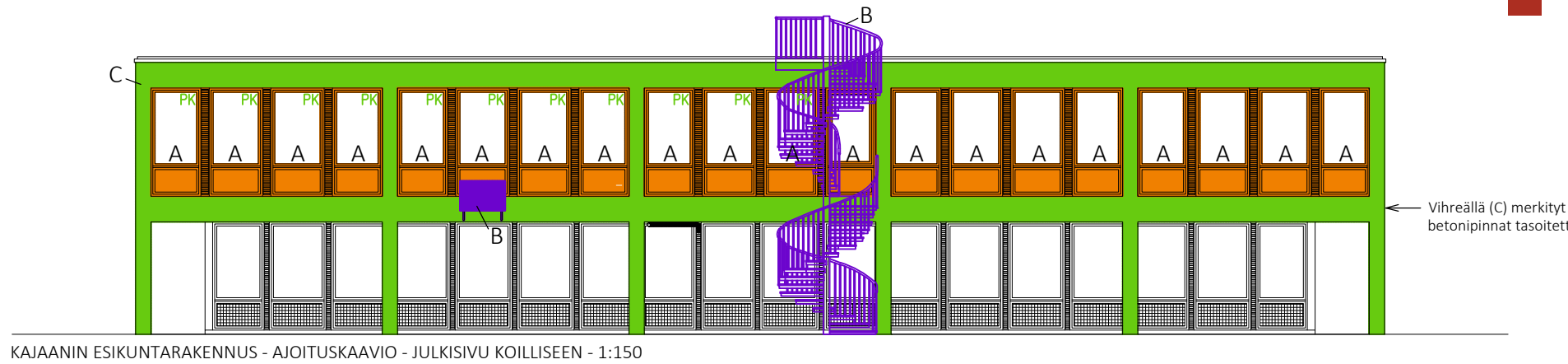
- 1969 (alkuperäinen)
- A 1980-luku
- B 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C 2000-luku (ajoitus epävarma)
- D 2010- ja 2020-luku (ajoitus epävarma)
- Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu

Purkuajankohta

- A 1980-luku
- B 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C 2000-luku (ajoitus epävarma)

- 1969 (alkuperäinen)
- A 1980-luku
- B 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C 2000-luku (ajoitus epävarma)
- D 2010- ja 2020-luku (ajoitus epävarma)
- PK 2000-luvulla asennetut peilikalvot (ajoitus epävarma)

- 1969 (alkuperäinen)
- A 1980-luku
- B 1990-luku (ajoitus epävarma)
- C 2000-luku (ajoitus epävarma)
- D 2010- ja 2020-luku (ajoitus epävarma)
- PK 2000-luvulla asennetut peilikalvot (ajoitus epävarma)

ARKKITEHTUURIN NYKYTILANNE

YLEISESTI

Nykyisin Alaesikunnaksi nimetty Kainuun prikaatin esikuntarakennus on kokenut merkittävän ulkonäkömuutoksen. Alun perin lautamuottikuvioitu betonijulkisivupinta on tasoitettu harmaaksi. Esikuntarakennuksen edessä ja sivulla on isokokoinen, asfaltoitu pysäköintikenttä. Rakennuksen takana, pohjoisnurkan kohdalla pysäköintialueen reunalla, sijaitsee teräsrunkoinen jätekatos.

Rakennuksen sisätiloissa on tehty useita muutoksia eri vaiheissa. Monet muutoksista on tehty oman aikansa materiaaleilla ja ratkaisuilla välittämättä rakennuksen alkuperäisestä arkkitehtuurista ja olemuksesta. Ensimmäiset merkittävät muutokset tehtiin 1980-luvulla Osmo Lapon toimiston suunnitelmilla. Selvitystä varten saatiin myös Puolustuskiinteistöiltä Suunnittelutoimisto Määttä Oy:n pohjapiirustukset vuodelta 2008. Siistityistä piirustuksista ei tarkkaan käy ilmi millaisia muutoksia vuoden 2008 suunnitelmilla on tehty, mutta luultavasti sivusi säänkäynnin tuulikaappi, ilmanvaihtomuutokset ja osa tilamuutoksista on tehty Määtän suunnitelmilla. Muista mahdollisista muutoksista ei ollut suunnitelmia saatavilla.

Lounais- eli pääjulkisivun julkisivuote. Rakennuksen julkisivujen ulkokehän päälme muodostuu kuvassa näkyvistä symmetrisistä slammauspinnan rajaamista osista.

JULKISIVUT

Lautamuottikuvioitujen julkisivujen betonipinnat on slammattu laastilla harmaaksi, minkä vuoksi rakennuksen julkisivut ovat menettäneet erittäin merkittävän osan arkkitehtonisesta olemuksestaan. Lautamuottikuvio ja niitä rajaavat urat on suunniteltu osaksi rakennuksen ilmettä, kuten muissakin Osmo Lapon kohteissa.

Toisen kerroksen ikkunat on uusittu 1980-luvulla ja niiden muutoksen on suunnitellut myös Osmo Lappo toimisto. Ikkunoiden säleikköosat on kuitenkin toteutettu alkuperäistä leveämpinä ja alaosien rautalankalasien sijaan on käytetty alumiinisia umpilevyjä. Erilaisen mitoituksen, vakioalumiiniprofiilien ja umpilevyjen vuoksi ikkunat erottuvat selkeästi rakennusta uudempina osina. Osaan toisen kerroksen ikkunoista on lisätty näkösuojia- tai peilikalvot. Punertavia peilikalvoja ei ole kaikissa ikkunoissa, joten ne aiheuttavat visuaalisen epäsymmetrian luoteis- ja koillissivuilla.

Ensimmäisen kerroksen ikkunat näyttävät siltä, että ne on huoltomaalattu alkuperäistä vaaleammalla sävyllä, minkä vuoksi ne erottuvat sekä uudemmista ikkunoista, että vanhojen ikkunoiden välisistä alkuperäisistä säleikköistä. Ensimmäisen kerroksen alkuperäisissä ikkunoissa säilyneet alaosat rautalankalaseineen ovat matalammat ja messinkisäleiköt kapeammat kuin toisen kerroksen uusien ikkunoiden. Lasipintainen alaosa käyttäytyy valossa eri tavalla kuin alumiininen, joten erityisesti kulmassa julkisivua katsoessa rautalankalasiset alaosat näyttävät ikkunalasien kanssa samalta.

Kajaanin esikuntarakennuksen julkisivun kulma. Slammauksella on kokonaan peitetty julkisivun alkuperäinen lautamuottikuvioitu pintastruktuuri.

Vertailukuvana Säkylän esikuntarakennuksen julkisivun kulma. Säkylässä rakennuksen identiteettiin kuuluva betonipinnan lautamuottikuvio on säilynyt pieniä paikkakorjauksia lukuun ottamatta.

Uudempien ikkunoiden lähikuva. Alumiiniprofileilla, -listoilla ja -peltiosilla toteutetut toisen kerroksen ikkunaseinät on toteutettu samoilla suunnitteluperiaatteilla kuin alkuperäisten, mutta toteutus on merkittävästi yksinkertaistetumpi.

Alkuperäisten ikkunoiden lähikuva. Ensimmäisen kerroksen ikkunat on ilmeisesti huoltomaalattu aikaisempaa vaaleammalla ruskealla ja tummempi sävy on tullut esiin paikoittain. Osa messinkisäleiköistä on patinoitunut vihertäväksi.

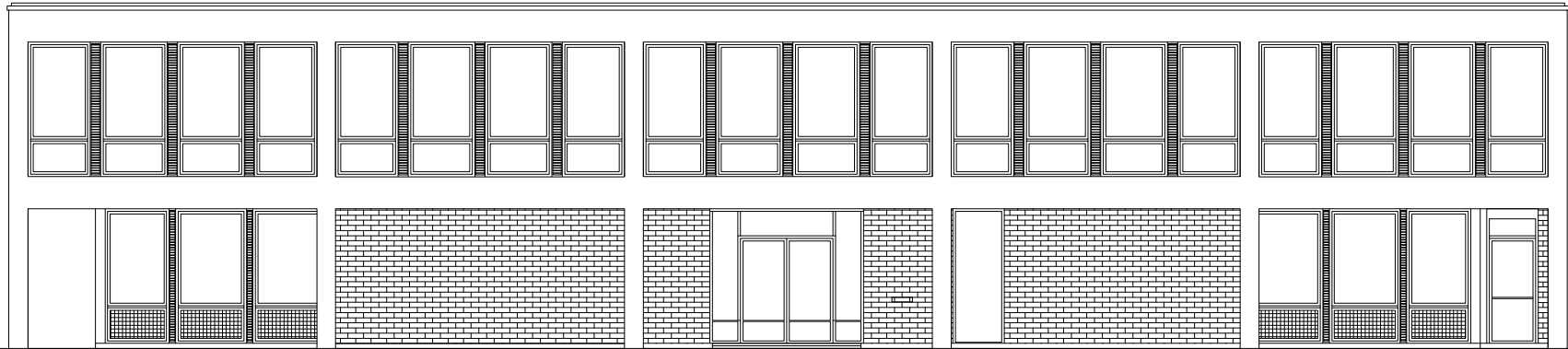
Alkuperäinen ensimmäisen kerroksen ikkuna.

Takasivun pilarikäytävä. Ikkunoiden rautalankalaiset alaosat heijastavat valoa samaan tapaan kuin ikkunalasit, jolloin koko ikkunaseinä vaikuttaa läpinäkyvältä.

Osaan toisen kerroksen ikkunoista on lisätty näkösuoja- tai peilikalvot.

KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - JULKISIVU LOUNAASEEN - EI MITTAKAAVASSA

Lounaissivu

Pääovi on vaihdettu ja uudessa tummanruskeassa, sivu- ja yläpielellisessä lasiovenna muista julkisivumateriaaleista poiketen rosteriteräksiset potkupellit. Alkuperäisen messinkipellitetyin teräslasioven kehys ja messinkiset pielipellit on jätetty oviaukkoon. Kellariporrashuoneeseen johtava teräsovi on edelleen paikallaan, mutta sitä ei ilmeisesti enää käytetä. Myös kirjeluukku on poistettu käytöstä ja täytetty villaeristeellä. Pääsisääntäynnin alkuperäinen erikoissuunniteltu jalkasäleikkö on edelleen paikallaan.

Kajaanin esikuntarakennus lännestä pysäköintipaikoilta kuvattuna.

Rakennuksen pääsisäänkäynti. Rakennuksen uusi nimikyltti on kiinnitetty slammattuun pintaan, kun se alun perin on ollut punatiilipinnassa nykyisten postilaatikoiden yläpuolella.

Uusittu pääovi. Alkuperäinen ovi ja sivupielet ovat olleet koko seinän korkuiset. Uusitun pääoven potkupellit ovat terästä, vaikka rakennuksen ulkopuolen muissa metalliosissa on käytetty messinkiä tai tummanruskeaksi maalattua puuta ja alumiinia.

Pääoven lukko ja vedin ovat messinkipintaiset.

L-teräksestä ja terästangoista rakennettu alkuperäinen jalkasäleikkö on nostettu irti laatoituksesta.

Kellariporrashuoneeseen johtava alkuperäinen punainen ovi on koko näkyvän seinän korkuinen.

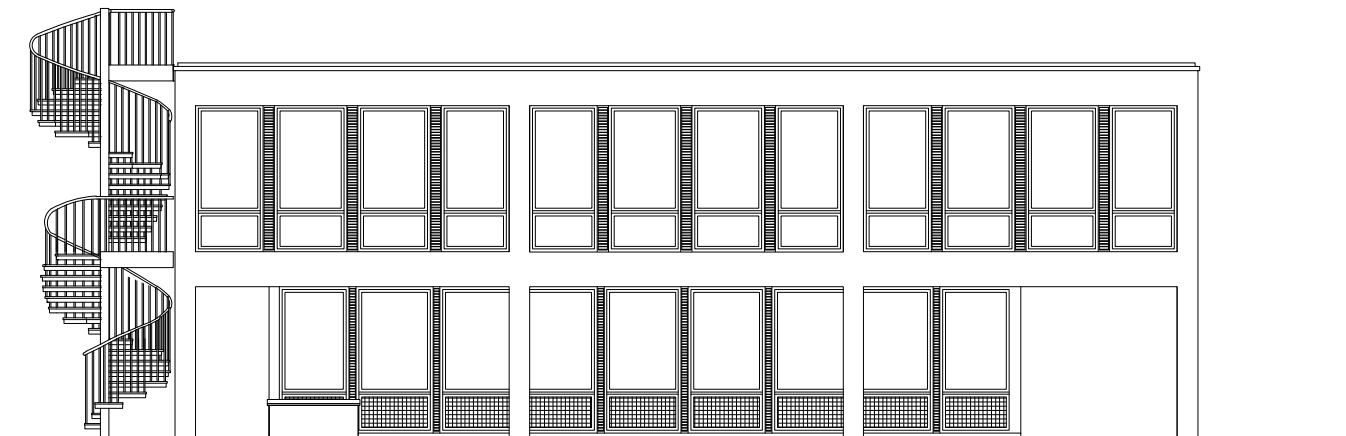
Ovessa on alkuperäinen messinkinen vedin ja lukkopesän peitelevy. Uusi lukko on vanhojen helojen tapaan messinkipintainen.

Julkisivu luoteeseen.

Luoteissivu

Luoteissivulla pohjoiskulmassa sisäänvedon alla on kellarin varapoistumisreitit luukku. Luukun seinät on pinnoitettu ohuella vanerimuottikuvioisella betonikerroksella ja luukku pinnoitettu kattohuovalla. Rakennukseen lisätty luukku on rakennettu ikkunoiden eteen ja reunoista pilkottavat muovieristeet, mutta se on saatu materiaalilivallinnoilla naamioitua julkisivuun kohtalaisen hyvin.

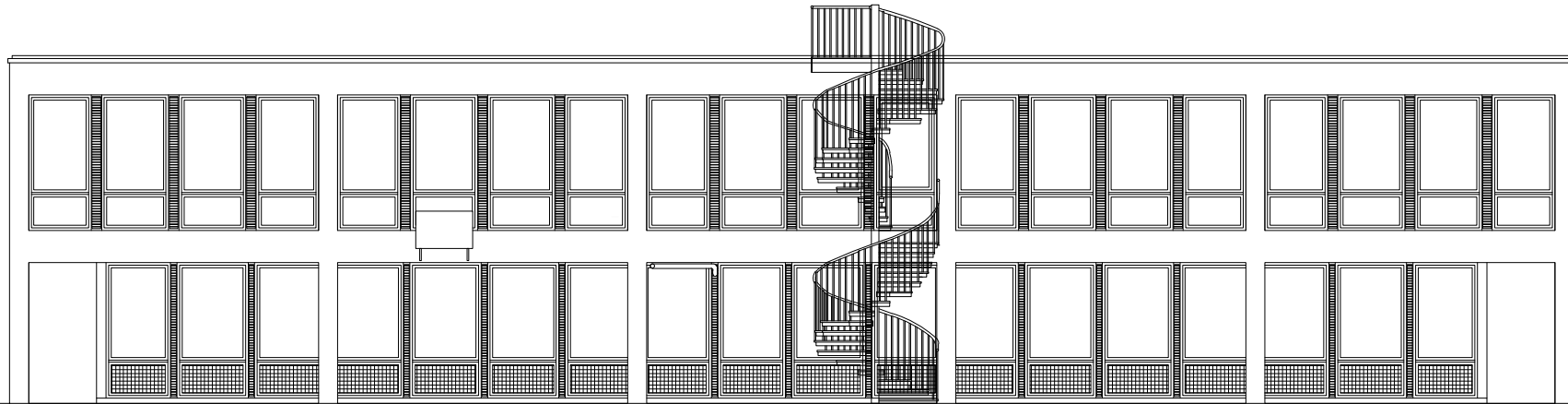

KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - JULKISIVU LUOTEeseen - EI MITTAKAAVASSA

Kellarin varastoistumisluukku. Luukku on saatu istutettua julkisivuun kohtalaisen hyvin, vaikka sininen muovieriste on jäänytkin näkyviin.

KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - JULKISIVU KOILLISEEN - EI MITTAKAAVASSA

Koillissivu

Koillisjulkisivun keskivaiheilla on teräksinen kierreporras, joka on korvannut aiemmin pilariin ja seinään kiinnitetyn paloportaana. Massiivinen teräsporras hallitsee linjakasta ja pelkistettyä julkisivua, mutta se on onneksi sijoitettu vähiten näkyvälle sivulle. Kierreporras toimii sekä toisen kerroksen varapoistumisreitinä, että vesikaton huoltoportaana. Varapoistumisreitiksi vuoksi yksi kiinteistä ikkunoista on vaihdettu avattavaan poistumistieikkunaan, jonka karmi on muita ikkunoita leveämpi. Julkisivulle on sijoitettu rakennukseen myöhemmin lisättyä talotekniikkaa, kuten lauhdutinyksikkö ja ilmanvaihtokanava.

Uusi kierreporras mahdollistaa varapoistumisen ja katon huoltamisen ilman nostolaitteita.

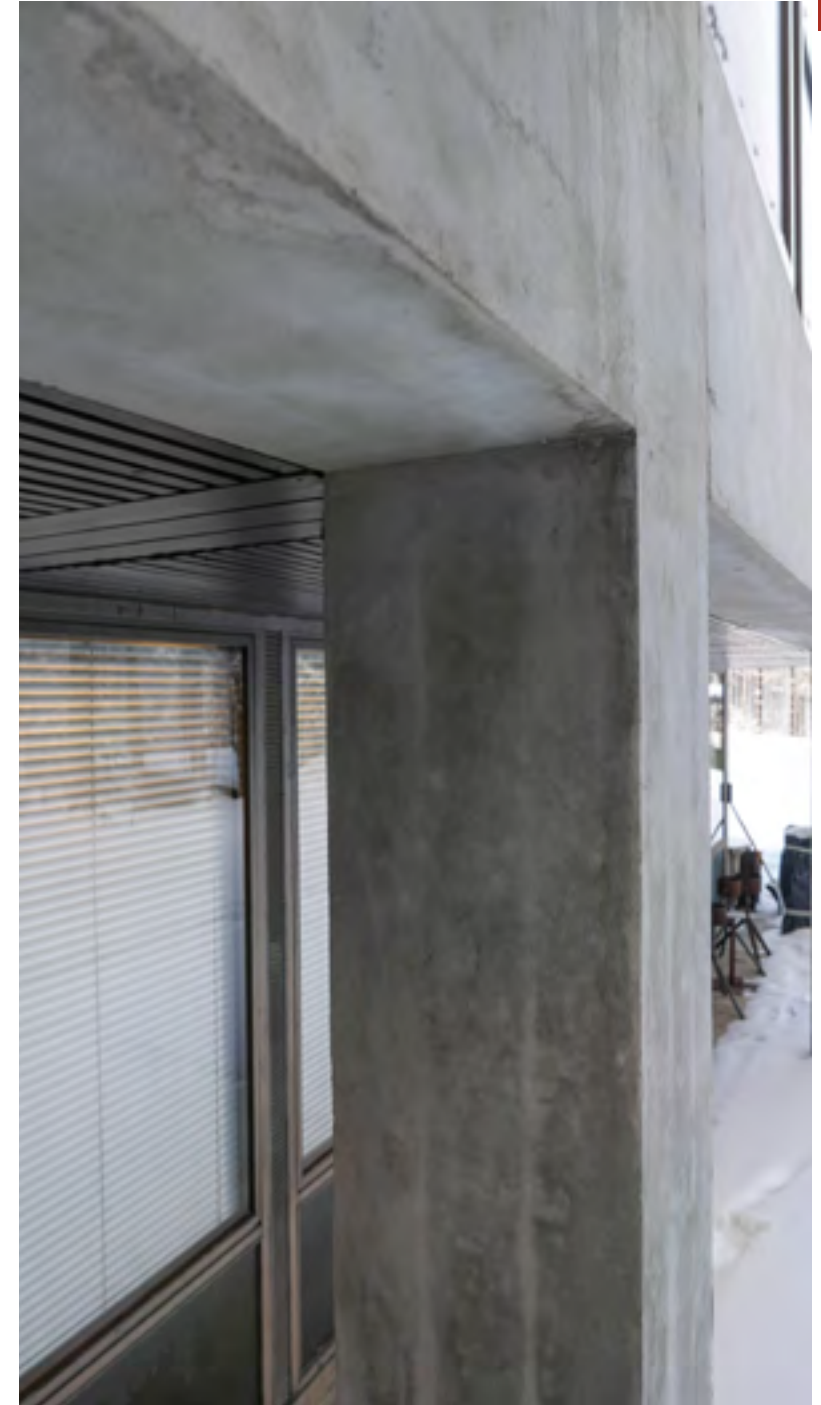
Julkisivu koilliseen.

Koillisjulkisivulle on lisätty lauhdutinyksikkö. Osassa koillissivun ikkunoista on punertavat kalvot, osassa ei.

Koillisjulkisivun slammattuja betonirakenteita.

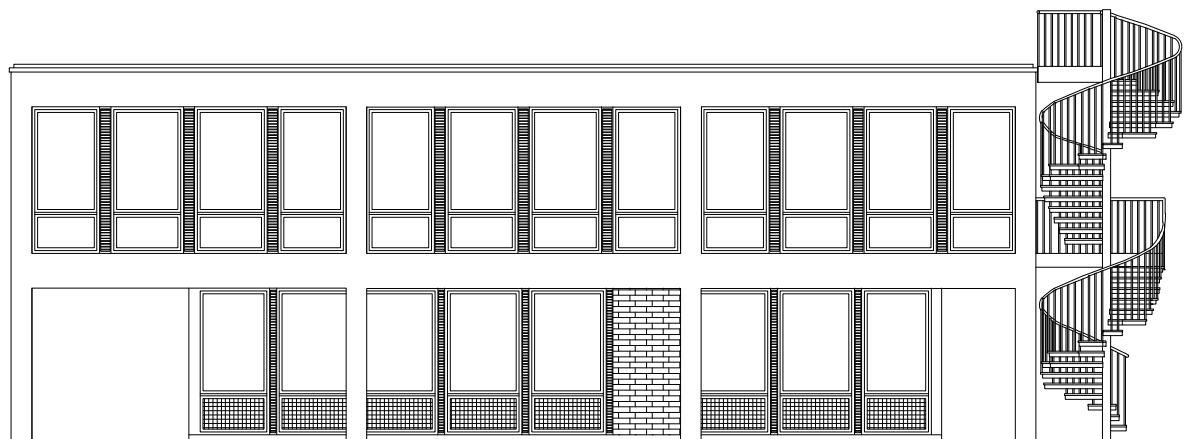
Kaakkoissivu

Kaakkoissivulle on alkuperäisen lasioven tilalle rakennettu ikkunaseinästä ulos työntyvä punatiilipintainen tuulikaappi. Tuulikaappilaaajennus ei oikein sovi kyseiselle paikalle, vaikka siinä on käytetty punatiiltä. Toisin kuin vanhoissa tiilimuurauksissa, tuulikaapin ulkopinnassa on käytetty 1/3-limitystä puolen kiven limityksen sijaan. Kyseisellä paikalla oli alun perin rakennuksen sisälle sijoitettu tuulikaappi, joka purettiin 1980-luvun muutoksissa. Pohjapiirustuksien perusteella uusi tuulikaappi olisi voitu tilaratkaisua tarkemmin suunnitteleamalla toteuttaa alkuperäistä tuulikaappia noudattavalla tavalla.

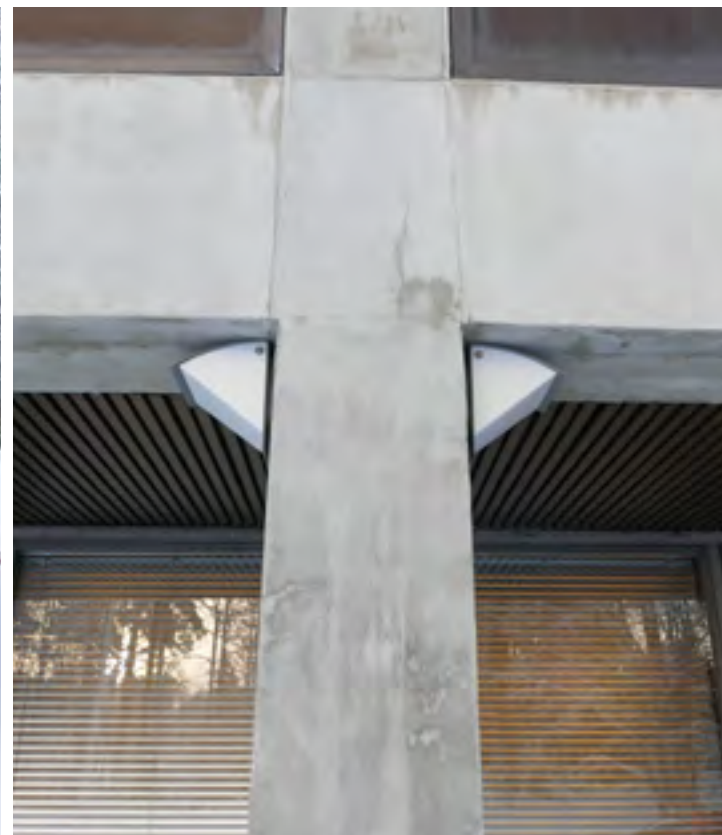
Tuulikaapin työnjälki on rakennuksen muihin tiilipintoihin verrattuna huolimaton ja tiilet on sotkettu ylivalu-neella laastilla ja laastiroiskeilla. Tuulikaapin sokkeli on

tehty kevytsoraharkolla betonin sijaan. Uusi ulko-ovi on pääoven tapaan tummanruskea yläikkunallinen lasiteräsovi ja varustettu rosteri-potkulevyllä, mutta heloitukset ja kahva ovat terästä eivätkä messinkiä.

Kaakkoisjulkisivulle sijoittuva punatiilipintainen tuulikaappi. Tuulikaappia on pyritty sovittamaan rakennuksen alkuperäiseen ilmeeseen käyttämällä sen seinäpinnoissa punatiiltä. Umpiseinäinen rakennelma tukkii kaakkoissivun pilarikäytävän.

KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - JULKISIVU KAAKKOON - EI MITTAKAAVASSA

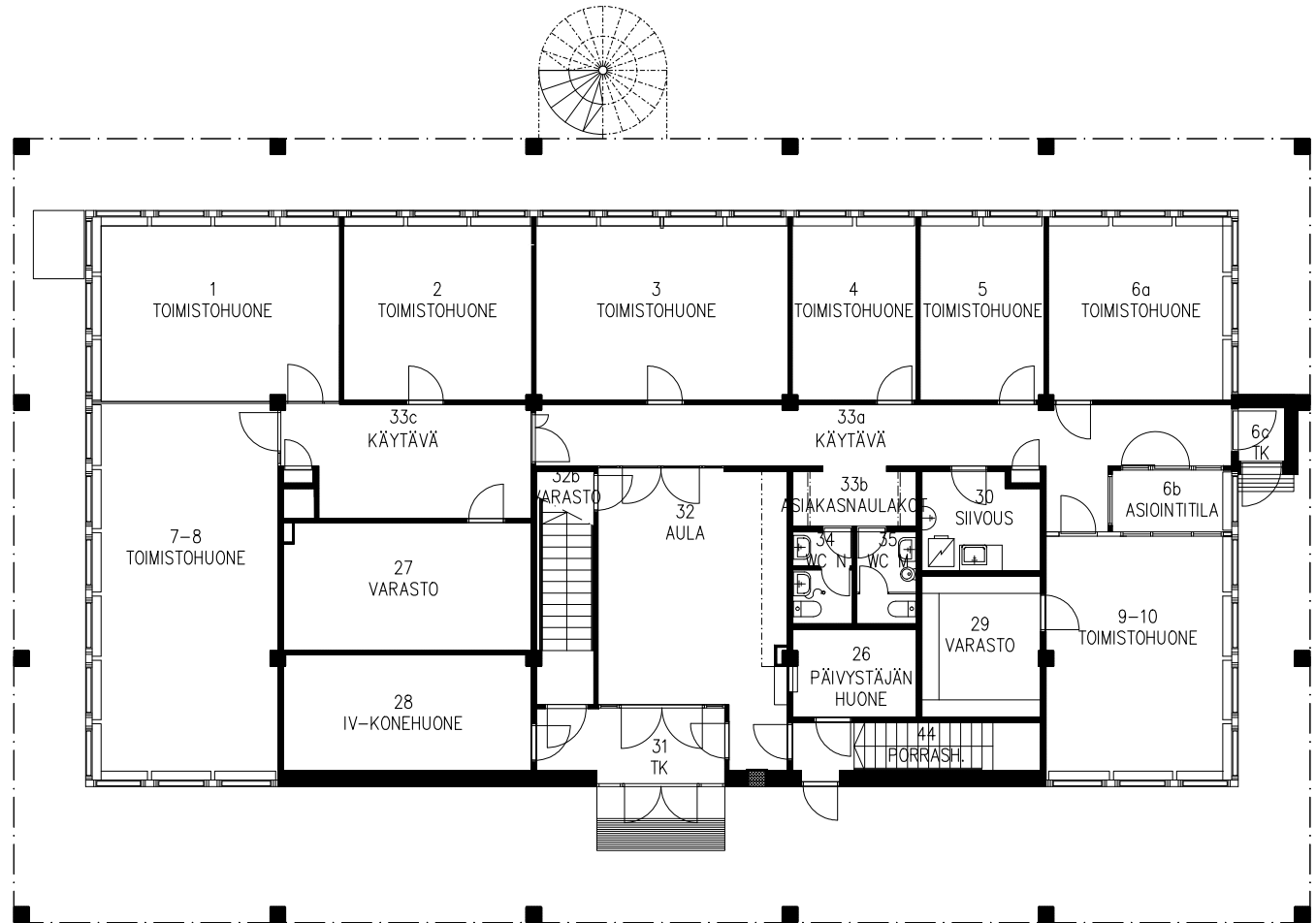
Kaakkoisjulkisivulle on lisätty tuulikaappi sisäänkäynteineen ja yhteen pilariin on lisätty valaisimet.

SISÄTILAT

Ensimmäiset dokumentoidut sisätilamuutokset toteutettiin 1980-luvulla. Suunnittelemissa rakennettiin uusi pääsisäänkäynnin tuulikaappi, ensimmäisen kerroksen siivoushuonetta laajennettiin ja kalustettiin uudelleen sekä väliseiniä ja väliovia purettiin, siirrettiin ja rakennettiin uusina. Siirretyille käytävien välioville rakennettiin uudet, kapeammat säleikölliset sivupielet ja osaa väliovista myös jatkettiin. Naisten wc-tiloihin lisättiin altaat ja bideesuihkut wc-istuimien viereen, toisen kerroksen lounaispuolen käytävälle lisättiin käytävää jakavat välivet, kattoikkunoihin lisättiin teräsrilät, neuvotteluhuoneen varasto muutettiin siivoushuoneeksi ja ilmanvaihtoa varten lisättiin kaksi pystyhormia. Muutoksia varten myös kalusteita, kylttejä ja karttalevyjä sekä ilmoitustauluja muutettiin, nekin Lapon toimiston suunnitelmien mukaan.

Vuosien 1985 ja 2008 suunnitelmien välisestä ajasta ei ollut piirustuksia tai dokumentteja saatavilla.

Rakennukseen saapuessa on jo tuulikaapista ja aulasta asti ilmeistä, että tiloihin on tehty paljon lisäyksiä ja merkittäviä muutoksia. Alun perin tehokkaat ja matalahkot tilat ovat muutoksien vuoksi jo ahtaan tuntuisia. Ilmanvaihto- ja sähkötekniikan asennuksia on tehty pinta-asenteisina laskettujen kattojen alapuolelle käytävillä ja toisen kerroksen aulassa, työ- ja neuvotteluhuoneissa laskeutut katot on kokonaan vaihdettu asennuksien edestä. Kaikkiin tiloihin rakennuksessa ei ollut pääsyä, joten niitä arvioidaan saatujen piirustusten ja viereisten tilojen pohjalta.

KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - 1. KRS - EI MITTAKAAVASSA

Ala-aula varaston ovelta kuvattuna. Luultavasti 1990-luvulla laajennettu tuulikaappi työntyy pitkälle ja pienentää aulaa. Kellariportaasta vihreän teräsoven vieressä on alkuperäinen lämpöpatteri sekä yläpuolella alkuperäiset valaisimet, joista vain yksi on toiminnassa.

Ensimmäisen kerroksen tuulikaappi, aula ja käytävä
Tuulikaapin kautta on kulku sekä lasipariovista, että lasisivuovesta aulaan, kolmannelle lasiovesta yläaulaan johdetaan portaaseen ja umpiovesta ilmanvaihdonkonehuoneeseen. Nykyiset ruskeat profiililasiovet eivät ole yhtä sirot, kuin alkuperäiset messinkipintaiset. Ennen avoin aula on kalustettu todella täyteen ja valaistus on erittäin himmeä. Alkuperäisiä pitkiä loisteputkivalaisimia on peitetty, poistettu, rikkoutunut tai muutoksissa jäänyt toiseen tilaan ja neljästä pyöreästä valaisimesta vain kaksi on toiminnassa. Yksi vanerikoteloon upotettu valaisin ei riittävästi korvaa vanhoja valaisimia. Laskettu katto ja mosaiikkibetonilattia ovat säilyneet ja osa alkuperäisestä punatiiliseinästä pilkkottaa kotelon ja kalusteiden takaa. Aulan oikeanpuoleiselle seinälle ja katon nurkkaan on lisätty vanerinen kotelo peittämään taloteknisiä asennuksia. Päivystäjän tasoa on jatkettu kotelon päälle, mutta nykyisin luukku on suljettu valkoisella levyllä. Päivystäjän

Tuulikaapissa on säilynyt ulko-oven alkuperäinen messinkipellitetty pieli ja alkuperäinen messinkilistalla toteutettu eteisistatyyennys. Rakennuksen alkuperäisiin lämpöpattereihin on vaihdettu uudet venttiilit.

Ala-aula päivästäjän luukulta kuvattuna. Valkoisella seinällä ja ovella on peitetty ennen avonainen porras sekä osa lasiovesta. Taloteknisten asennusten vuoksi tehtyyn vanerikoteloon on asennettu uusi valaisin. Vähäisen valon, pienentyneen tilan, kotelon ja kalusteiden vuoksi aula on erittäin hämärä ja ahdas.

luukun vieressä on kellariin johtava alkuperäinen vihreä teräsovi. Oikealla sivulla on edelleen jäljellä oletettavasti alkuperäistä vaaleanruskeaa ilmoitustaulua. Aulan vasemmalla sivulla, ennen avoimena yläaulaan ollut porras on koteloitu valkoisella kipsilevyseinällä ja portaalla on umpioven takana varasto- tai kopiotila. Valkoinen seinä ja tuulikaappi on todennäköisesti tehty 1990-luvulla, sillä ne esiintyvät Suunnittelutoimisto Määttä Oy:n piirustuksissa ilman rakennemerkintöjä.

Levyllä peitetty päivästäjän luukku. Jatkettu taso jäljittelee kivitasa. Kellarin ovelle on lisätty valkoinen, seinäkiinnitteinen ovenpysäytin, jotta se ei osu vanerikoteloon.

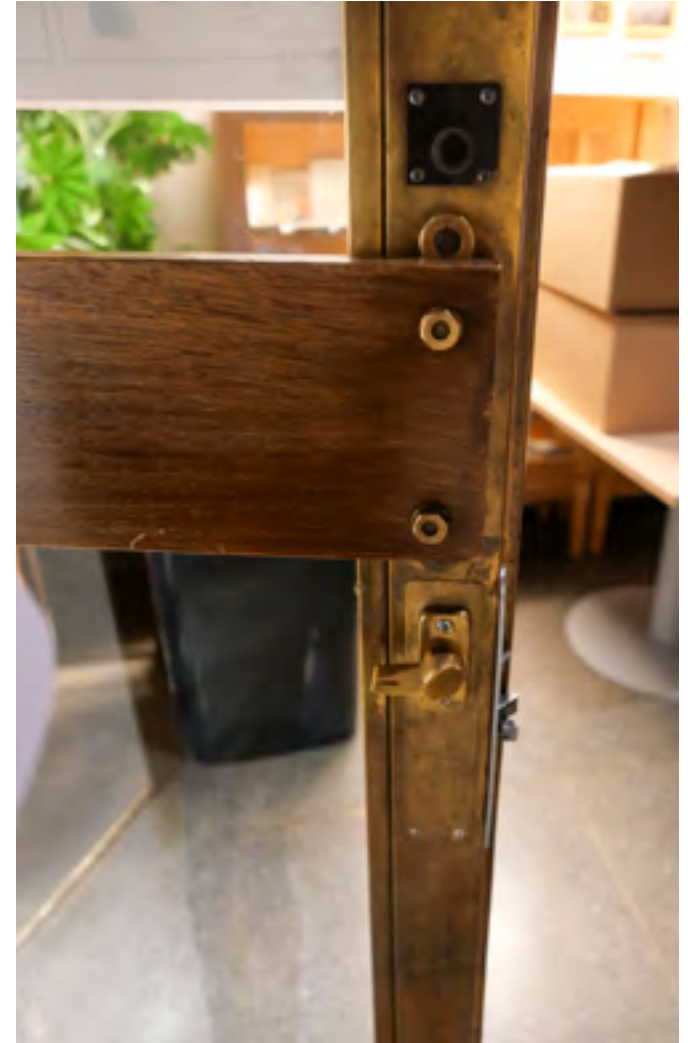
Aulan eleganteista alkuperäisistä messinkipintaisista ja puisilla vetimillä varustetuista sisäovista kuljetaan toimistohuoneisiin ja -tiloihin johtavalle käytävälle. Käytävän lattia ja aulan puoleiset seinät, sekä osa lasketusta katon on alkuperäistä. Laskettuja rimakattoja on purettu ja korvattu vanerilla, erityisesti käytävän päässä. Katossa kulkee pääosin teräspintaisia ilmanvaihtokanavia, jotka peittävät katon lisäksi vanhat valaisimet, joten uusia valaisimia on jouduttu asentamaan kanavien alapuolelle. Melko alas sijoittuvien teknisten asennuksien vuoksi tila tuntuu matalalta ja hieman ahdistavalta. Toimistohuoneiden puoleiset uudet seinät on pinnoitettu lasikuitutapetilla ja uudet väliovet ovat sekä matalampia, että tummempia kuin vanhat ovet.

Aulan ja käytävän erottava, arvokkaan näköinen messinkipinnoitettu lasipariovi.

Parioven yläreuna ja rimakattoa. Oven sivupielet on viimeistelty messinkipellillä. Matalalle asennettu ilmanvaihtokanava näkyy oven läpi aulaan.

Messinkipinnoitetun lasiparioven työntölevy ja heloitus.

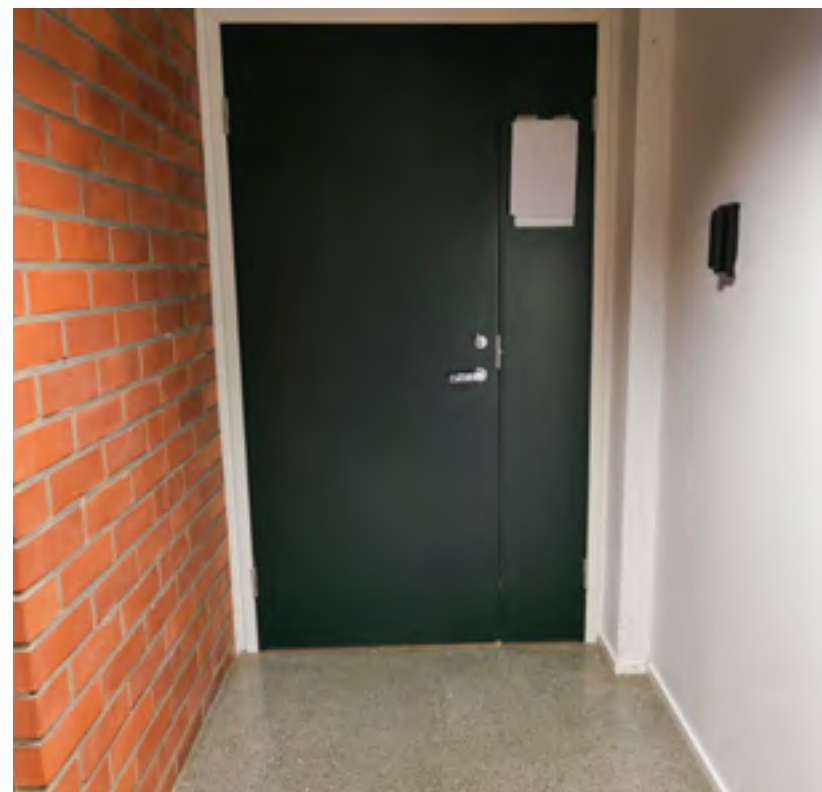
Mosaiikkibetonilattiaa sekä aulan ja käytävän välisen messinkipinnoitetun lasiparioven alareuna. Paikallavalettu mosaiikkibetonilattia jaettiin suorakaiteen muotoisiin laattoihin messinkilistoilla.

Ensimmäisen kerroksen käytävä kuvattuna vaatenaulakotilan kohdalta. Rakennuksen uudet IV-kanavat on johdettu käytävällä rimakaton alapuolella. Kanavat ovat peittäneet alkuperäiset loisteputkivalaisimet, joten kanavien alapuolelle on lisätty uudet valaisimet.

Käytävällä 33a rimakattoa on korvattu vanerilla.

Käytävällä 33a kaikki väliovet on vaihdettu ja kevyet väliseinät pinnoitettu lasikuitutapetilla.

Ensimmäisen kerroksen vaatenaulakko- ja wc-tilat Käytävän yhteydessä sijaitseva vaatenaulakkotila on lattia lukuun ottamatta alkuperäinen. Uusi lattiapinta on mosaiikkibetonilaattaa, joka jatkuu myös korjattujen wc-tilojen lattiaksi. Tila ei ilmeisesti enää ole käytössä vaatesäilytyksessä, sillä se on täytetty kierrätysastioilla. Wc-tilojen erikoiset, kapeat ja koko tilan korkuiset ovet ovat edelleen paikoillaan ja säilyneet alkuperäisinä. Miesten wc:ssä myös wc-tila on säilynyt ovineen. Naisten wc:ssä itse wc-tilaa on laajennettu, jotta tilaan on saatu allas ja bideesuihku. Muutoksessa ovi on vaihdettu. Kaikkien wc-tilojen vesikalusteet on vaihdettu ajanmukaisempiin.

Wc-tilojen kapeat ja korkeat ovet. Ovien vetimet ja helat ovat messinkiä.

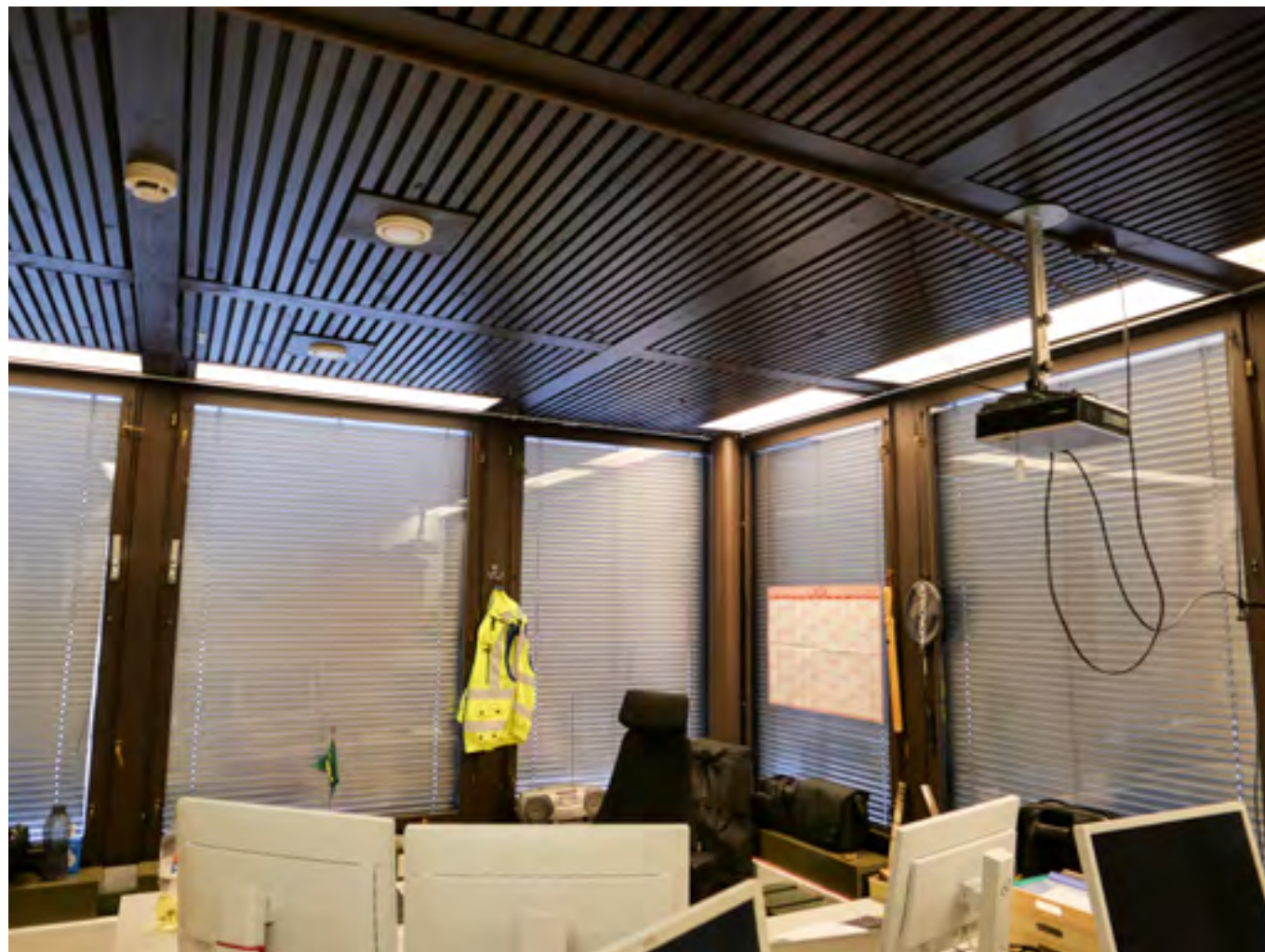

Vaatenaulakkotilassa on edelleen alkuperäiset naulakot.

Wc-tilojen vesikalusteet on vaihdettu ajanmukaisiin.

Ensimmäisen kerroksen toimistohuoneet, asiointitila ja sivusisääntäytymisen tuulikaappi

Ensimmäisessä kerroksessa toimistohuoneiden lasketut katon, lattiat ja valaisimet ovat pääsääntöisesti säilyneet alkuperäisinä. Kattoihin on tehty uusien ilmaventtiilien asennuksia ja vanhojen poistamista vaneripalojen avulla. Rakennuksen sisätilojen muunneltavuus on mahdollistanut sen, että väliseiniä on pystytty siirtämään ja rakentamaan säilyttäen alkuperäiset sisäpinnat. Ikkunapenkit on muutettu ajan vaatimuksia vastaaviksi maltilla ja huolellisesti vanhaa säilyttäen. Penkkien etulevyjä on lyhennetty ja sähköasennuskourut asennettu lyhennettyjen levyjen paikalle. Osassa tiloista ilmanvaihdon pääte-laitteet ja kanavat ovat näkyvillä katon alapuolella.

Alkuperäiseen laskettuun rimakattoon on lisätty tai vaihdettu vaneripaloilla sovitettua valkoista ilmaventtiiliä. Huoneen lattia on pinnoitettu uudella muovimatolla.

Toimistohuoneen 6a ilmanvaihtopäätelaitteet.

Toimistohuoneen 1 oven alareuna. 1980-luvun muutoksissa ovia jatkettiin kuvan tavalla messinkipinnoituilla puulistoilla. Ratkaisu noudattaa sisätilojen alkuperäistä ilmettä.

Kuva toimistohuone 5:stä. Osassa uudemmissa väliseinistä on käytetty lasikuitutapettia, osassa ilmoitustaulupohjaa.

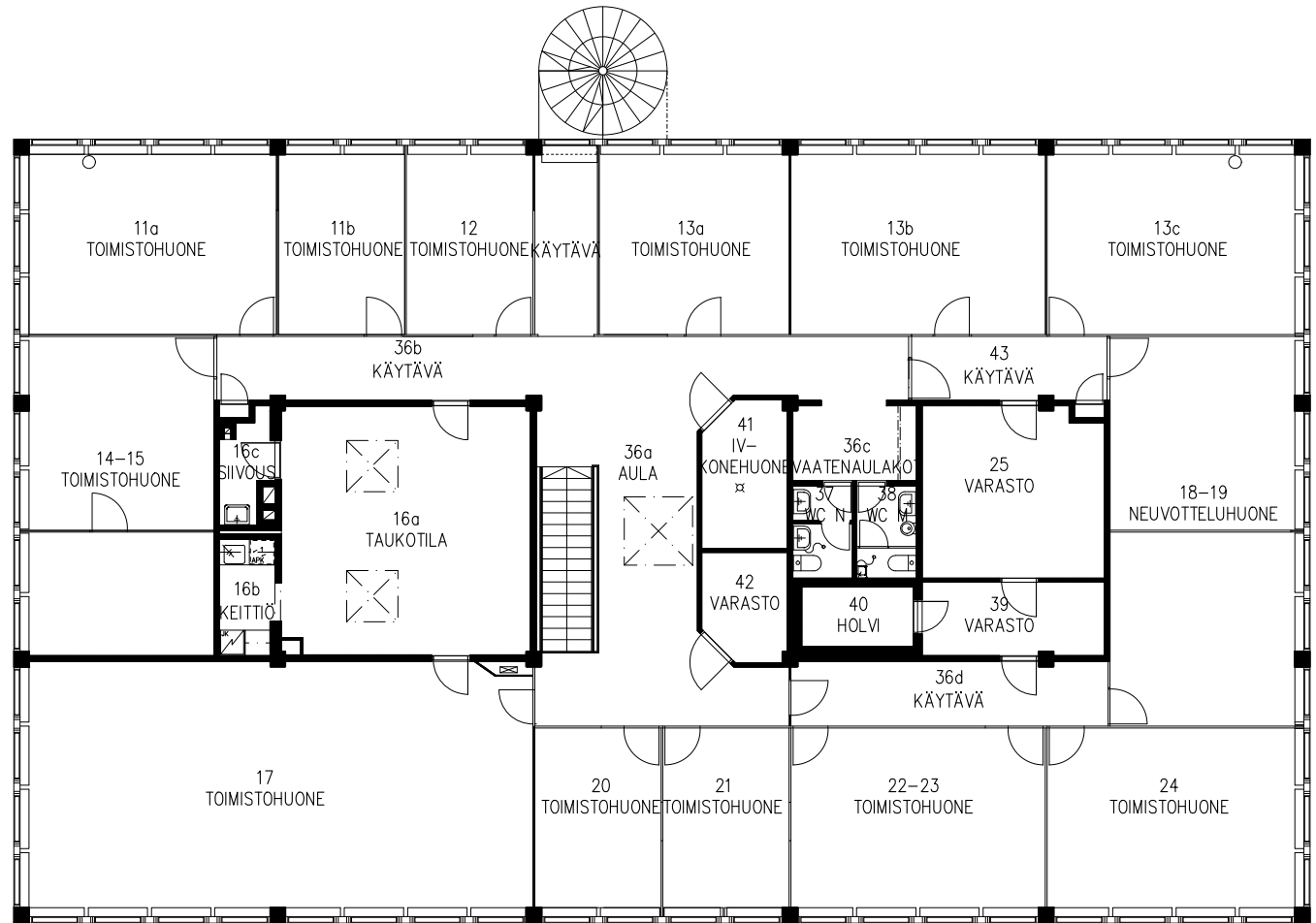
Toimistohuoneiden 6 ja 9–10 lattiapintaa. Suurimmassa osassa tiloja on säilynyt alkuperäinen muovilaattalattia.

Toimistohuoneiden välissä, rakennuksen kaakkoispäässä on sisäikkunallinen asiointitila, joka on nykyisin varastokäytössä. Käytävän päässä on asiointitilaa palveleva sivusisäänkäynti ja sen tuulikaappi. Asiointitila ja tuulikaappi on luultavasti rakennettu 2000-luvulla, sillä ne esiintyvät Suunnittelutoimisto Määttä Oy:n piirustuksissa uusilla seinärakenteilla ja ovilla merkittyinä.

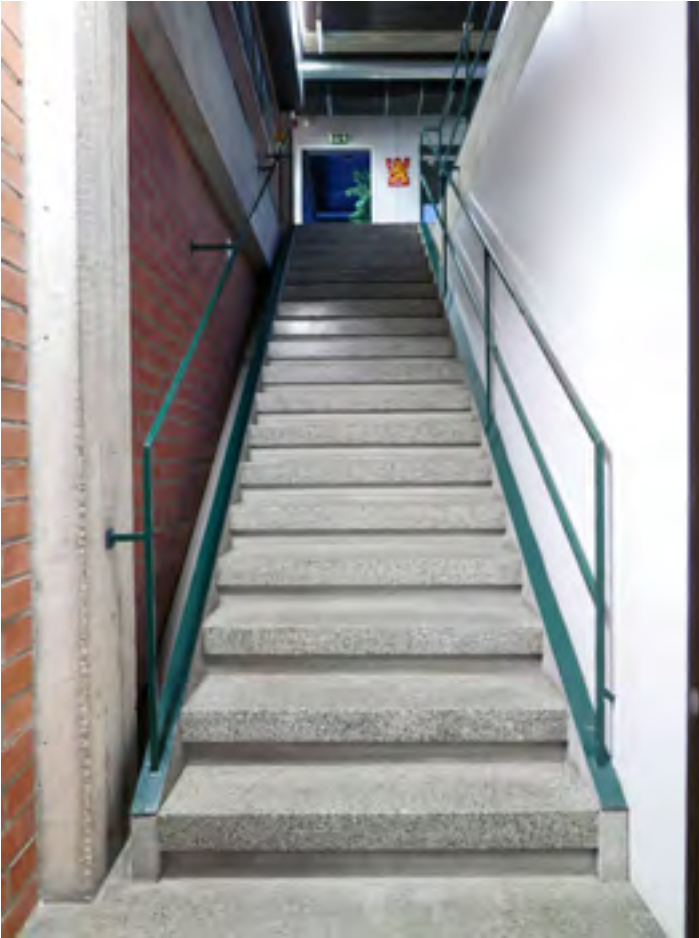

Toisen kerroksen aula ja käytävät

Toiseen kerrokseen kuljetaan pelkästään tuulikaapin kautta. Yläaulaan nousevat portaat kaiteineen ovat säilyneet alkuperäisenä, mutta ennen avoin porras on kotoitettu avoimelta sivultaan valkoisella seinällä. Hyvin hämärässä yläaulassa on paljon alkuperäistä kuten mosaiikkibetonilattia, lasketut rimakatot, punatiiliseinät, porraskaiteet ja osa työhuoneiden ovista ja ovipielistä. Kattoikkuna tuo tilaan hieman tarvittavaa valoa, mutta uusien tilaratkaisujen ja kalusteiden vuoksi aulaa valaisee vain yksi ehjä valaisin. Yläaulaan on ala-aulan tapaan rakennettu lisätiloja ja tekniikkaa, jotka muuttavat hämärän tilan ahtaaksi. Puolet aulasta on otettu muuhun käyttöön rakentamalla valkoseinäinen uloke tilan punatiiliseinäinosan eteen. Toinen puoli uudesta osasta on ilmanvaihtokonehuoneena ja toinen varastona. Aula toimii laitteiden ja kalusteiden perusteella kopiointitilana. Käytävillä uuden ilmanvaihtojärjestelmän asennuksia on tehty asennuksen helppouden ehdolla laskettujen kattojen alapuolelle. Toimistohuoneiden säilyneiden, alkuperäisten korkeiden ovien yläosat on ilman mitään ilmeistä syytä peitetty käytävän puolelta vanerilla. Vanerin vuoksi ovet näyttävät käytävältä katsottuna 2,1 m korkeilta vakio-ovilta. Ovet ovat alkuperäisiä, mutta niitä on 1980-luvulla jatkettu alaosa messinkipintaisella puulistalla. Ovien yhteydessä on säilynyt alkuperäisiä sähköasennuksia kuten varattu-valoja sekä alkuperäisiä, rihlatulla lasilla toteutettuja sivupieliä. Sivupieliä on myös muokattu lisäämällä niihin 1980-luvulla ääniloukkulaatikot.

KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - NYKYTILANNE - 2. KRS - EI MITTAKAAVASSA

Yläaulaan nousevat portaat on koteloitu avoimelta sivultaan valkoisella seinällä.

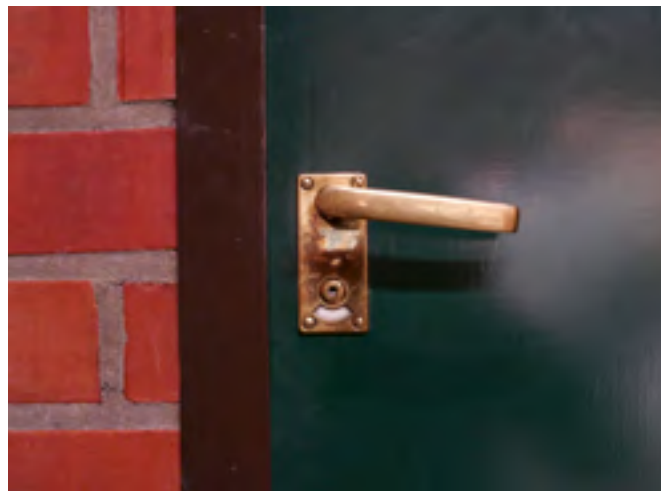
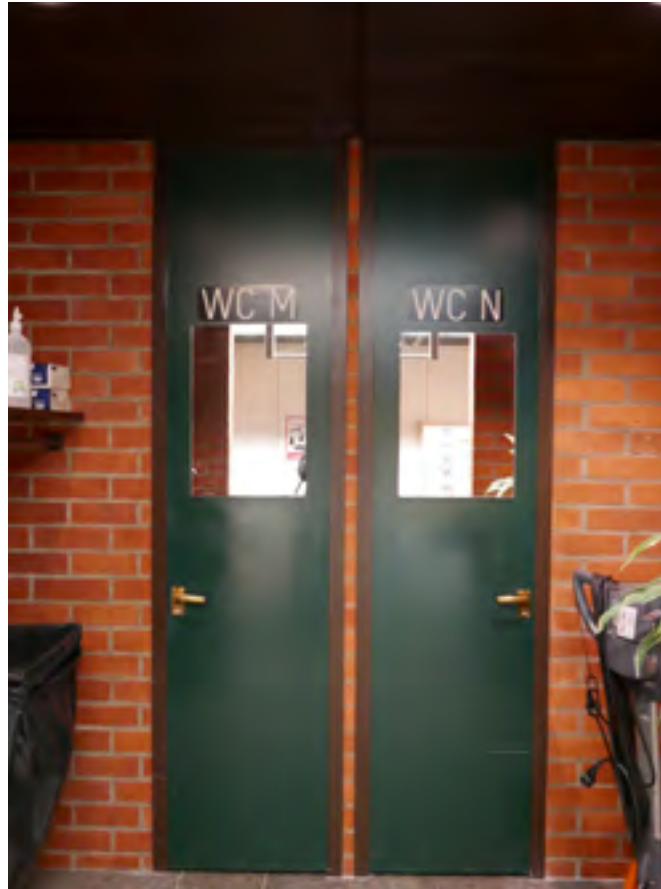

Toisen kerroksen aulatilasan on rakennettu ilmastointikonehuone ja varasto. Lisähuoneet on rajattu aulasta valkoiseksi maalatulla seinällä (yläkuvassa). Alun perin aulan seinät olivat kaikkialta punatiilisiä.

Toisen kerroksen vaatenaulakko- ja wc-tilat

Toisen käytävän yhteydessä sijaitseva vaatenaulakkotila on lattiaa ja toiselta puolelta poistettua naulakkoa lukuun ottamatta alkuperäinen. Uusi lattiapinta on ensimmäisen kerroksen tapaan mosaiikkibetonilaattaa, joka jatkuu myös korjattujen wc-tilojen lattiaksi. Wc-tilojen erikoiset, kapeat ja koko tilan korkuiset ovet ovat edelleen paikoillaan ja säilyneet alkuperäisinä. Wc-tiloissa muutokset ovat samanlaiset kuin ensimmäisessä kerroksessa.

Toisen kerroksen toimisto- ja neuvotteluhuoneet, taukotila ja aputilat

Pääosassa huoneista niiden perusluonne on säilynyt hyvin, sillä niiden käyttötarkoitus ei ole muuttunut. Kaikki alkuperäiset korkeat ovet ovat säilyneet joko alkuperäisellä paikallaan tai siirrettynä uudelle paikalle. Joidenkin ovien vieressä on säilynyt myös ääniloukkulaatikoilla muokattuja alkuperäisiä lasisia sivupieliä.

Pohjoiskulmaan sijoittuvissa toimistohuoneissa 11a ja 11b, neuvottelutilassa ja taukotilassa tilapintoja on muutettu muita tiloja enemmän. Tiloissa lasketut rimakatot on korvattu valkoisella levykatolla ja valaisimet uusittu samalla. Toimisto- ja neuvotteluhuoneessa myös lattiat on pinnoitettu uudestaan harmaalla muovimatolla. Taukotilassa paljeovi, toinen käytävälle johtava ovi ja nykyisen siivoustilan ovi ovat säilyneet, vaikka siivoustilan ovi onkin maalattu valkoiseksi.

Toimistohuoneiden ovien lasisivupieliin lisätty ääniloukku.

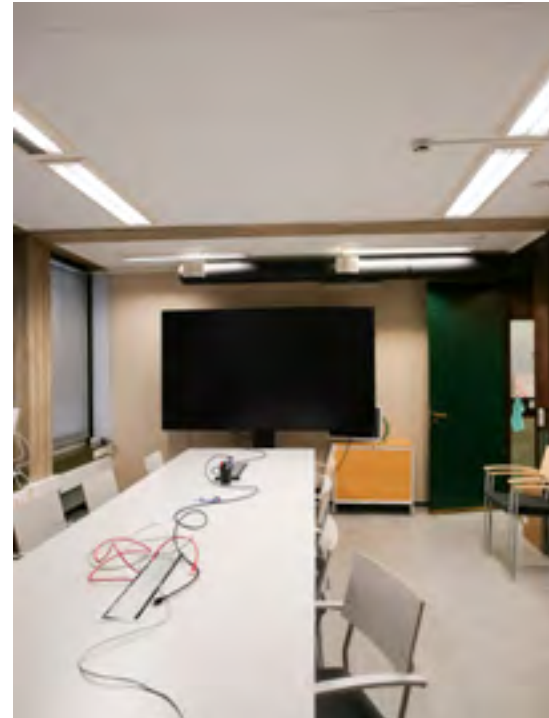
Alkuperäiset korkeat ovet on säilytetty yksityiskohtineen.

Alkuperäinen lasisivupieli ja toimistohuoneen ovi. Sivupieltä on muokattu ääniloukulla ja ovea jatkettu alareunasta 1980-luvulla. Oviaukon yläreunaan on lisätty vanerilevy.

Arkkitehtitoimisto Arto Mattila Oy

Osassa toisen kerroksen huoneita alkuperäiset katot on korvattu valkoisella levykatolla.

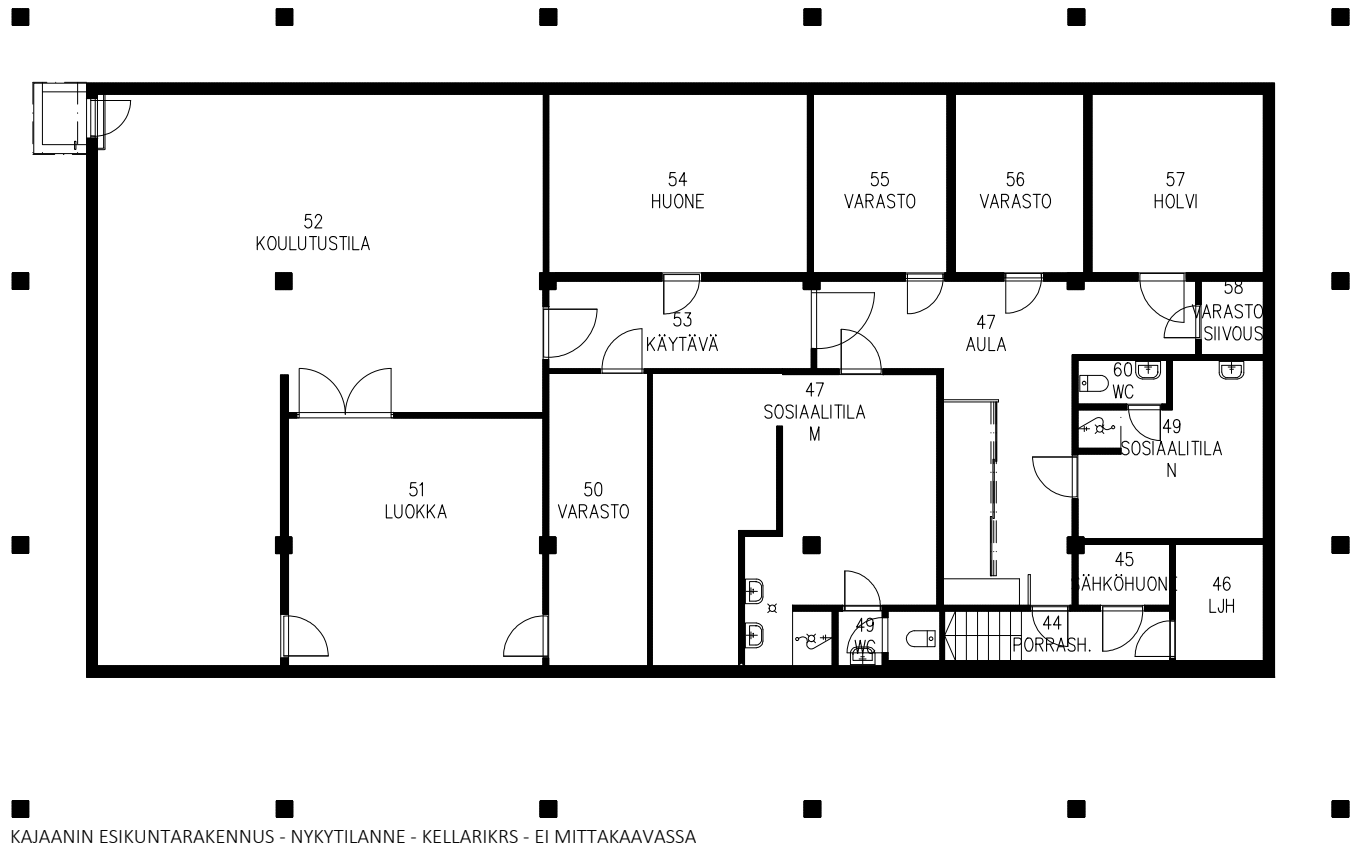
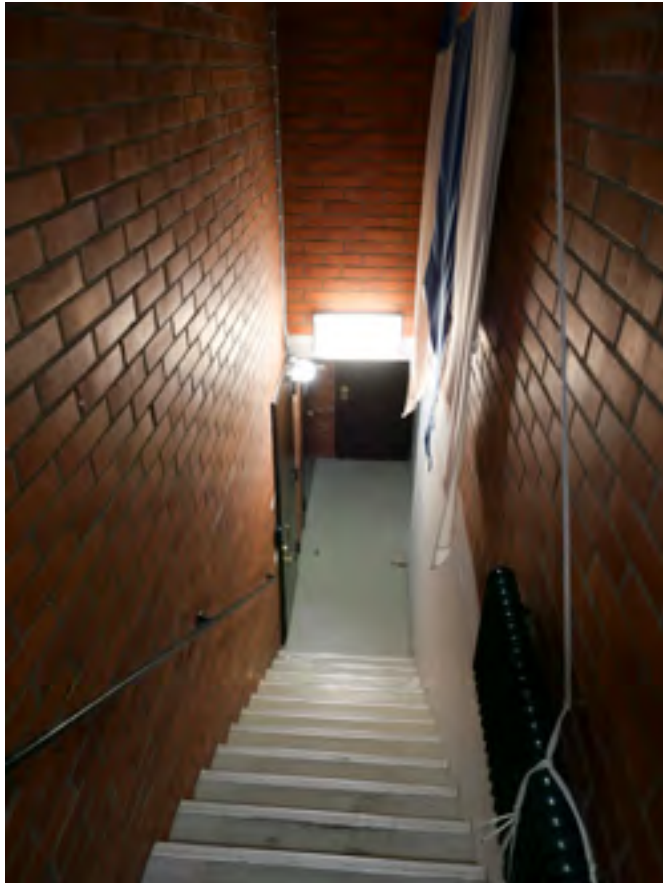

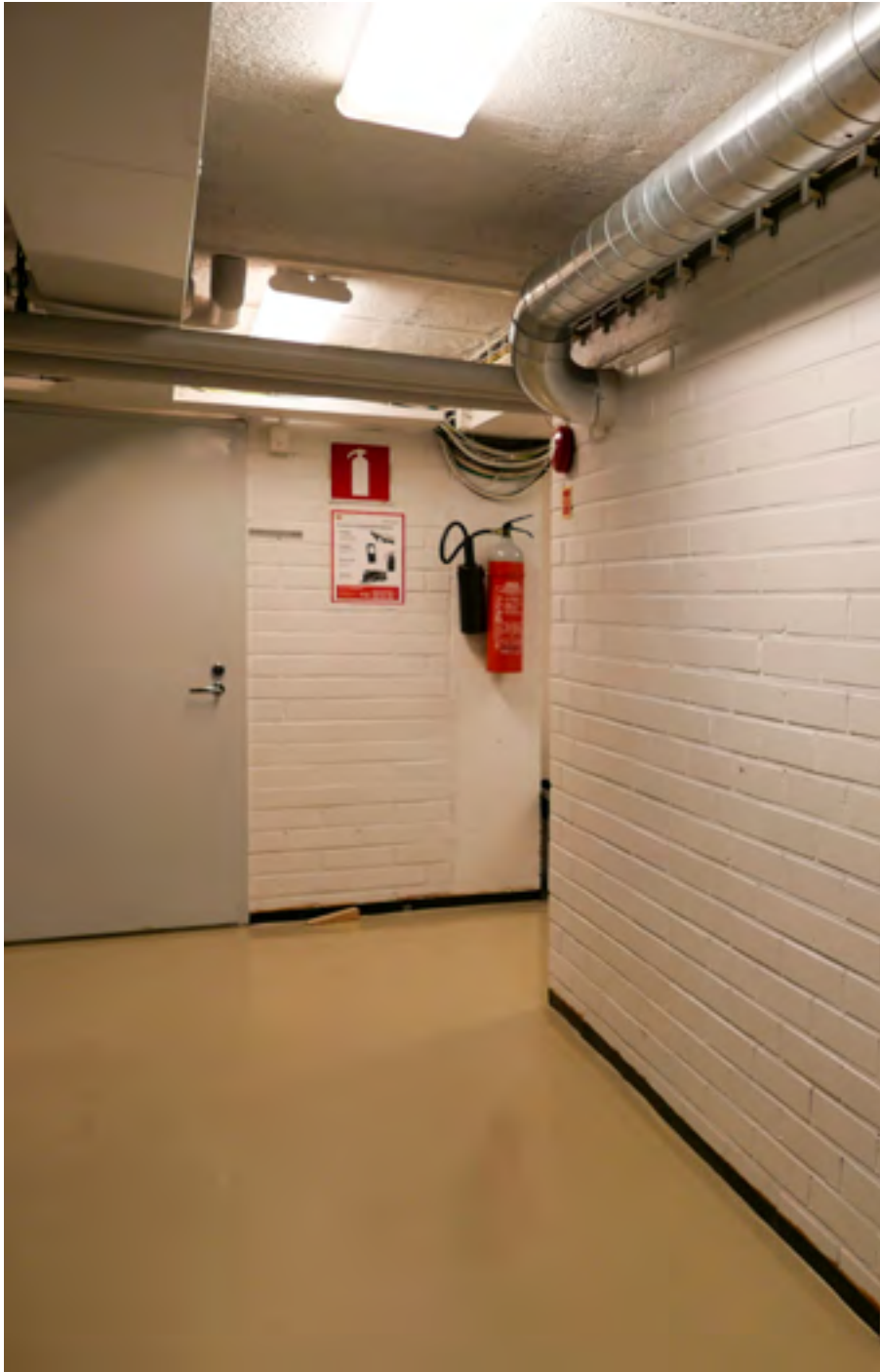
Rakennushistoriaselvitys

Esikuntarakennus, Säkylä ja Kajaani

Kellarikerros

Kellarikerrokseen kuljetaan ala-aulan nurkassa sijaitsevasta vihreästä teräsovesta. Oven takana on porrastasanne, josta on kulku vanhaan päiväystäjän tilaan sekä ulos. Betoniporras on maalattu vaaleanharmaalla ja tilan seinät ovat ulkoseinän maanpäällisiltä osilta ja väliseiniltä punatiiltä, ulkoseinän maanalaisilta osilta harmaaksi maalattua lautamuottikuvioitua betonia. Kellarissa on eri vaiheissa lisättyjä kalkkihiekkatiili- ja kipsilevyseinillä rajattuja varasto-, koulutus- ja sosiaalitiloja.

Kellarissa on eri vaiheessa lisättyjä kalkkihiekkatiili- sekä kipsilevyseinillä rajattuja varasto-, koulutus- ja sosiaalitiloja.

ESIKUNTARAKENNUS OSANA KESKUSRAKENNUSTEN RYHMÄÄ

ASEMAKAAVALLINEN SIJANTI

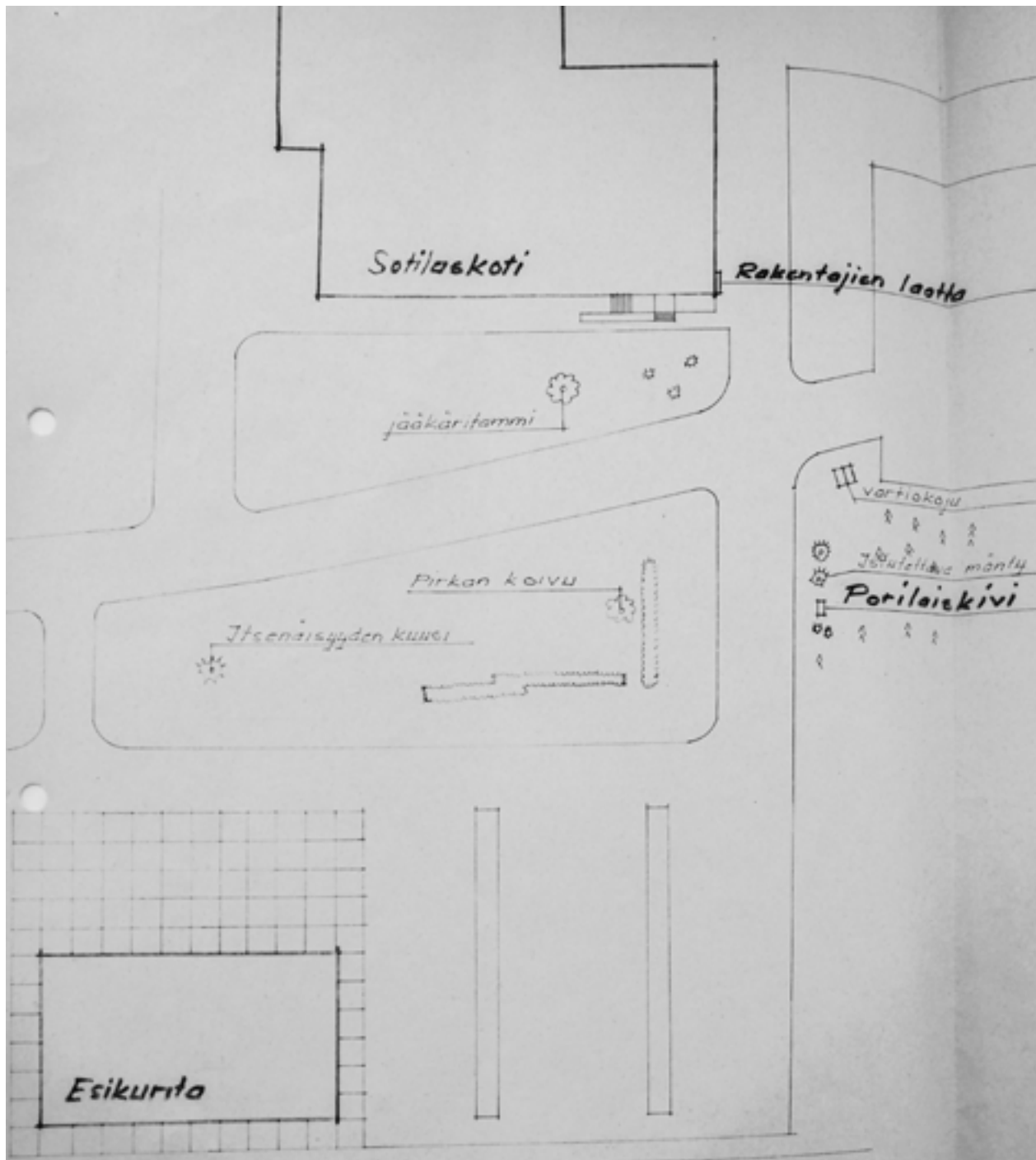
Esikuntarakennus kuuluu varuskunnan keskusrakennusten ryhmään. Tässä luvussa vertaillaan esikuntarakennusta muihin keskusrakennuksiin asemakaavallisesti ja arkkitehtonisesti. Vertailua tehdään hieman myös Vekaranjärven varuskuntaan, koska siitä voidaan löytää ajallinen, asemakaavallinen ja arkkitehtoninen yhteys Säkylän ja Kajaanin varuskuntiin. Lappo suunnitteli näitä kolmea varuskuntakeskusta samaan aikaan ja niiden perusratkaisujen on katsottu noudattelevan samaa kaavaa. Monissa lähteissä Osmo Lappo mainitaan Säkylän, Kajaanin ja Vekaranjärven varuskuntien osalta keskusrakennusten suunnittelijana ja tämän voi helposti ajatella tarkoittavan vain rakennusryhmää, joka on sijoitettu yhteisen aukion ympärille eli sotilaskoti, ruokala ja urheilutalo (Vekaranjärvellä myös elokuvaluokkarakennus). Käyttötarkoituksensa vuoksi esikuntarakennus kuitenkin kaipaakin ympärilleen yksityisyyttä ja eri varuskunnissa Lappo on ratkaissut asian eri tavoin. Esimerkiksi Vekaranjärven kohdalla esikunta-kerhorakennuksen on katsottu olevan asemakaavallisesti osa keskusrakennuksia, mutta visuaalisesti erillään. Ympäröivä puusto ja vieressä kulkeva tie erottavat sen omaan rauhaansa.²⁴

Säkylän osalta tilannetta voidaan luonnehtia samalla tavalla. Esikuntarakennus sijoittuu asemakaavallisesti osaksi keskusrakennuksia, mutta näköyhteyttä keskusaukiolta esikuntarakennukselle ei ole. Esikunnan ja keskusaukion rakennusten välillä kulkee Porilaistie. Rakennuksen pääjulkisivu avautuu pohjoiseen nurmikkoalueen ja Porilaistien suuntaan. Esikuntarakennuksen pohjoispuolella on nurmikkoalue. Nurmikkoalueelle on vuosikymmenten varrella istutettu erialaisia muistopuita. Lisäksi nurmikkoalueella on Rumpalit -veistoksen toisinto. Kun Porin prikaati siirtyi pois Turusta, Turun

Säkylän esikuntarakennus (merkitty punaisella ympyrällä) on asemakaavallisesti osana keskusrakennuksia (merkitty keltaisella ympyrällä). MML.

²⁴ Standertskjöld 2011, 56; Manninen 2023, 12.

entiselle kasarmin puistoalueelle sijoitettiin kuvanveistöjä Niilo Savian muotoileva veistos kahdesta rumpua soittavasta rumpalista. Patsas paljastettiin Turussa vuonna 1966. Kun prikaatin siirron alkamisesta tuli 25 täyteen vuonna 1988, päätettiin sijoittaa jäljennös Turun veistoksesta Huovinrinteen alueelle ja se sijoitettiin päätien varrallle esikuntarakennuksen edustalle. Kolmas toisinto kyseisestä veistoksesta sijoitettiin seututie 204:n kierto-
liittyyään lähelle Säkylän keskustaa vuonna 2013.²⁵

25

Saarin, 14.5.2024.

Säkylän Huovinrinteellä esikuntarakennuksen ja sotilaskodin välissä olevalle nurmikkoalueelle on istutettu erilaisia muistopuita. Alueelle pystytettiin myös Rumpalit-veistos vuonna 1988. KA, Mikkeli.

Kajaanin varuskunnassa esikuntarakennus on asemakaavallisesti erillään. Esikunta on sijoitettu varuskunta-alueen pohjoisosaan lähelle pääporttia pienen kummun laelle keskelle metsikköä. Yhteys keskusrakennuksiin on selvästi pitempi niin asemakaavallisesti kuin visuaalises-
tikin verrattuna Säskylään tai Vekaranjärveen.

Kajaanin esikuntarakennus (merkitty punaisella ympyrällä) on asemakaavallisesti erillään muista varuskunnan rakennuksista. Keskusrakennukset merkitty keltaisella ympyrällä. MML.

ARKKITEHTONINEN YHTEYS KESKUSRAKENNUKSIIN

Arkkitehtonisesti Säkylän ja Kajaanin esikuntarakennukset eroavat keskusaukion ympärille sijoitetuista keskusrakennuksista. Keskusrakennuksissa julkisivun hallitsevin elementti on tiili, Säkylässä kalkkihiekkatiili ja Kajaaninssa punatiili. Esikuntarakennuksessa julkisivua hallitsevat toisen kerroksen ikkunakentät ja betonirakenteet. Esikuntarakennuksen julkisivuissa on käytetty alun perin tiilipintaa vain ensimmäisen kerroksen sisäänvedetyllä pääjulkisivulla, jolloin tiilipinta jää helposti toisen kerroksen varjoon, ja julkisivussa korostuu betonirakenteet ja toisen kerroksen ikkunanauha. Keskusalueen rakennuksiin verrattuna esikuntarakennus on myös huomattavan matala.

Arkkitehtonisesti esikuntarakennuksen voidaan katsoa lähestyvän Vekaranjärven betonikonstruktivismisia rakennuksia, joiden julkisivuissa ei ole käytetty tiiliä lainkaan. Kajaanissa tosin tämä ominaisuus on menetetty, koska julkisivujen betonilautamuotin jäljet on sittemmin peitetty laastilla.

Kajaanin Hoikankankaan varuskunnan keskusrakennukset. Sotamuseo / Puolustusvoimat.

Säkylän Huovinrinteen varuskunnan keskusrakennukset. Sotamuseo / Puolustusvoimat.

Lapon suunnittelema Vekaranjärven elokuvarakennus vuonna 2005. Käyttötarkoitukseltaan hyvin erilaisen rakennuksen arkkitehtuuri on hyvin samanlaista Lapon esikuntarakennusten kanssa. Museovirasto, rakennushistorian kuvakokoelma, Hanna Tiira.

Säkylän Huovrinteen varuskunnan esikuntarakennus. Yhteistä Vekaranjärven varuskuntaan rakennetun elokuvarakennuksen kanssa esikuntarakennuksessa on rakennuksen hahmo, arkkitehtuurin pystysuuntaiset linjat ja selkeälinjaiset piirteet.

ESIKUNTARAKENNUSTEN SÄILYNEISYYDEN VERTAILU

Arkkitehti Osmo Lappo suunnitteli esikuntarakennuksen Kajaanin Hoikankankaan varuskuntaan. Rakennus päätettiin toteuttaa myös Säskylän Huovinrinteen varuskuntaan. Säskylän esikuntarakennus valmistui ensin, vuonna 1966, ja Lapolla oli mahdollisuus tehdä joitain parannuksia Kajaanin esikuntarakennukseen, joka valmistui 1969. Puolustusministeriön rakennusosasto päätti vaihtaa alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen kalkkihiekkatiili punatiilen tilalle Säskylän esikuntarakennuksessa. Kajaanin esikunta toteutettiin Osmo Lapon vision mukaisesti punatiilestä. Esikuntarakennuksista Säskylän rakennus on säilytetty Kajaania paremmin. Merkittävin muutos ja menetys on Kajaanin julkisivujen ylitasoitettu lautamuottipinta, joka ei enää ole palautettavissa. Säskylässä lautamuottikuvioidun pinnan korjaukset on tehty paikkakorjauksina. Kajaanin betonipintojen tasoituksen syynä on saattanut olla pinnan huono kunto ja ratkaisun helppous. Arkkitehtonisesti ja rakennushistoriallisesti tärkeät strukturoidut ja kuvioidut betonipinnat ovat haastavia korjata ja betonipintojen tasoittaminen on ratkaisuna helppo ja halpa verrattuna betonipintaa mahdollisimman paljon säilyttäviin paikkakorjauksiin. Pintastruktuurin lisäksi 1960- ja 1970-lukujen betoni, raudoitukset ja betonitekniikka olivat usein puutteellisia tai rakenteet huolimattomasti toteutettuja, minkä vuoksi pinta vaurioituu helpommin ja nopeammin. Säskylässä muutoksia on tehty pääsääntöisesti maltilla, alkuperäistä arkkitehtuuria kunnioittaen ja mukaillen. Säskylässä hyvin säilytettyjä julkisivuja on muutettu rakennuksen arkkitehtuurin symmetriasta ja selkeydestä poiketen ilmanvaihdon metallisäleikkökotelolla ja pikkuikkunalla sekä nykyaikaisella pihalaatoituksella. Säskylässä sisätilojen arkkitehtuurin idea ja olemus on säilynyt erinomaisesti pienistä pintakorjauksista ja maalaamisesta huolimatta. Kajaanissa muutoksia on tehty sisätiloissa

nykyaikaisen talotekniikan ja vakioratkaisujen ehdoilla, alkuperäistä korvaten ja peittäen. Muutoksilla on merkittävästi heikennetty tilojen avaruutta ja olemusta. Moni Kajaaniin tehdyistä lisäyksistä on kuitenkin talotekniikkaa tai kevyitä rakenteita ja poistettavissa, jolloin rakennuksen sisätilojen arkkitehtuurista saataisiin palautettua paljon.

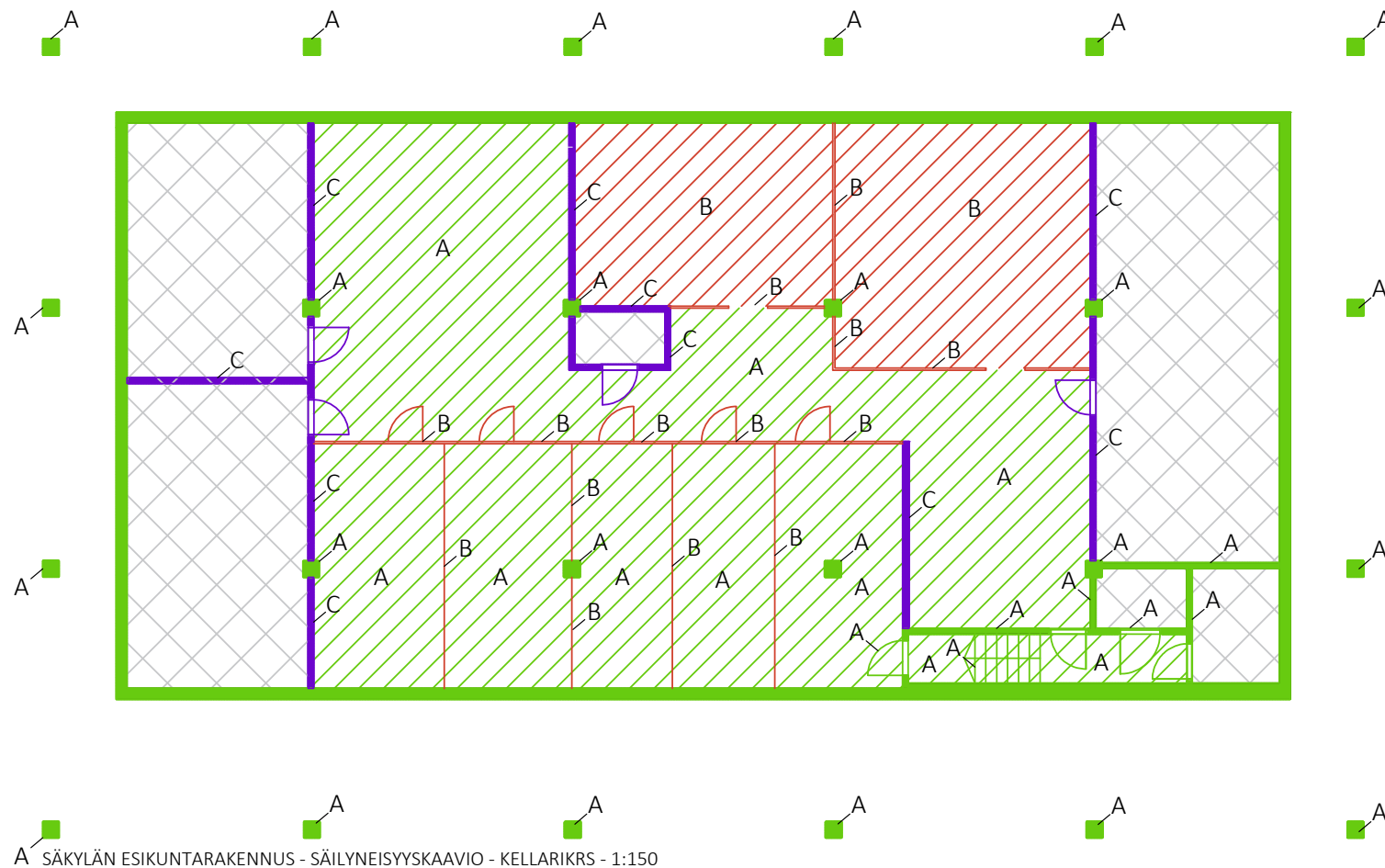
Kajaania varten Osmo Lapon toimisto sai mahdollisuuden jalostaa ja tarkentaa suunnitelmiaan, minkä vuoksi osa Kajaanissa käytetyistä ratkaisuista on harkitumpia ja elegantimpia kuin Säskylässä. Kajaanissa räystäslista on matala ja julkisivussa viivamainen rajaava elementti. Kajaanissa yläreunan betoninauha on sopusuhtainen ja julkisivujen symmetriaa korostava. Säskylässä uusittu räystäslista on Kajaaniin verraten kömpelö ja harmaana julkisivukokonaisuudesta poikkeava. Säskylässä alkupe räisiin suunnitelmiin nähden liian korkeana toteutettu julkisivujen yläreunan betoninauha tekee matalasta ja vahvan horisontaalisesta rakennuksesta hieman yläpaineisen näköisen.

Molemmista rakennuksissa on säilytetty useita alkupe räisiä koko tilan korkuisia ovia ja niiden sivupieliä, kaikki erikoisen kapeat wc-etutilojen ovet, kaiteita ja paikalla valettuja mosaiikkibetonilattioita. Molemmista rakennuksissa on pinnoiltaan täysin, tai lähes täysin säilytettyjä tiloja. Säskylässä suurin osa tiloista, erityisesti aula- ja käytävätilat ilmentävät rakennuksen alkuperäisen arkkitehtuurin piirteitä eli hämyisyyttä, ihmisen kokoista mitataavaa ja vaatimatonta arvokkuutta.

Seuraavilla sivuilla esitettävissä säilyneisyyskaavioissa ”Rakennusosien säilyneisyys” kuvaa rakenteiden ja rakennusosien, kuten seinien, ovien ja ikkunoiden säilyneisyyttä. ”Tilapintojen säilyneisyys” kuvaa tilapintojen kuten lattian, kattopinnan ja seinäpintojen säilyneisyyttä sekä myös tilojen olemuksen säilyneisyyttä.

Vihreä väri kuvaa alkuperäistä tai lähes alkuperäistä. Lähes alkuperäinen tarkoittaa kaavioissa alkuperäistä tyyliä ja arkkitehtuuria mukailevaa, tai sellaista, jota on muutettu niin vähän, että eroa ei välttämättä huomaa. Oranssi väri kuvaa osittain säilytettyjä. Tämä tarkoittaa sitä, että rakennusosa tai pinta on muutettu niin, että muutos on huomattavissa, mutta se on sopiva arkkitehtuuriin ja tyyliin. Violetti väri kuvaa täysin muutettua tai uutta, rakennuksen arkkitehtuurista poikkeavaa rakennusosaa. Täysin muutetuksi kaavioissa on merkitty osat ja pinnat, jotka eivät sovi kokonaisuuteen, tai selkeästi erottuvat muutoksina.

SÄILYNEISYYSKAAVIOT, SÄKYLÄ

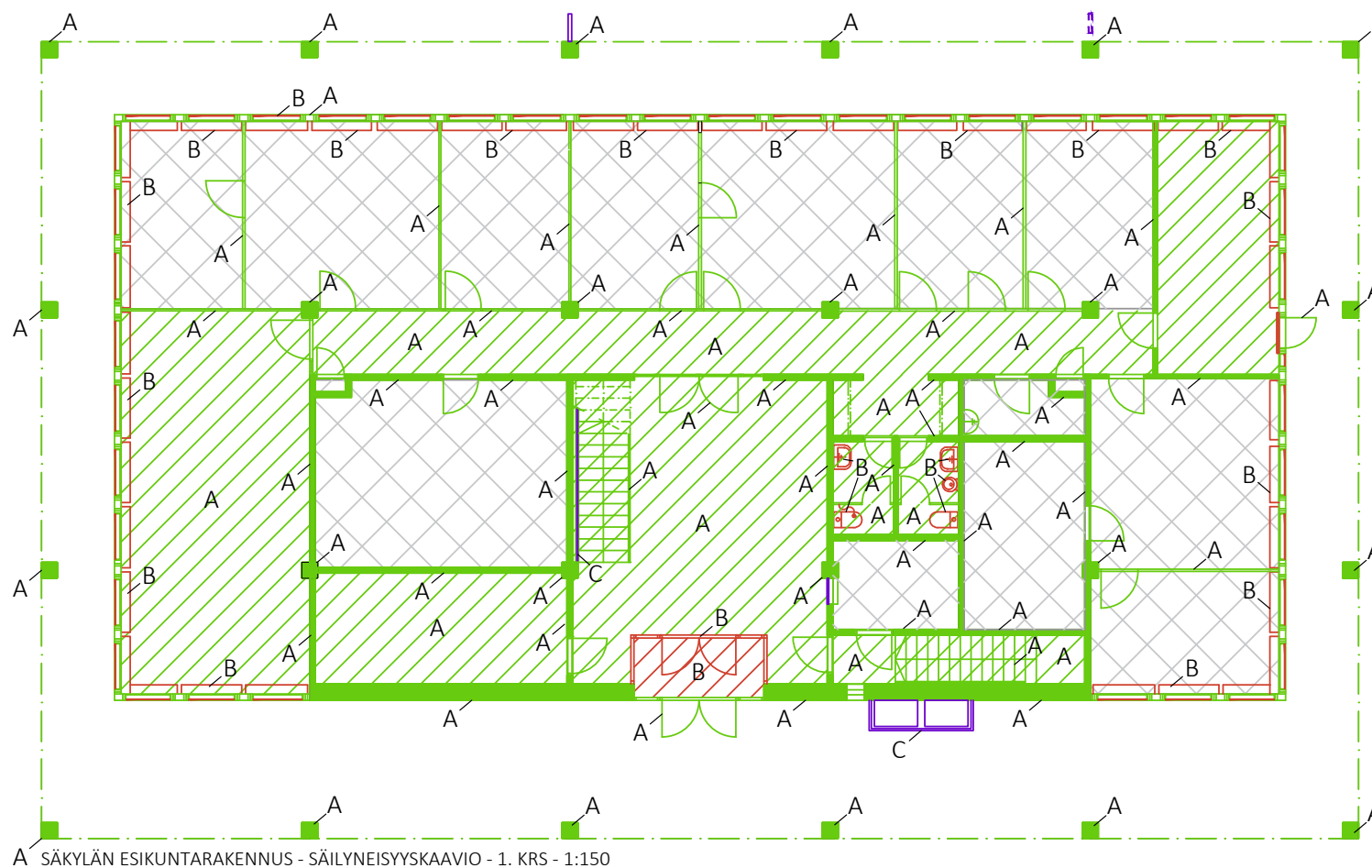

RAKENNUSOSIEN SÄILYNEISYYS

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
 B Osittain säilytetty
 C Täysin muutettu tai uusi rakenne

TILAPINTOJEN SÄILYNEISYYS

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
 B Osittain säilytetty
 C Täysin muutettu
 Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu

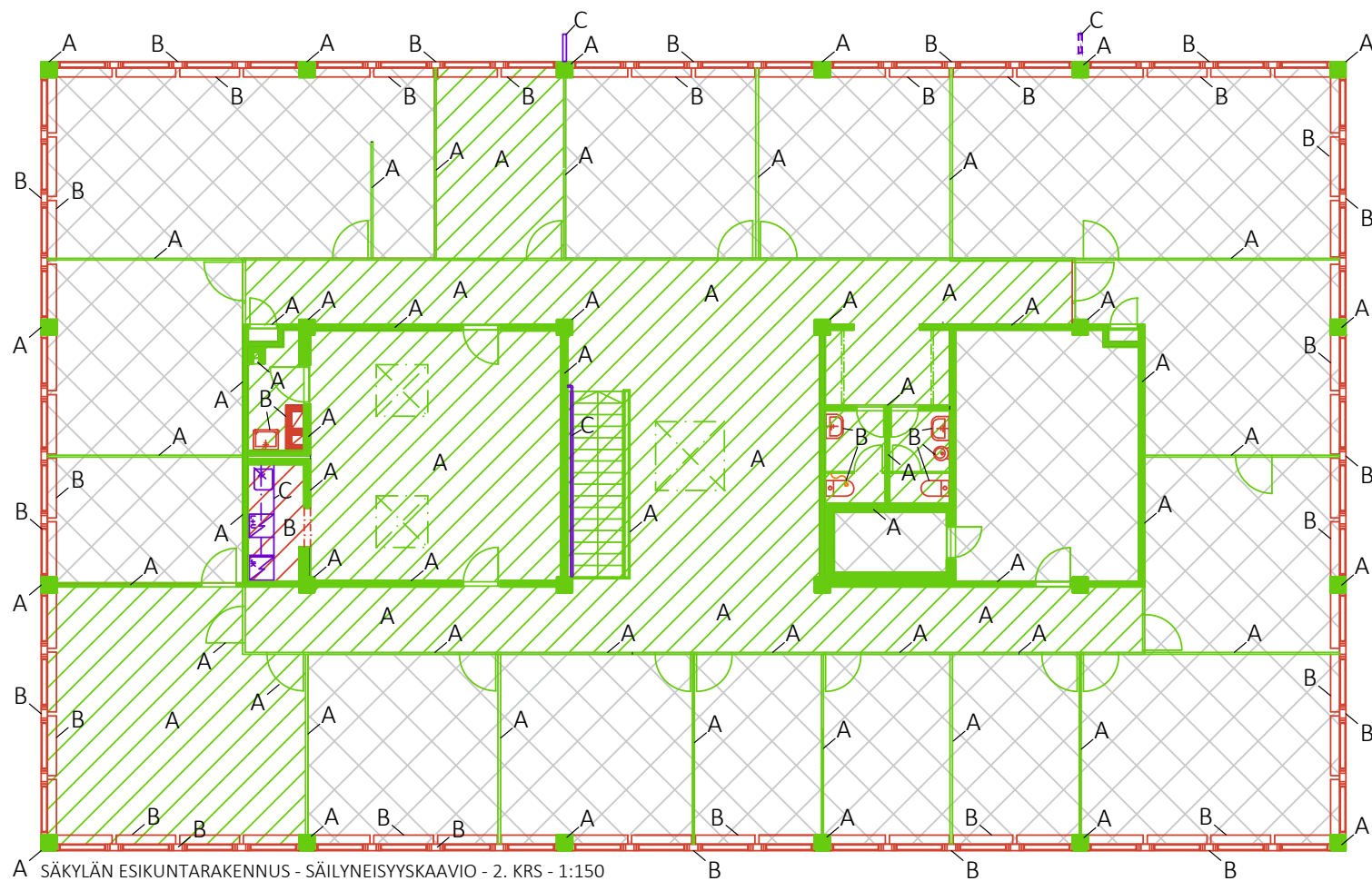

RAKENNUSOSIEN SÄILYNEISYYT

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
 B Osittain säilytetty
 C Täysin muutettu tai uusi rakenne

TILAPINTOJEN SÄILYNEISYYT

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
 B Osittain säilytetty
 C Täysin muutettu
 Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu

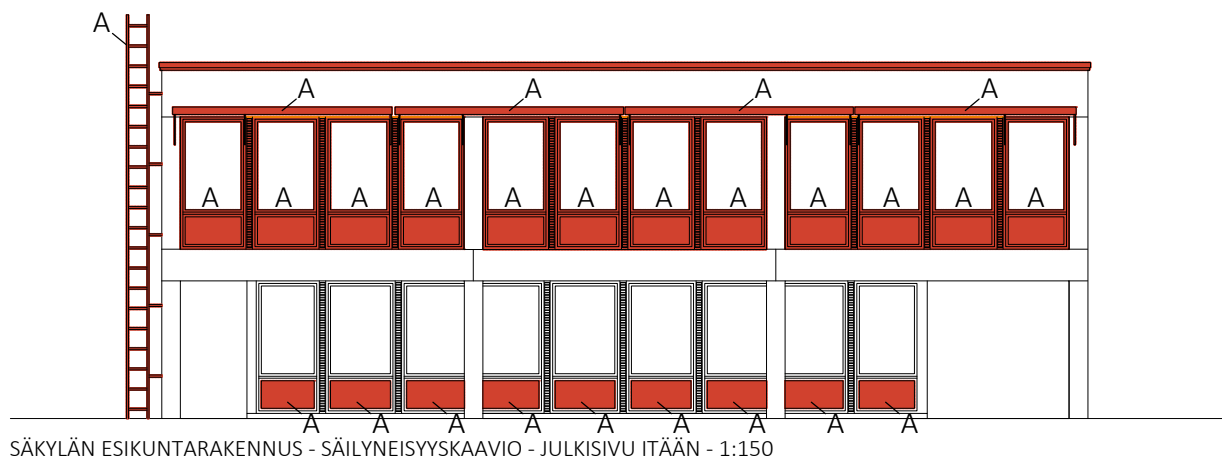
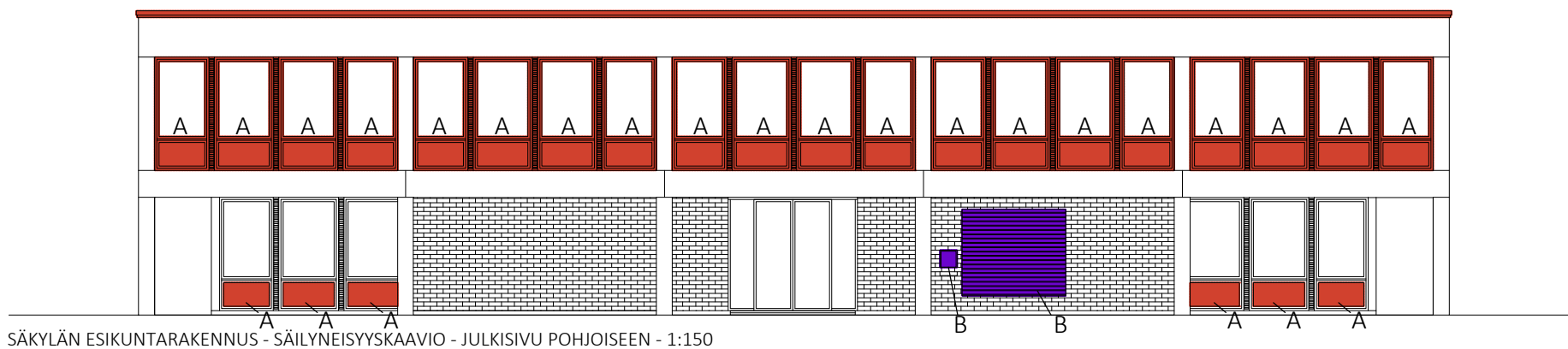

RAKENNUSOSIEN SÄILYNEISYYT

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
 B Osittain säilytetty
 C Täysin muutettu tai uusi rakenne

TILAPINTOJEN SÄILYNEISYYT

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
 B Osittain säilytetty
 C Täysin muutettu
 Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu

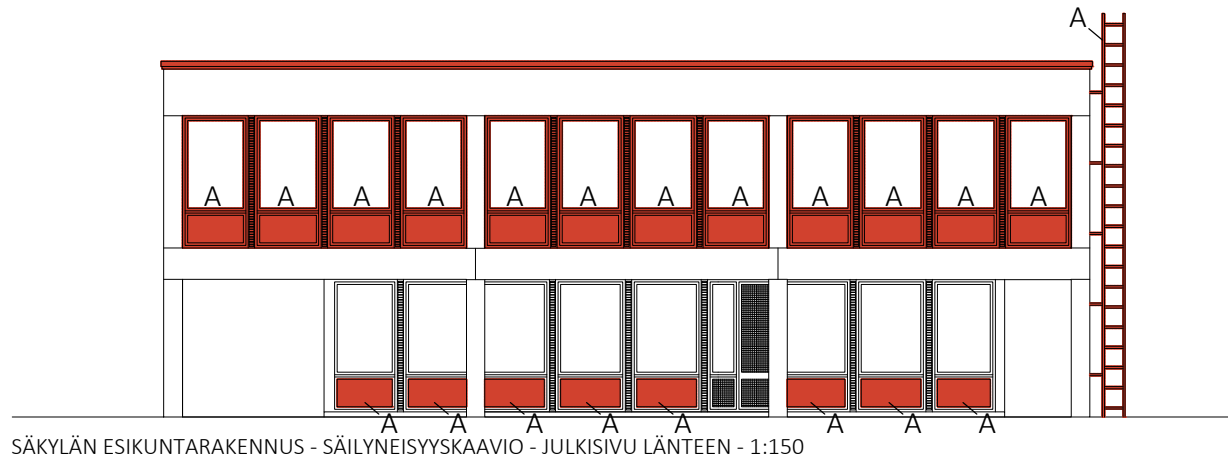
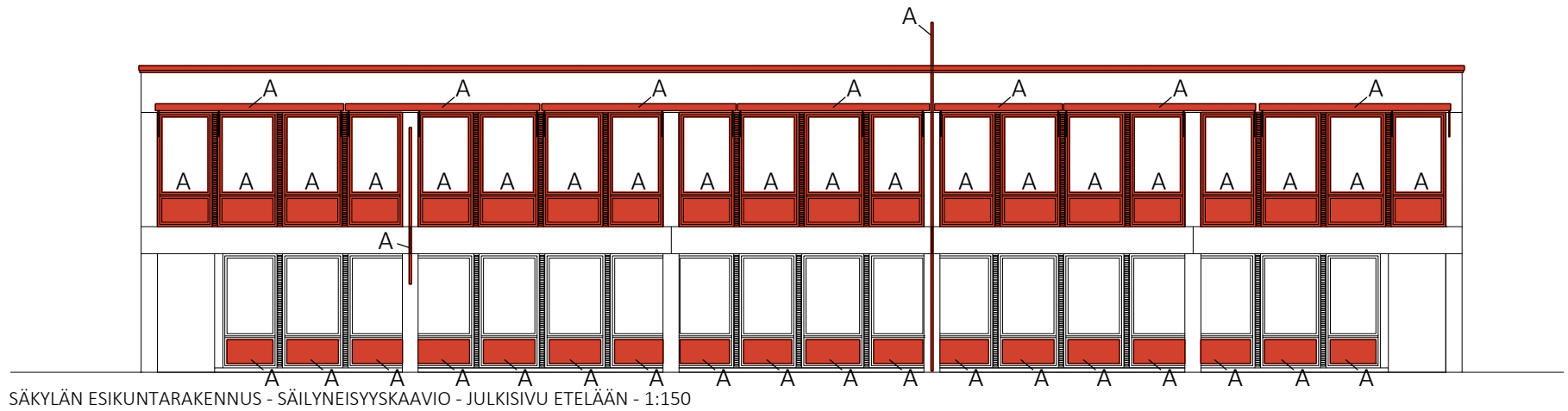

RAKENNUSOSIEN SÄILYNEISYYT

Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen

A Osittain säilytetty

B Täysin muutettu tai uusi rakenne

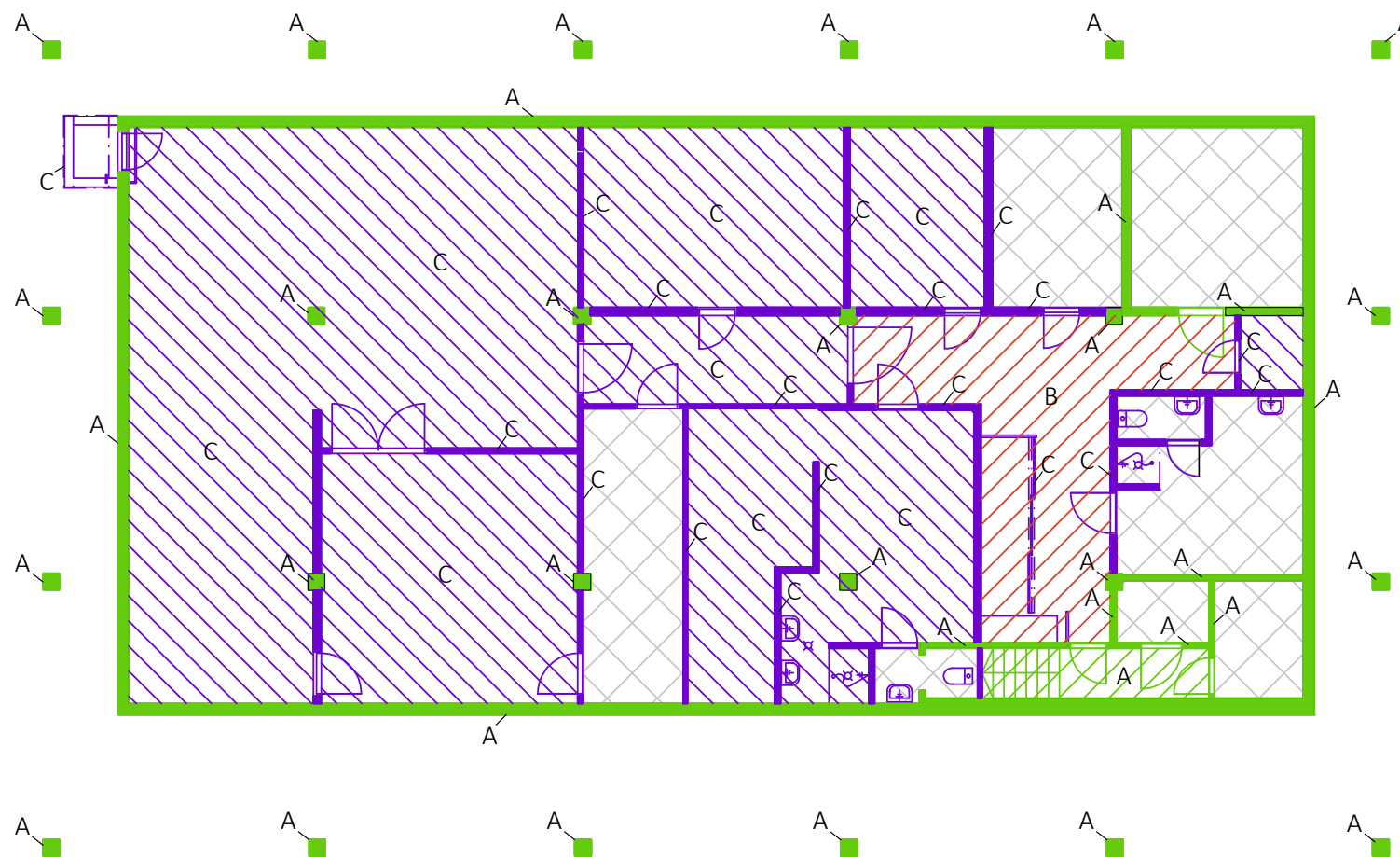
RAKENNUSOSIEN SÄILYNEISYYT

Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen

A Osittain säilytetty

B Täysin muutettu tai uusi rakenne

SÄILYNEISYYSKAAVIOT, KAJAANI

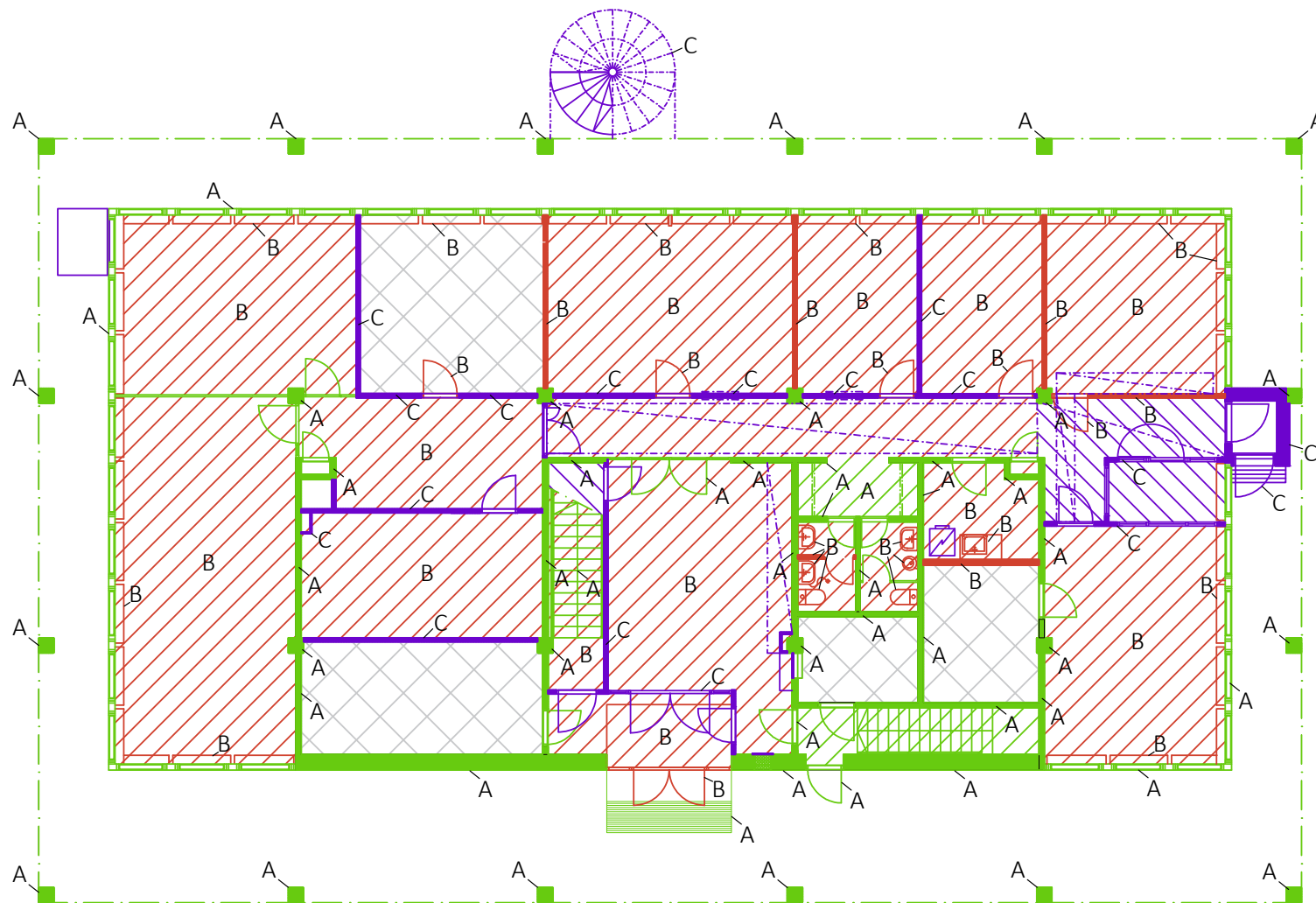
KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - SÄILYNEISYYSKAAVIO - KELLARIKRS - 1:150

RAKENNUSOSIEN SÄILYNEISYYT

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
- B Osittain säilytetty
- C Täysin muutettu tai uusi rakenne
- Uutta talotekniikkaa, joka vaikuttaa merkittävästi tilan olemukseen

TILAPINTOJEN SÄILYNEISYYT

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
- B Osittain säilytetty
- C Täysin muutettu
- Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu

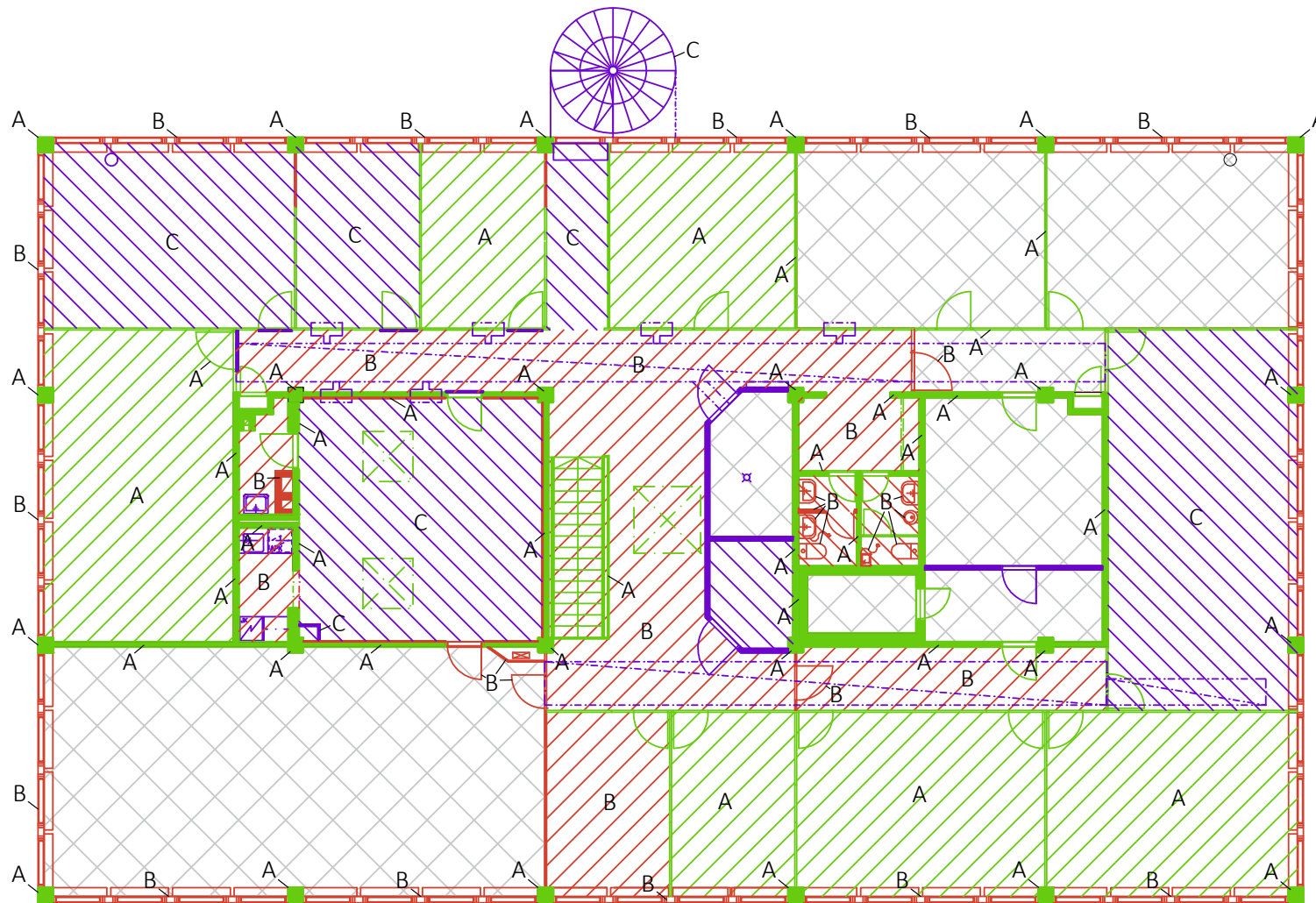
KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - SÄILYNEISYYSKAAVIO - 1. KRS - 1:150

RAKENNUSOSIEN SÄILYNEISYYS

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
- B Osittain säilytetty
- C Täysin muutettu tai uusi rakenne
- Uutta talotekniikkaa, joka vaikuttaa merkittävästi tilan olemukseen

TILAPINTOJEN SÄILYNEISYYS

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
- B Osittain säilytetty
- C Täysin muutettu
- Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu

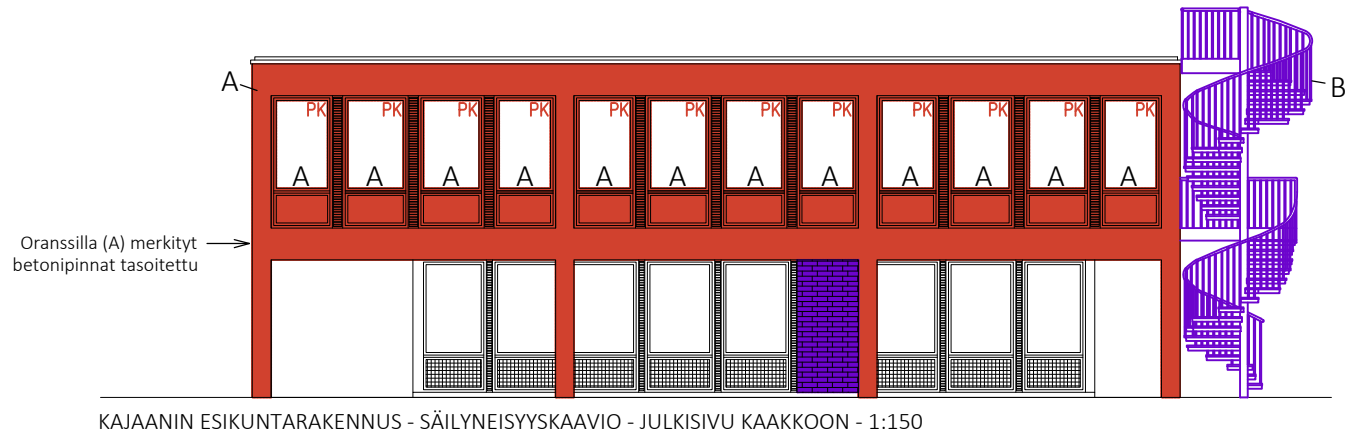
KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - SÄILYNEISYYSKAAVIO - 2. KRS - 1:150

RAKENNUSOSIEN SÄILYNEISYYT

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
- B Osittain säilytetty
- C Täysin muutettu tai uusi rakenne
- Uutta talotekniikkaa, joka vaikuttaa merkittävästi tilan olemukseen

TILAPINTOJEN SÄILYNEISYYT

- A Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
- B Osittain säilytetty
- C Täysin muutettu
- Tiloihin ei pääsyä / Tiloja ei dokumentoitu

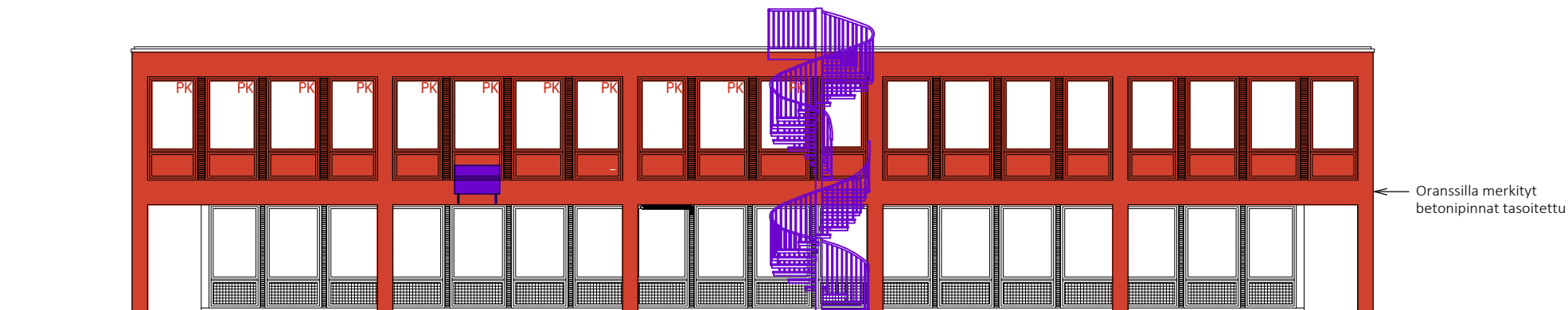
RAKENNUSOSIEN SÄILYNEISYYT

Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen

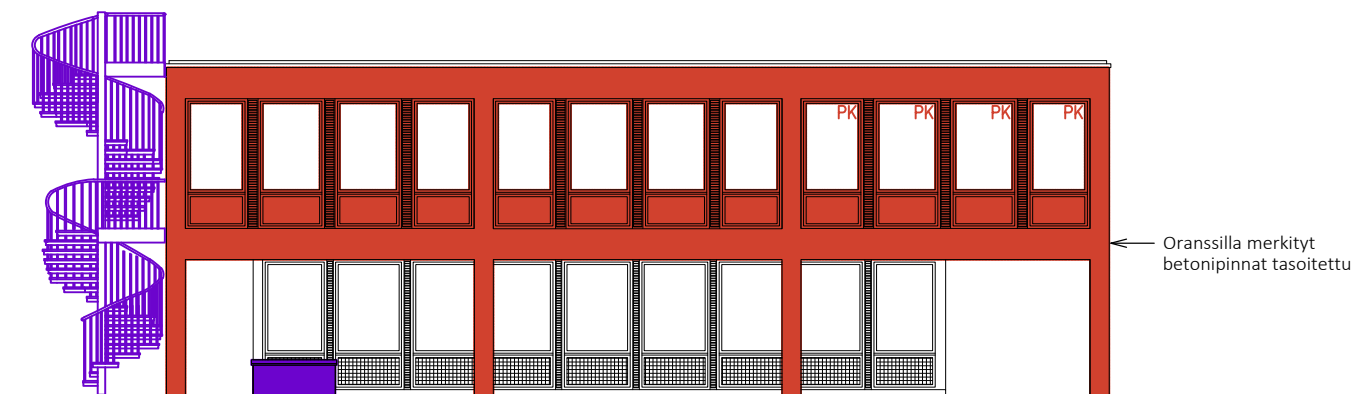
A Osittain säilytetty

B Täysin muutettu tai uusi rakenne

PK Jälkikäteen asennetut peilikalvot

KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - SÄILYNEISYYSKAAVIO - JULKISIVU KOILLISEEN - 1:150

KAJAANIN ESIKUNTARAKENNUS - SÄILYNEISYYSKAAVIO - JULKISIVU LUOTEeseen - 1:150

RAKENNUSOSIEN SÄILYNEISYYT

- Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen
- Osittain säilytetty
- Täysin muutettu tai uusi rakenne
- PK Jälkikäteen asennetut peilikalvot

LÄHTEET

Arkistolähteet

Kainuun prikaati
ilmakuvia vuodelta 2018

Kansallisarkisto, KA, Helsinki
Pääesikunnan huoltotoimiston asiakirjoja 1956-1962

Kansallisarkisto, KA, Mikkeli
Pohjois-Savon prikaatin asiakirjoja
Lounais-Suomen sotilasläänin esikunnan huoltotoimiston asiakirjoja 1966-
Pohjois-Suomen sotilasläänin esikunnan huoltotoimiston asiakirjoja
Puolustusministeriön kiinteistöasiakirjoja

Puolustuskiinteistöjen arkisto, PKA
Esikuntarakennusten piirustukset

Sotamuseo
vanhoja valokuvia

Kirjalliset lähteet

Diplomi-insinöörit ja arkkitehdit 1965.STS:n ja TFIF:n julkaisema matrikkeli. Sanoma Osakeyhtiö.

Diplomi-insinöörit ja arkkitehdit 1973. STS:n ja TFIF:n julkaisema matrikkeli. Oy Weilin+ Göös.

Diplomi-insinöörit ja arkkitehdit 1982. Suomen teknillinen seura ja Tekniska föreningen i Finland. Gummerus.

Iskanius, Markku 2012. Kainuun prikaatin historia 1626-201+ Nelivuosisatainen taival Savon rykmentistä nykyaikaiseksi valmiusyhtymäksi. Kainuun Prikaatin Kilta ry.

Sutela, Tauno & Mikkola, Antti 1986. Kunnia velvollisuus tahto, Porin Prikaatin historia 1626–1985. Porin Prikaatin perinneyhdistys ry.

Standertskjöld, Elina 2011. Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1960-1980. Rakennustieto.

Tervasmäki, Vilho 1978. Puolustushallinto sodan ja rauhan aikana 1939-1978. Puolustusministeriön historia II. Karisto.

Painamattomat lähteet

Ote Säskylän varuskunnan maankäyttö- ja maisemasuunnitelmasta, 2008, PHRAKL
Esikuntarakennusta koskevat merkinnät

Ote asiakirjasta Kajaanin varuskunnan ja Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen rakennetun ympäristön selvitys, 2011, PHRAKL, (Maankäyttösuunnitelman yhteydessä, arkkitehti Kari Tervo T:mi Hirsitohtori)
Esikuntarakennusta koskeva osuus

Ote Kajaanin varuskunnan maankäyttö- ja maisemasuunnitelmasta 2011, PHRAKL.
Esikuntarakennusta koskevat merkinnät

Internettälähteet

Manninen, Markus 2023. Vekarajärven esikunta-kerho. Dokumentointi. Puolustuskiinteistöt.
https://www.senaatti.fi/app/uploads/2023/01/978-952-368-118-7_Vekarajarvi-esikunta-kerho_DOK.pdf
Viitattu 20.2.2024

Arkkitehtuurimuseon internetsivut
Arkkitehti Osmo Lapon esittely
<https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/osmo-lappo/>
Viitattu 20.2.2024

Kainuun liitto
Kainuun maakuntakaava 2020
Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

Maakuntakaavaselostuksen liitetaulukot ja liitekartat
https://kainuunliitto.fi/assets/uploads/2020/08/Kainuun_maakuntakaava2020_Maakuntakaavamerkinnot_ja_maaraykset.pdf
Viitattu 4.3.2024

Kajaanin kaupungin karttapalvelu
Osayleiskaava 2015
<https://asiointi.kajaani.fi/ims>
Viitattu 4.3.2024

Maanmittauslaitoksen Karttapaiikka tiedotstopalvelu, avoimet karttakuvat ja rasteriaineistot.
Karttoja
<https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaiikka/tiedotstopalvelu>
Viitattu 4.3.2024

Museoviraston RKY-internetsivut
Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY)
Kainuu, Kajaani, Hoikankankaan kasarmialue
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4540
Satakunta, Säskylä, Huovinrinteen varuskunta
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4966
Viitattu 4.3.2024

Satakunnan liiton internetsivusto
Maakuntakaavan dokumentit
Kaavaselostus, osa A
<https://satakunta.fi/wp-content/uploads/2020/12/Selostus-A.pdf>
Teemakartat ja alueluettelot, osa B

<https://satakunta.fi/wp-content/uploads/2020/12/Selostus-B.pdf>

Satakuntalaiset kulttuuriympäristöt

Satakunnan rakennusperintö 2005, kartat ja kohdeluettelo

<https://satakunta.fi/wp-content/uploads/2020/08/linkki2ID179.pdf>

Viitattu 4.3.2024

Säkylän karttapalvelu

Säkylän osayleiskaavan asiakirjat

Kaavakartta ja -määräykset

www.karttatiimi.fi/sakyla/oyk_sakyla.pdf

Kaavamääräykset

www.karttatiimi.fi/sakyla/oyk_sakyla_maa-raykset.pdf

Viitattu 4.3.2024

Suullisia tietoja antaneet

Heikki Saarinen, sähköposti 14.5.2024

Porilaismuseum, Porin prikaari

